

ARGIA

1987 Maiatza 24 — L urtea — 1.152 zenbakia — 145 pezeta (BEZ barne) / 8 libera

**Torreon de Ardoz
eta Zaragozako
baseetako hondakinak
Adunan lo**

**Espetxetik
atera berria den
Xanpol Hiribarrenekin**

Jaxinto Iturbe:
«Unibertsitatea
ez da jendea
euskalduntzeko
lekua»

**EUSKAL ESPORTAZIOAK
LAURDEN BATEAN
URRITU DIRA**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Vivodist

Gure elektragailuak

JATA

Helburua...

...lehenak izatea.

JATA

EIBAR ELEKTROGAILUAK I.E.A.
Telex: 38533 — Telef.: (943) 71 82 43 (3 linea)
195 Postakutxa. EIBAR (GIPUZKOA)

1.152. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Teo Uriarte: «PSOEtik EEra-ko trasbasea nabarmena da ibar-ezkerrean. **I. Zubiondo.**

NAZIOARTEKOA

18.— Kazakstan-go zurrumurruak. **P. Sastre.**

19.— Afrikari buruzko mitoak apurtzen. **J.J. Aristi.**

21.— El Salvador, demokrazia-zko larrua. **B. Sagasti.**

ERREPORTAIK

22.— Hegoaldekoek kontutan hartu beharko gaituzte aurrerantzean. **Artaso.**

24.— Esportatzea, gure ekonomia-aren desafiorik gogorrenetako bat. **P. Zubiria.**

TXT komikia

35.— Jaxinto Iturbe: «Unibertsitatea ez da jenda euskalduntzeko lekua». **I. Uria.**

40.— Torrejón de Ardoz eta Zaragozako baseetako hondakinak Adunan lo. **N. Arrastoa.**

44.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

45.— Kultur ataria.

46.— Iratzeder, Afrikara joan aurretik mintzo. **L. Etxezaharreta.**

48.— Loli Altolaguirre, tapizetan saridun. **K. San Julian.**

49.— Nafarroako Ikastolen Eguna 87, Etxarri-Aranaz. **I. Camino.**

50.— Tadeusz Kantor, estetika hutsetik errealitate krudelera. **P. Urzelai.**

52.— Kulturaren aste-borrastea.

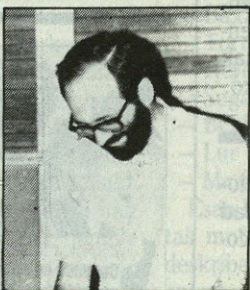
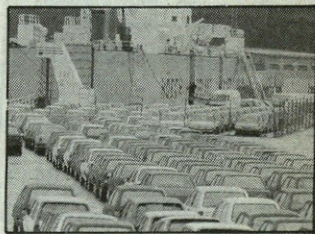
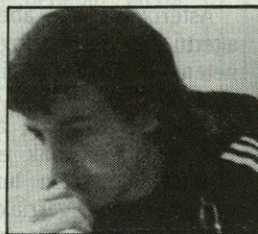
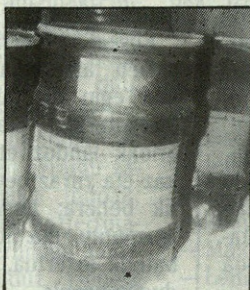
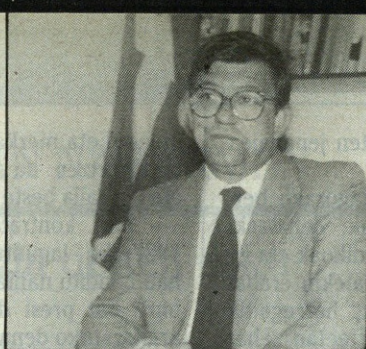
54.— Munduaren zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

ETA BESTE

55.— Bertsoak.

56.— Denborapasak.

57.— Azkena: **M. Aizpurua.**

HAN eta hemen alderatutako datuek aurkikuntza izugarri batetara eraman gaituzte: **ADUNAKO LANTEGI BATETAN Torrejón de Ardoz eta Zaragozako baseetatik sortutako hondakinak gordetzen dira. Gure kolaboratzaile Nando Arrastoa segitu du haztarna, eta 40. orrialdean** botatzen ditu konklusioak. Gai horrek emango du aurrerantzean zer esanik. **JAXINTO SETIENek** ere bere postuko tribunitatik EHU eta EUSKARARI buruzko eritzi andana bota dizkigu **35. orrialdean**. Bestetik, Estatu frantsesaren garteletatik kaleratu berria den **XANPOL HIRIBARREN**, EEko hautagaia den **TEO URIARTE**, eta Lankide Aurrezkiko arduraduna den **ETXEBETE** ditugu beste hiru gonbidatu aste honetakoan (**22., 13. eta 24. orrialdeetan**, hain zuzen). Kultura eta agenda sail trinkoek gainerakoaren mamia borobildu egingen dute dudarik gabe.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gasteizen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elozegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Iratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Iratikoak, Koldo Izaguirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarriñana, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskillariak: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administratzailea: Jon Barandiaran, Agus Barandi.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefona: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 145 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1987. urterako harpidetza sarriak: (BEZ barne).

Hego Euskal Herria.....	5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	360 libera.
Estatu Espainola.....	5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....	7.200 pezeta.
Airez.....	11.000 pezeta.

OTSAILA 8 OTSAILA 14

otsailaren 13an ilbete

mareak: (otsailaren 8an)
gora: 14.04
behera: 07.35 eta 20.04

eguzkia: (otsailaren 8an)
irten: 07.16
sartu: 17.41

LIBURUAK

Mikel Mendizabal

Titulua: Asterix

Egilea: Uderzo eta Goscinny

Argitaletxea: Elkar

Ezaugarriak: 50 orrialde,
725 peza.

Harrigarria egiten da due-
la zenbait urte Asterixen
abenturak euskarara itzul-
tzea debekaturik izatea; Nor-
baitek gure herriarekin iden-
tifikatzaile ahal zuelakoan edo,
gauza da garaia zensurak
komiki bitxi hauek gure hiz-
kuntzan galerazi zituela.

Denok ezagutzen ditugu
Asterixen abenturak eta urte
askotan ezagutuko dira ere,
ez bait dute aktualitatek
galtzen marrazkietan, ez eta
ere gidioetan. Agintea ironi-
zatzeko modua, artista la-
paitz eta ulertezina, zerga
banatzailearen zuhertasuna
etabar; badirudi urteetan ze-

har iraungo duten jendilajea
izango dela.

Ez dira gutxiagorako ber-
tako marrazkiak; Zehatzak,
adierazpen handikoak eta gi-
doi eta pertsonaiekin erabat
ados doazenak, horregaitik
iraundu dute urteetan zehar
arrakasta bizian.

Asterixen hiru abentura
agertu zaizkigu oraingo hon-
etan, «Asterix Britainian»,
«Galiako itzulian» eta «Aste-
rix eta pertza» hain zuzen.
Beti bezala bidaiak egiten,
bisitatzen dituzten lurralde
eta jedeen ezaugarriak azal-
duz eta nola ez erromata-
rrak eta beren inperialismoa
ironizatuz.

Badakizue ba, haurren-
tzat, gazteentzat, zaharren-
tzat... abentura bikainak
edozein lekutan irakurtzeko.

Titulua: Ayudas institucio-
nes en la comunidad
autonoma, Industria y co-
mercio

Egilea: Sagazdegi

Argitaletxea: Sagazdegi

Ezaugarriak: 200 orrialde,
doahinik.

Sagazdek, Gipuzkoako en-
presarien elkartearen lagun-
tzarekin liburu berri bat atera
du ekonomia arloa lantzen
duena. Ekonomi arlo propio
batekoa noski, non industri
eta merkataritzan izan diren
diru laguntzak azaltzen di-
ren. Liburuaren edukian
puntu garrantzizko batzuk
ikuitzen dira:

- Diputazio programak
- Eusko jaurlaritzaren la-
guntza programak. Hemen

AYUDAS
INSTITUCIONES
COMUNIDAD
AUTONOMA.
INDUSTRIA
Y COMERCIO.
1987

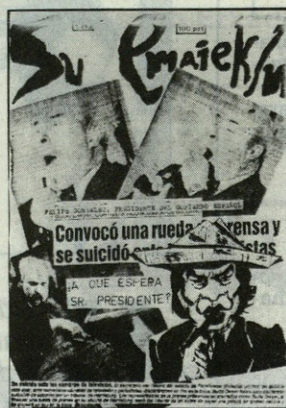

industri eta merkataritza sai-
la aztertzen da alde batez
eta lan saila beste alde.

— Lan kontratazioak eta
1987rako laguntzak. Puntu
hau handitu nahian beste li-
buru bat prest dago laister
argitaratuko dena

— Sagazdegi elkarteak di-
tuen serbitzuak

Euskal Herriko «zati
bat»en azterketa ekonomi-
koa egin du talde honek,
Merkataritza eta Industria
arloak landuz eta estadisti-
kaz eta zifraz betetakoak goi-
tik behera; hori bai dena
ikuspuntua eta ideia berezi
batetik aztertua, lehen esan
dugun bezala.

Aldizkariaren izena: Su
emaiek-n

Ezaugarriak: Lehenengo
zenbakia, 38 orrialde,
100 peza.

Bilboko Gramola irrati li-
brean dabilzanak fantzina
berri hau atera dute eta al-
dizkari mota hauetako ia, ia
denak bezalaxe, erresisten-
tzia dute helburu, nahiz eta
barruan mota ezberdinetako
pentsakerak izan.

Nahiko harritu gaitu fan-
tzina berri honek. Alde ba-
tez harritu gaitu espero ge-
nuen artikulua eta kalitate ge-
hiago dagoelako eta bestal-
de, nahiz eta aldizkari hele-
biduna izan; euskaraz nahi-
ko irakurri daitekelako, fan-
tzina mota hauetan azken
denboraldi honetan nabar-
tzen ari den bezalaxe.

Zirtzila dugu oso «Su
emaiek-n» aldizkaria. Lehen
orrialdean ikus daitekenez

Felipe Gonzalez bere burua
hiltzea gonbidatzen dute,
Pensilvaniako tesorerorak te-
lebista kamara aurrean egin
zuen bezalaxe.

Barruan gauza arreak ez
dira falta, zezenezaleen aur-
kakoak adibidez, marrazki
eta karikaturen bidez pikuta-
ra bidaltzen dituztenak. Ba-
rrionuevoren aurpegia ager-
tzen zaigu ere, diana mo-
duan jarri dardotan ibil-
tzeko.

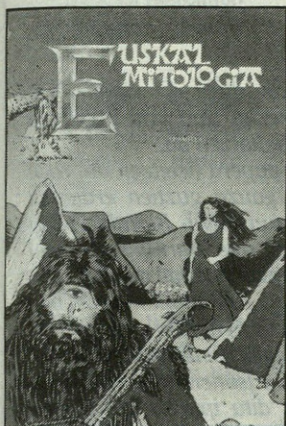
Ez dira honelakoak ordea,
azaltzen diren artikulua guz-
tiak, gauza serioagoak ager-
tzen bait dira ere. Horieta-
ko bat hego Euskadira ekarri-
ko errefuxiatu bati egiten
dioten entrebista dugu. Ber-
tan Imanol Hornas Santosek
errefuxiatuen egoera latza
azaltzen digu. Iparraldeko
egoera pixkat bat deskriba-
tzen digu ere; Alde batez
frantses komunitatea eta
bestalde euskal kulturaren
esparruan mugitzen ari dire-
nak; Hauek gero eta ugaria-
goak izanik, ez dute he-
go-Euskadin egiten diren
ekintzak zehatz-mehatz ja-
rraitu nahi, beren egoera
desberdina delako gauza as-
kotan.

Euskararen aldeko artiku-
lua gogorra agertzen da ere,
legegintza eta komunikabi-
deak aztertuz eta salatuz ba-
tez ere.

Azkenik, Peru, hego-Ame-
rikako gerrilari buruzko arti-
kulu luze bat datorkigu. Ha-
sieratik gaur egun arte izan
duten borroka deskribatuz

Itsura ederra du Fantzina
berri honek. Zirtzila, arrea,
baina baita ere informazio
ugaria ematen duena. Eta
noski betiko prezioarekin:
100 peza.

Euskal mitologia denen esku

Titulua: Euskal mitologia, lehen liburua

Egilea: J. Resano eta J.M. Barandiaran

Argitaletxea: Pamiela

Ezaugarriak: 125 orrialde, 530 pezta.

Liburu interesgarriak argitaratzen ari da Iruinako Pamiela argitaletxea; Eta hala dugu atera berri duen azken hau, zeren gaia interesagarria bada, zer esanik ez J.M. Barandiarnek idatzi badu.

Berrogei urte ikerketa etengabea pasa ondoren es-

keini zuen Barandiaranek bere lana gure antzinako mitologiari buruz; Pirineoz honaindi eta haraindiko Euskal herriko ideak urratu ditu, euskal gogoaren hondar iluna gaurregun oraindik ere inarosten duten errainu zaharrek, antzinako mitoak, sorginkeriak eta baztertutako errito eta erlijioen sinismen biziak bilduz. Honela handitu digu gure arbasoen sinismena eta izaera, bide berriak irekiz ikerketa berriak egin ahal izan ditezten geroari begira. Ez da harritzekoa ba, mundu guztiko ikertzaile desberdinak gure antropologoaren lana baloratu izatea, hala merezi bait du gizon apal eta langile amorratu honek.

Ez du benetan, inongo hondakinik euskal mitologiak. Bitxia, abenturaz betetakoa, irudimena zer esanik ez, eta batez ere misterio ikaragarri egina. Bere pertsonaien izaera, zer-egina, gaez ibiltzeko ohitura, ilar-

giaren eragina eta abar luze bat, izaera benetan bitxia ematen dio.

Baina ikus ditzagu liburu honek eskeintzen dituen pertsonai eta abenturak:

- Gaueko
- Ieltxu
- Inguma
- Mamarro
- Maide
- Lamiñ
- Sorgin
- Baxajaun
- Torto, Anxo
- Herensuge
- Sugaar
- Behigorri
- Lur
- Mari

Esan beharra da, kondaketak motzak badira oso ondo deskribatuak direla ordea, entretenimendua eutsiz eta marrazki benetan on batzuekin lagundurik, (argazkian ikus dezkezuenez). Labur esanda liburua ona eta interesgarri bat; Ea noiz argitaratzen zaigun bigarren alea!!

Titulua: Otoizlari.

Ezaugarriak: 124. zenbakia, apirila-ekaina.

Xabier Diharce «Iratzeder» idazlearen garrantzia eta lana agerian uzten du azken Otoizlari honek. Belokeko apezka Afrikarako asmotan dela ta, bera han den artean atsedendia izanen du aldizkariak, eta aurtengo azken bi zenbakiak aterako badira ere, 1.988.ean ez da Otoizlari izanen. Urte hondarreino biziko da Otoizlari, eta bi zatitan argitaratua izanen da Iratzederren «Otoitz eta gudu».

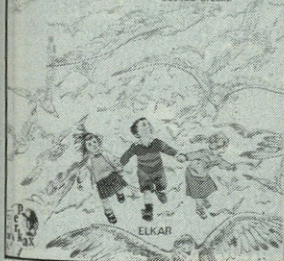
Olerki baten ondoren, Zañanadon egindako egotaldiaren berri ematen du. Ondoren David eta Abzalo antzerki lanaren IV. eta V. atalak dakartza aldizkariak. Lapi-tzeren «Bi saindu Hescualdu-nen bizi» lanaren egungo moldapena dakarte.

Ondoren, Belokeko aitak eta anaiak misionetan lana dugu, non hara joandakoen zerrenda ederra heldu den. Beste bi lan hurrena, «Jainkoa gizonekin ibilki» lanaren 4. atala eta «Sainduak gure adiskideak» lanaren 9.a, Santa Katalina Siennekoa eta Santa Ritarekin.

Garbi ageri da Aita Iratzeder dela aldizkariaren buru eta bihotz, eta bera Zañanadora joatearekin aldizkaria itzali egingen dela puska bate-rako.

TXALO ETA BLAKI AMETS BANATZAILE

Joseba Urzelai

Titulua: Txalo eta Blaki, ametsa banatzaile

Egilea: Joseba Urzelai

Argitaletxea: Elkar

Ezaugarriak: 60 orrialde, 400 pezta.

Jarraitzen du Elkar argitaletxeak gaztetxoentzat lite-

ratura liburuak argitaratzen. Oraingo honetan Joseba Urzelaiak zortzi, bederatzi urtetako haurrentzat abentura txiki bat kontatzen die.

Txalo eta Blaki neska-mutil koxkor batzuk dira, behin batean bide batzuk jarraituz mundu zoragarri batengana iristen direnak, bertan Urzelaiak hondartza bitxiak, fruitu handiak, haize ikaragarriak etabar deskribatzen dizkigu, beldurra eta samurtasuna nahastuz haurren adimená galdu ez dadin. Bukar-ran, haur literatura hainbat eta hainbat liburutan bezala, dena amets batean bukatzean. Bestalde orrialde gehienetan marrazkiz orniturik daude.

Itziar Zarandona
"Lehen Planoak"
saioko aurkezleak
filma
erromantikoak, eta
2. guda
mundilekoak ditu
gustoko.

Hi, egon erne, badoa "Lehen Planoa"

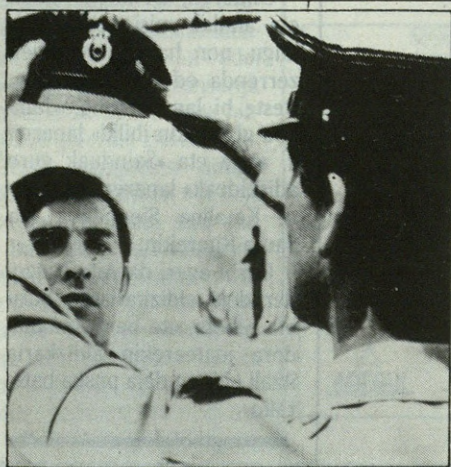
Duela aste pare bat hasi zen ITE.S.A.-k ETB-rako ekoiztutako "Lehen Planoak" programa hamabostekaria, non zinemari buruzko informazio zehatza ematen bait zaigu.

Ostirale arratsaldetan, 8retan du ordua: «zinemari zuzendurik dago osoki, hori bai formato guztietara zabaldua: 35, 16 eta Super 8an ere bai», esan digu Pedro Garay-k, saio honetako zuzendaria bera. Areto komertzialetan ematen diren estreinaldietara jotzeko asmoa ere badute: «Euskal Herrian estreinatuko diren filmetara zuzendu nahi dugu, komentarioa egin, zuzendariari buruzko datuak aurkeztu, protagonista ikutu, hau dena modu atseginean noski». Filmaren kri-

tika Luis Maria Matiaren eskutan dago.

Zinemagintza ez komertzialean Euskal Herriko zineklub-en lana plazaratu gura dute: «horrez gain Bilboko Artederretako Museoak ematen dituen zikloak ere landuko ditugu». Bestalde, pertsonai bati buruzko monografikoak eskeinituko dituzte: «zuzendari bat, gidoilari bat, artistaren bat...pentsatuak ditugu Orson Welles, Bugs Bunny, Jhon Ford, Coppola edo Truffaut».

Badu bestetik funtsezko arrazoirik Pedro Garay-k: «zinemarena afizio garestia bilakatzen zaigu eta hau honela, garantia pittin bat eskaini behar zaio ikusle-goari bat edo beste hautatzerakoan».

Asteazkenez
«Auzokoaren
semea».
Greziako
torturazailleen
entrenamendua
ikusgai.

Cincinatti Irratia (WKPP)

gandez eskeintzen den saio dugu «Cincinatti Irratia». Ordu erdiko humorezko saio hau ingelesek darabiltzen ohizko trikimailuez baliatzen da.

Gary Sandy-k Andy Traven papera betetzen du, rock and roll-aren bidez munduko gauza guztien erdiestea pentsatzen duen gazte kementsua dugu. Bestalde, Gordon Jump-ek Arthur Carlsonen rola hartuko du, hau emisoraren zuzendari orokor inozoa izango da.

Saio honen ardatza aipaturiko Amerikako mendebaldeko irratia jasaten dituen gora beherak, egoerak eta larrialdiak izango dira irrifarregai. Emisora salbatzeko aukera gutxi ikusten da baina Carlsonen humore txarraren ospeak trabak besterik ez ditu ipiniko. Andy Travis-ek berriz, bere emisoraren musikaren gaurkoratzea nahi du eta honi ere, oztipoak nonahi azalduko zaizkio.

Saioaren zenbait unetan farre egitea lortzen bada, ikututako kritika-gaiak ez zaizkigu oso originalak iruditzen, betiko leloaz, hau da, ospea, dirua, kalitateaz-eta aritzea aspergarria bilakatu bait gaur egun. Astiro doa haria eta astiro ikus daiteke.

Hala ere, eritzi desberdinekoa den ikuslerik izango da baina makina bat majaderia ikusiko dituelakoan gaude.

Estrenuak ere ikusgai

Aspaldian ez bezala estrenu onak gure artera iristen hasiak dira.

Igandez «Izaba Mame». Gaztetxo baten bizitza hunkigarria kondatuko zaigu, amarik gabe izebaren etxean bizitzera behartua izango den. Filma arras laburra, 43 minututakoa alegia. Zuzendaritza lanetan Morton da Costata antzes lanetan R. Russell, F. Tucker eta C. Browne.

Asteartez «Alaska Patrulla Berezia». Estaduan estreinatu gabeko luzemetraia dugu honako hau. Espioitza du gaitzat eta 1949. urtean burutu zen. Laburra ere, 61 minututakoa. Zuzendaria: Jack Bernhard. Antzesleak: Richard Travis eta Helen Westcott.

Asteazkenez «Auzokoaren Semea». Grezia 1967-1974. Luzemetraia honetan ez da garai honetako egoera isladatuko torturazaille izateko ematen zen entrenamendua baizik. Zuzendariak: Jorgen Pedersen eta Erik Stephensen. Estaduan estrenatu gabekoa ere.

Ostiralez «Chaillot-eko Zorua». Luzemetraia honen bidez kapitalisten handikeriei nolabaiteko sozio-politiko kritika egingen zaie. Zuzendaria Bryan Forbes izen zen eta antzesleen artean Katharine Hepburn, Danny Kaye eta Yul Brinner nabarmenduko dira.

Larunbatez «Monthe Walsh». Gogor izandakoaren cowboy baten historia. Zuzendaria William Fraker eta antzesleak Lee Marvin, Jack Palance eta J. Moreau.

musika

■ Hilaren 29an **Hertzainak** eta **Baldin** bada taldeen kontzertua izango da Beasaingo Polikiroldegian gaueko 11etan.

■ Hilaren 29an **Itoizen** kontzertua izango da Sakoneta Polikiroldegian gaueko 10,30tan.

■ Maitzaren 30ean berriz, HBk antolatutako kontzertua izango da Donostiako Polikiroldegian. **Itoiz** eta agian **Hertzainak** ere entzun ahal izango dira bertan.

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa

Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren datozen kontzertuak Gasteizen eta Bilbon izango dira. Maiatzaren 28an Gasteizko Principal Antzokian izango da: L. van Beethoven-en Biolin eta Orkestarako kontzertua La Nagusian, Op. 62 eta 6. sinfonia Fa Nagusian. Maiatzaren 29an berriz, Bilboko Campos Eliseos antzokian izango da. Biolin jolea Giorgio Muro izango da eta zuzendaria Walter Hornsteiner.

Llach

Donostian eta

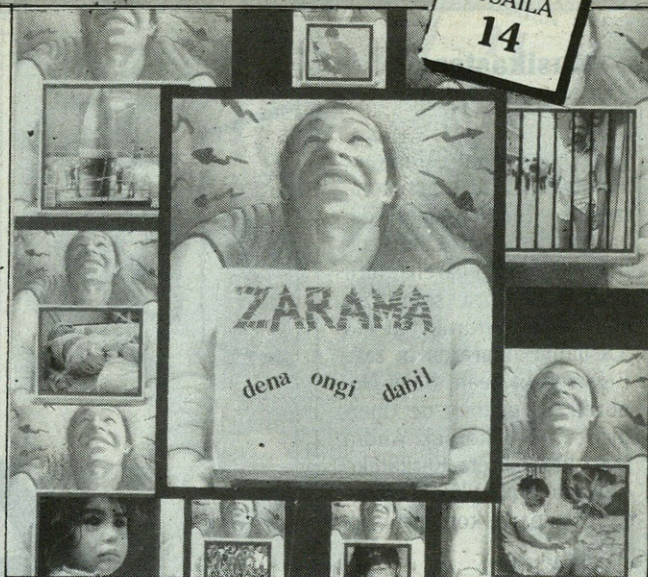
Iruñean

Bilbon izan eta gero, Donostian arituko da aste honetan, 26an, Victoria Eugenia. 27an berriz, Iruñeako Gaiarren.

Geroago beste bizpahiru kantaldi emanen ditu.

Euskaldun askorentzat maitagarri den Luis Llach kantari katalanaz ari gara noski.

OTSAILA
8
OTSAILA
14

Dena ongi dabil, ezta?

Huxe bera du titulutzat Zaramak kaleraturiko azken lastikoak: "Dena ongi dabil". Benetan disko bikaina Zaramaren hirugarren hau, baina itxaron apur bat...

Azala guztiz erakargarria bezain adierazgarria suertatzen zaigu. Zaramaren zama Zaramarena, Ederto. Eta barrurago hamaika gai esperientziaz jorratuak, esperientzia pertsonalak eta talde mailakoak, ze ez baitira urteak besterik gabe pasatzen eta jada badaramate hamar Zaramakoek. Beno, apologia egiten ari naiz. Barkatu. Nik lotura ezinbestekoa ikusten diot "Gaua apurtu arte" bigarren diskoarekin, hori bai oraingo hau trinkoago, abotsa askoz ere argiago, musika aldetik biziago nabaritzen direlarik.

Letra aldetik ironia eta sarkasmoz beteriko diskoa bilakatzen da azken batean, hori bai ohizkoak diren kaleko letra gogorrez eta barru barruko sentimenduak baino gehio orruak, karraxia latzez jantziak, bazilatzen, beste modu batetan esanak, aurreko diskoaren bidea jarraituz guzti honetan. Azken batean sarkastiko azaldu gura dute bati-pat. Lehen aldean 6 gai aurkituko duzue eta horietatik aipagarria da "Bihotzak sutan" izugarri abesti "kañeroa", manifa baten zama... «kalean etengabeen guda hasten da... baska guztiak dira bat»; "Elkarrekin" abestia hildo beretik doa, «segi, segi, segi, ez erori, ez erori». "Euritan desagertu arte" bestela agertzen da, «puta bat, pub illunezko izarra, nere ametsen obsesioa»...

Bigarrenean, "maiatzaren lehena" panfletario hutsa du-gu, zentzu pejorativoa alde batera utziz noski. "Hau sortea" umorez, «Hau zortea!, a ze egun txarra, a ze hondamena». Demasie dago go, go, go «Atsoa eta "Pekinesa", "dena ongi dabil" abestiaz amaiera emanez, ezta? Doinu aldetik, berrizatu nahian ikusten ditut, rockaren zama ere astuna baita nonbait. Bigarren diskoan baino zainduago eta indartsuago nabari ditut, bigarren gitarra sartzeak kristoren martxa ematen dielarik, asko irabazten dutela diot. Robertoren ahots fuerteak espazioa irabazten du lan honetan, letrak bizi bizian entzunez. Baxua ere aski nabaria da diskoaren zehar, punteoak, den dena inpaktanteagoa, ezta?

PETRA

□ "Dena ongi dabil". Zarama. Elkar.

Musikastearen amaieran

maiatza

23 Errenteriako Musikastearen amaierako kontzertua 23an izango da, gaueko 10,30tan. Lehen zatian, Usandizagaren hiru obra: 'Obertura sobre un canto llano', Irurak Bat eta 'La llama' operaren bi zati. Bigarren partean, Luigi Noren 'La victoire de Guernica'. Oinarri koroak, Andra Mari koralak eta Euskadiko Orkestra Sinfonikoak hartuko dute parte kontzertu honetan.

arte

Frantziska Zurigela Atarrabian

Atarrabiako Udal kultur aretoan Frantziska Zurigelen erakusketa bat ikusi ahal izango da hilaren 24a bitartean. Margolari "figurinista" izat hartu dute margolari hau. Erakusketak honetan besteak beste, Lantzeko ihauterietako zenbait lan bildu dute.

Argazki Ugari Bilbon

Banco de Bilbao-ko San Nikolas izeneko aretoan Bilboko argazkilari talde baten argazkiak jarri ditu ikusgai. Arlo ezberdinetako argazkiak bildu dira bertan: kazetaritza argazkiak, publizitatea, industria mailakoa eta artistikoa. Honakoak dira beren argazkiak bertan zintzilikatu dituz-

ten argazkilariak: Santos Montes, Carlos Canovas, Francisco Esteban Cobo, Luis Iquiedo Mosso, Juan Antonio Rodriguez, Antxon Hernandez, Ikatz, Paco Ocaña eta Txomin Saez. Gustora ikuszeko moduko erakusketa.

Frantziako XIX. mendeko argazkiak

Bilboko Arte Ederretako Museoa Frantziako XIX. mendeko argazkiak bildu dira. Argazki hauek Andre Roville eta Bernard Marbot-ek eginiko estudioak dira, gorputzari buruzko estudioak, "Gorputza eta bere imajina" izeneko lana bait da. Nahiko denbora izango da erakusketa hau ikusi ahal izateko, ekainaren 28a arte izango bait da zabalik.

Arkitektura erakusketa Tolosan

Tolosako Udalak bere artxiboetan oinarriturik antolatu duen arkitektura erakusketa maiatzaren 30ean bukatuko da. Erakusketa horretan 1840. urtetik 1936. urtera bitartean Tolosan ikus zitekeen arkitektura motari buruzko bilduma ikus daiteke.

lehiaketa

6. Bizenta Mogel lehiaketa Azkoitian.— Azkoitiako Kultur Elkarteak, Azkoitiako Udaletxearen babesean, 6. «Bizenta Mogel» ipuin lehiaketa antolatu du. Arauak: -parte hartzaileek 18 urte beteak behar ditu izan. -Aurkezturiko lanak jatorrizkoak eta argitaragabeak izango dira. -Lanak Udaletxera bidali behar dira izengoiti batez izenpeturik eta honekin batera, bere azalean izengoiti bera daraman itxitako kartazal batean egilearen xehetasunak bidaliko dira. -Literatur lehiaketa honetara euskaraz idatzitako lanak bakarrik aurkeztuko dira. Lan hauek orriaren alde batetik bakarrik eta tarte bi-koitzez mekanografiaturikoak izango dira, gutxienez lau orri eta gehienez hamar izanik. Lanak bidaltzeko epea urriaren 31ean amaituko da.

San Juanetarako lehiaketa Hernanin.— Hernaniarra izatea. Txartelaren neurriak, zabaleran 22 luzeran 41 zm. Textoa: «San Joan Jaiak Hernani 1987». Aurkezteko epea maiatzak 28 (Udaletxeko bulegoetan). Aurkezten diren txartelekin erakusketa antolatuko da Udaletxeko Areto Nagusian maiatzaren 29, 30 eta 31an. Maiatzaren 31ean, goizez, botaketa herrikoia egingo da. Txartelak sinadurik gabe aurkeztu behar dira (izena, helbidea eta telefonoa atzean). Aukeratu gertatzen den txartelak 55.000 pezeta jasoko ditu. Txartel irabazlea Udaletxearen esku geratuko da. Sortu daitekeen edozein arazo Festa Batzordearen esku geldituko da.

□ **Amara Berri IV. Sarike-ta kulturala.**— Amara Berri Ikastetxe publikoko guraso elkarteak "IV. Sarike-ta Kulturala" antolatu du. Donostiako OHoko edozein ikastexetan matrikulatutako ikasle guztiek parte har dezakete, banaka nahiz taldeka. Sariaketak bi atal izango ditu. Gaztelaniazko atalak "Euskal lagunarte gastronomikoak" izango du gaitzat eta elkarte hauen historia eta bilakaera azaldu behar dute lanek. Euskarazko atalean, "Euskal Herriko olak" izango da landu behar dute gaia. Lanak bidaltzeko epea maiatzaren 30ean amaitzen da.

□ **Txartel lehiaketa Tolosan.**— San Joan egitarauera azalen lehiaketa eratu da Tolosan. Partaideak: adin mugarik gabe, Tolosan bizitzea ezinbestekoa izanik. Gaia: Tolosako San Joan herri festa. Lanen aurkezpena: lanak lema edo ezizen batez aurkeztuko dira eta ondoren, sobre itxian, izen-abizenak eta zuzenbidea ezizenarekin batera jarriko dira. Epea: lanak Tolosako Udaletxean aurkeztuko dira, epea ekainaren 12an itxiko delarik. Formato eta zenbatekoa: lanen gehieneko neurriak 30x45 zm.koa izango da. 60.000 pezetatako sari bakarra izango da.

Euskal zinemaren zikloa

Euskal Zinemaren Zikloa izenpean Hego Euskal Herriko zenbait herritan ospatzen ari den ekitaldia Getxon egokituko da maiatzaren bukaera honetan. Maiatzaren 25etik 29a bitartean Getxon ziklo honen barnean eskaintzen ari diren filmak ikusteko aukera ikusi ahal izango dira: Alfonso Ugriaren "Ehun metro", Xabier Elorriagaren "Zergatik Panpox" eta Andu Lertxundiren "Hamaseigarrenean aidanez". Filmen aurretik zenbait Ikuska eskainiko dira eta ondoren eztabaidak bultzatuko omen dira.

zinema

Tolosan

maiatza

29 Tolosako zine klubak datorren ostiralean Federico Felliniren "E la nave va" izeneko filma ikusteko aukera eskainiko du. Iparra-girren, 10,30tan. Filma honetan Gloria Nitsasontziko bidaiariei buruzko "instantaneak" eskaintzen dira. Filmeak linealki kontatzen du istorioa, beti ere, itsasontziak doazen pertsonaien kokatuz: dantza eta kantu irakasleak, antzerki entrepresariak, abeslari ezagunak, pinturazale bat eta bere alaba. Filmea ederra berau; behar bada, Felliniren filmerik sakonena eta sentikorrena.

Bilbon

maiatza

25 Astelehenean berriz, Bilboko Fas-ekoek "Eligeme" izeneko filma eskainiko duela iragarri du. Alan Rudolph-ek zuzendurik eta arratsaldeko 7,30tan. Filma honetan Ameriketako hiri batetako gau giroa ikusteko aukera dugu, klub batetan lan egiten duen neska baten istorioa kontatzen zaigularik. Egun batetan klub horretan bezero berezi bat agertuko da eta biwen artean sortzen den harremana izango da filmaren oinarria. Bada tartean ere garai batetako "Señora Francis" irrati saioaren antzeko programa egiten duen neskaren istorioa, bi neskak elkarrekin bizi bait dira, klubeko neska eta irrati langilea. Giroa musikak eta kamarak lagundurik oso misteriozua da.

Mona Lisa

Kaleko filme bat ikusteko aukera ematen du Neil Jordan-en «Mona Lisa» honek. «Kaleko» esan dugu hitz honek gaztekeraz daukan sentiduan. Gaueko, edo kale gorriko esan beharko genuke agian. Nahi duzuen bezala. Txulo, lapur eta puten giroan kokatutako filmea dugu azken finean.

London-eko «kalea» erakusten digun Mona Lisa honetan filme orijinal bat aurki daiteke beste ezer baino gehiago. Teknikoki ondo moldaturik dagoelarik filmagintzak eskaintzen dizkigun produkto ohizkoetatik kanpo dagoen film atsegin eta humano bat topa daiteke honetan.

Trama eder batez luxozko prostituta bat erakusten zaigu bere bidaietan, eta pelikularen ardatz egingo delarik, puta horri txofertzat jartzen dioten Bob Hoskins: heroe galtzailea.

Gartzelan urte mordoia pasa ondoren kalera atera eta kalea erabat aldatuta aurkituko du Bob Hoskins-ek hain ederki bizierazten duen pertsonaia. Beste modu batetara funtzionatzen du kaleak. Sex-shopak daude. Bezero aberatsentzat alkitatzen dira putak etxeetara edota hoteletara eramanez.

Primerako emakume batekin lan egitea tokatuko zaio bere jantziak eta izakera ere aldatzea eskatuko zaiolarik.

Aldaketa horrek eskatuko dion esfortzuak eta bere putaren lagun baten bilaketak harituko dute piskana piskana filmaren mataza, beti ere tokia geldituko delarik eszena exotiko eta laguntasun humanoentzat.

Bukaera sorpresiboa izanik orduan eta gehiago irabazten du filmak. Ez da geratzen erromantze erraz batetan edota zailtasunez beteriko laguntasun aro baten ondorengo sari modura «galtzaileak» hainbeste desira duen emakume eder eta galant hura «irabaztea».

Azkenean, buztana hanka tartean, «ezer» irabazi gabe joango zaigu gure «heroea» etxera.

Atsegigarria egiten da hasieratik bukaerara eta zerbait nabarmentzekotan Bob Hoskins-en lana dugu aipagarri. Guk baino lehen eskaini dizkioten sari guztiek ere nabarmendu dute hori.

Martin Goikoetxea

□ «Mona Lisa». Neil Jordan (zuz). Bob Hoskins, Michael Caine, Cathy Tyson.

bertsolaritza

«Bertsolariak Arenalean 1987»

maiatza

23 Bilboko Udalak eta Santutxuko Bertsolari Eskolakoek antolatu dituzte aurtengo «Bertsolariak Arenalean 1987» ekitaldia. Aste honi dagokionez, maiatzaren 23an Bizkaiko bertsolariak arituko dira: Altzalei, Areitio, Elgetu eta Mañukorta, hain zuenere. Maiatzaren 30ean berriz, Bizkaiko eta Arabako zenbait Bertsolari Eskolari egokituko zaio txanda. Bertsolari saio hauen aurretik txistulari emanaldiak izango dira, hauek 12,30etan hasko direlarik eta bertso saioa eguerdiko ordubetetan.

■ Etxarri Aranazen maiatzaren 23an Peter Robers mimoak emanaldi bat eskainiko du.

□ **Eskolarteko Bertsolari Gaztetxo VII. Txapelketa.**— Eskolarteko Bertsolari Txapelketa honen barneko azken kanporaketa maiatzaren 23an Zarauzko La Salle Ikastetxean arratsaldeko 3etan ospatuko da, bertan Kosta-Urola bailara neuruko delarik. Finala berriz, maiatzaren 30ean Donostiako Karmelo Balda pilotalekuan izango da, goizeko 11etan.

□ **Lea-Artibaiko bertso paper lehiaketa.**— Lehiaketa honetan parte hartu ahal izateko epea amaitzear dago. Hilaren 29an bukatuko da lanak bidaltzeko epea eta informazio gehiagorik behar baldin baduzue dei ezazue Lekeitioko ikastolako zenbaki honetara: 6841551. Sariak: 30.000 pezetatakoa lehenengoarentzat eta 15.000 bigarrenarentzat.

□ **Etxegiña bertso paper lehiaketa.**— Elgoibarko Izarra kultur Elkartek antolatutako «Etxegiña» bertso paper lehiaketarako ere epea bukatzear dago. Lanak bidaltzeko asmorik baldin baduzue maiatzaren 31 baino lehen honoko helbidera bidali beharko dituzue: Elgoibarko Izarra Kultur Elkartea, Ubitarte 4, behe edo ta bertako P.M. Urruzuno Ikastolara.

ihardunaldiak

Udal problematikaz mahainguruak.— Datorren ekainaren 10ean ospatuko diren hauteskundeak direla eta GITE-IPES eta Aurrezki Kutxa Municipalak mahainguru batzu eratu dituzte. Honela hilaren 27an «Emakumea eta politika» gaitzat hartuz mahaingurua izango da. Partaideak: Donostiako Emakumeen Asanblada, AIZAN, Emakumeak eta Institutoak eta Clara Campoamor elkarteak. Moderatzailea: Malores Etxeberria. Kazetaria: ETBko kazetari bat. 28an «Udaletako hautagaien iritzia» aztertuko dira. Partaideak: PNV, PSOE, EA, HB, AP eta EE. Moderatzailea: Andres Ormazabal. Kazetaria: Jokin Aldazabal (Herri Irratikoa). 29an, «Udalak Europaren aurrean». Partaideak: Coalición por la Europa de los Pueblos, Izquierda de los Pueblos, HB, Unioón Europeista, AP eta PSOE. Moderatzailea: Iñaki Zabala. Kazetaria: Joserra García (Euskadi Irratikoa). Hitzaldiak Donostiako Arrasate Kalean, 21an dagoen Kultur Aretoan egingo dira, arratsaldeko 7,30etan.

Zertan Garen III

maiatza

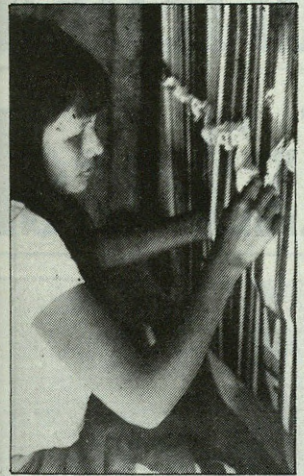
26 Gabriel Aresti Euskaltzagiarentzat dela-rik, «Zertan Garen III» lemapean ospatzen ari den zikloa aurrera doa. Hilaren 26erako hitzaldi bat dago iragarrita. Bertan arte-kritikoa eta Eusko Ikaskuntzako Idazkari Nagusia den Edorta Kortadi arituko da hizketan. Hitzaldia arratsaldeko 7,30etan izango da.

Donostiako Arkupeko ekintzak

Maiatzaren 27, 29 eta 29rako Donostiako Euskal Txoan izango diren ekintzen berri gure eskuetara iritxi da. Honela, hilaren 27an, «Literaturaren inguruan» gaia aztertzen delarik, SUSA taldeak Gernikari eskeinitako 20. zenbakiarekin batera taularatuko du bere kontakizuna. 28an: «Squatters-en mugida Euskal Herrian». Bideo emanaldia eta ondoren eztabaida, 29an, Euskadi Irratiko Kirol Saiotako Iñaki Elorzak Espainiako Itzulian parte hartu duen euskal txirindulari bat elkarrizketatuko du. Arratsaldeko 8etan izango dira emanaldi guzti hauek Konstituzio plaza, 6 zenbakian.

ikastaroak

● **Xenpelar tailerraren ikastaroak.**— Oreretako Xenpelar tailerrak uztaila bitartean ikastaro mordo bat eratu du. Honela, uztailean 17ra bitartean otargintza ikastaroa izango da. Tela estanpazio ikastaroa berriz ekainaren 3tik uztailean 3ra bitartean. Enkuadernazio ikastaroa uztailean 25era bitartean. Izenemateak eta informazio gehiago Oreretako Xenpelar tailerraren (Alfonso XI kalean).

kirolak

■ Aste honetan ere, igandetan ohi den bezala Azpeitiako zezen plazan ahari jokoak izango dira arratsaldeko 5etatik aurrera.

Urdulizen idi probak

Maiatzaren azken egunean eta ekainaren lehenbiziko astean idi proba galantak izango dira Urdulizen. Bizkaiko Aurrezki Kutxa eta «El Corte Inglés» sari nagusirako baliagarriak izango dira proba hauek. Izena emateko epea maiatzaren 24era arte dago irekia.

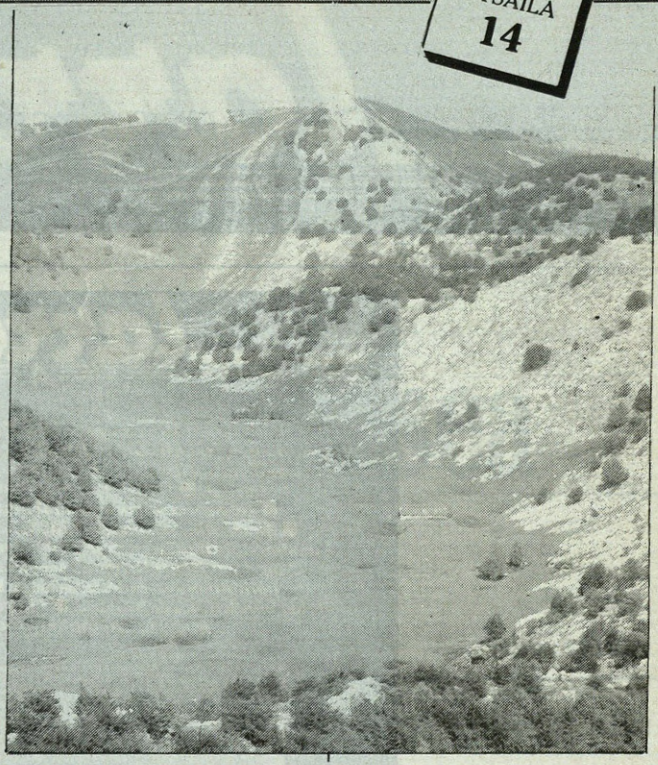
mendi ibilaldiak

*maiatzaren 31erako

- Lagun Onak** (Azpeitia): Finalista eguna Xoxoten.
☐ **Euskalduna** (Andoain): Andoain - Montto - Andoain.
☐ **Kresala** (Donostia): Opakuako Mendatea, Azazetako Mendatea. (Entziako mendilerroa).
☐ **Gasteiz**: Ollate- Gaztelu berri.

jaiak

Etxarri Aranatzaren Ikastolen Eguna.— Hilaren 24ean, igandez, bertako Andra Mari ikastolak antolatzen duen Nafarroako Ikastolen eguna ospatuko da. Festa egun hau urtero espatzen da ikasturtearen amaieran, Nafarroako euskalzaleak biltzeko aitzakitatzat ere erabiltzen delarik. Aurreko astean Etxarrin aste kultural bat ospatu da amaiera egun honetan izango duelarik. Ikastolen Egunean ohi diren festa ekintzak ikusteko aukera izango da, egunpasa lasai bat egin nahi dutenentzat aukera ezin hobea.

Salbada Mendikatea

Gorbeiko mendien mendebaldean, Altube atzean, Kantauri eta Mediterraneorantz abiatzen diren uren jarraian, Gibijo eta Salbada bezalako mendikateak agertzen dira. Araba, Bizkaia eta Burgosko herrialdeen arteko kokagune bilakatzen da, Entzia, Urbasa eta Andia mendikatekin antza duelarik.

Euskal Herriko mendizaleen artean ez da oso ezaguna mendikate hau. Arrazoia, behar bada, bertara iristeko dauden komunikabide arazoetan koka dezakegu. Halere, bertako gailur gehienek bista paregabeak ikusteko aukera eskeintzen dute.

Salbada mendikateko gailurrik garrantzitsuenak hauek dira: Berzita, Nerbioiko saltoa, Castillete, Arando, Prailearen gailurra, Txarlazo, Goldetxo, Txalope, Solaieda, Bedarbide, Iturigorri, Ungino...

Inguru honetan aurkitzen ditugu Euskal Herriko bi ur-jauzirik ikusgarrienak. Lehenegoa mendikate bertan, Araba eta Burgos arteko mugan. Bigarrena Gibijo eta Gorbeia mendikateen arteko kokagunea den Gujulin. Biak, ur jauzi handiarekin ikusi ahal izateko, euria sarritan egiten duen garaian edota elurra urtzerakoan agertzen zaizkigu.

Gujuliko ur jauzia erreka txiki batetan hasten da, Oyardo inguruan, Altubetik datorren beste errekatxo batekin elkartzen delarik. Ur jauzi hau Nerbioi ibaiarekin bat egiten du Aretan. Nerbioiko ur jauzia dugu inportanteena. Urietako iturrian sortzen denetik, bi kilometro igaro ondoren, 100 metrotako ur jauzia ikus daiteke. Nerbioi ibaiaren jaiotza.

Gorritxo

- ☐ Nerbioi ibaiaren hasieran dagoen ur jauzia ikusteak, bakarrik baldin bada ere, merezi du bertara joatea.

LATTUN

Elkarrizketa: Marc Legasse: 1945ean Ipar Euskadirentzako autonomia eskatu zuen abertzale anarkista. ■ Itzulpena: Karl von Clausewitz. Gerraren dimentsio militarra aztertzen. Tx. Mendizabal. ■ Dossier: Modernitatea-postmodernitatea. ■ Gogor erasotzen gaitu fenomeno modernoak. Beltza. ■ Modernia, postmodernia. Joxe Azurmendi. ■ Modernitatea postmodernitatearen zipriztinez igurtzi. Eusebio Osa. ■ Saiakera: Non dago Henri Bengoa? Antton Azkargorta. ■ Antzerkigintza politiko baten alde. Mikel Antza. ■ «Oromenderrieta»-ren leherkundera. Joakin Balentzia. ■ Literatura fazista espainiarraren historia eta inplikazioak. Jon I. Odriozola.

Modernitatea eta postmodernitatea

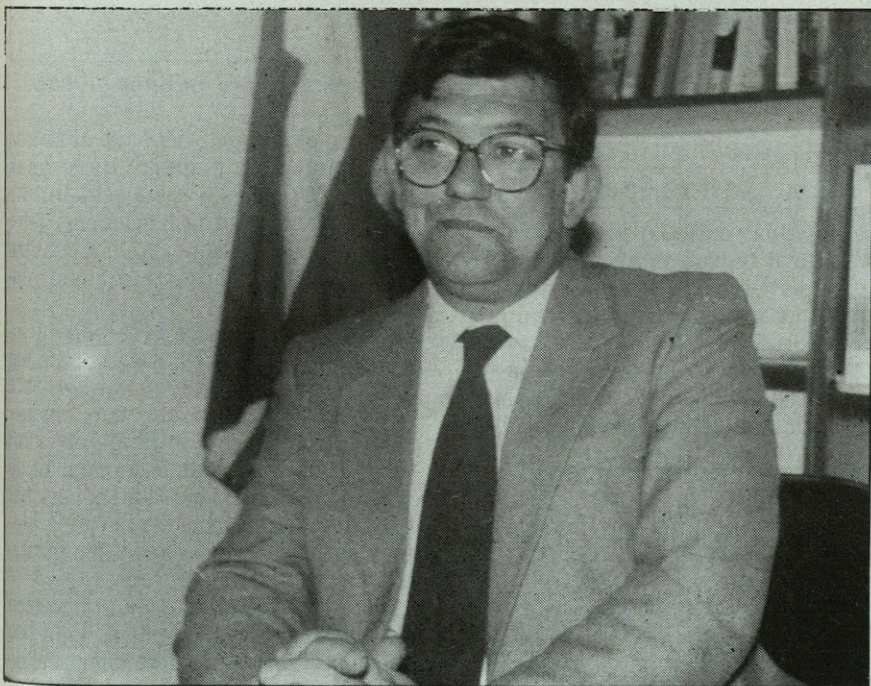
Laugarren LARRUN kalean duzu.

Marc Legasse, Clausewitz, Joxe Azurmendi, Emilio Lopez Adan «Beltza», Eusebio Osa, Antton Azkargorta, Mikel Antza, Joakin Balentzia, Jon I. Odriozola, Pablo Sastre.

Euskal nazio proiektuari, buruz.

Teo Uriarte, EEren Bilborako hautagaia

«PSOEtik EErako trasbasea nabarmena da Ibar-Ezkerrean»

Gizarte zibilari muga estuegiak ipintzen dizkiote partiduek, Teo Uriarteren eritziz.

Aspaldiko partez gure herri eta hiri askotako alkategoak noren eskutan geldituko diren zintzilik dauden hauteskundeetan, Eduardo Uriarte aurkezten du Euskadiko Ezkerrak, Roblesen hutsunea bete dezan. Ez da atzo goizean politikagintzan sartua, eta Burgosko auzia bezala Gasteizko Parlamentua ondo ezagutzen ditu.

ARGIA.— Bilbon EE hirugarren indarra izango dela esanez hasi zarete...

Teo Uriarte.— Ez da hainbeste. Herri Batasunak ez dauzka guk baino 3.000 boto gehiago eta badirudi botoaren joera hurbiltzekoa dela. Hauteskunde autonomikoetan, Gasteizen, Herri Batasunaren aurretik jarri ginen diferentzia berarekin. EAri dagokionez atzetik daukagu 6.000 bototara. Gure asmo eta nahia da hirugarren indarra izatea, baina azkenean hautatzen dutenek erabakiko dute.

A.— Azken hauteskundeetan igozteko joera garbia erakutsi du Euskadiko Ezkerraren botoak.

T.U.— Aurreko hauteskunde munizipaletan 14.000 boto geneuzkan Bilbon eta gaur egun 23.600 dauzkagu. Hazkunde garrantzitsua izan da. %11,54 azken hauteskundearen arauera.

PSOE bozkatzetik EEra

A.— Hazkunde hori PSOEtik EEra izandako boto aldaketak esplikatzen du.

T.U.— Bai. Horrek ez du esan nahi beste trasbaserik ez denik, baina minimoak. Batez ere PSOEren boto urbanoa izan zen gure aldera etorri zena. Bilbon, Deustuan eta San Inazioen bigarren indarra ginen eta gara %14arekin; Otxarkoagan nabarmendu zen gehienbat: 1979. urtean 27 boto izan zituen

Burgosko auzian epaitu zuten Teo Uriarte eta «Askatasunaren Ibilaldia»ren barruan azaldu zen gure kaleetan berriro.

han EEk eta gaur egun 1.600 dauzka. Errekaldeberrin ere igo egin da. Auzo horietan nabarmena da PSOEtik EErako trasbasea. Aldiz PSOE mantendu egiten bada, edota pittin bat jaitsi, eskuinaren botoaren eraginez da. PNVn gertatzen den bezala. Ezkerraldean Bilbon baino nabarmenagoa da eskuinaren trasbasea PSOera.

A.— Lehendakaria hautatzeko orduan egon ziren hitzarmenak eta errepikatuko al dira oraingoan?

T.U.— Gobernu paktoak asko mugatzen ditu posibilitateak. Hitzarmena egin zutenek, PSOEk eta PNVk, bai eritzi publikoan eta bai eta alderdi horien hautesleen artean ere daukan oihartzun txarra dela medio, ez dute haizatzen une hauetan. Baina bueno, inorentzat ez da sekretu bat hitzarmen horrek pisu handia izango duela udal gobernuak antolatzeke orduan.

Nik uste dut hautesleei ez zaiela hori ezkutatu behar, erakutsi baizik. Kontutan hartu diputazioetan, Bizkaikoan esaterako, seguruenik kontrol-gaitasun handiena izango duen indarra izango gara. Udaletxei dagokienez PSOEren botoa ez da kontrol boto bat izango PNVrekiko, hau nagusi denean udaletxeetan. Eragina du gobernu paktoak eta nabarmenduko da.

Hauteskundeotako kontrarioak

A.— Udal mailako hauteskunderen, garai batean behintzat, garrantzia ematen zitzaion aurkezten zen «pertsona»ri. Bilbon, zein iruditzen zaizu kontrariorik «onena»?

T.U.— Gizatasun handiko gizona aurkezten du PSOEk Bilbon, Lopez Merino. Gaur, kasualitatea, aldizkari bat ira-

kurtzean ohartu naiz bere aita eta nirea oso lagunak izan zirela. Bere aitak «Lyon d'Or» izeneko kafea zeukan. Bilboko libertsio zentrurik laikoena. Nire aitarekin Bilbora egindako lehendabiziko bidaian toki horretara eraman ninduen.

Errepublikara garaian bere papera jokatatu zuen kafe horrek. Kafe burges bat zen, bai, baina laikoa zen eta korronte ezberdinak zeuzkan barruan. Bueno, Merino kategoriko kontrarioa da. Hori bai, nostalgiañoño batetara makurtu du igoal bere mezua, eta honek hesi bat sor diezaioke gaztedia eta beronen arazokiko... Baina pertsona bezala gizatasun eta prestijio handikoa da.

Gorordok telebista egiten jarraitzen du. Iparramerikan moduan egin du kanpaina, zerbait esaten duen bakoitzean hanka sartuaz. Alhondigaz hitzegin zuenean berehala erantzun zioten PNVtik. Poliziaz aritu zenean Polizia Munizipalaren Euskadiko Elkarte Profesionaletik erantzun zioten... Ez zekien ez gai batetaz ez besteaz. Ez dut uste Gorordo kontrario bat denik, baina alkate izango ote den beldur naiz, ze Bilboko presupostuak dauden bezala ezin da ibili ETBn bezala.

A.— Besteak...?

T.U.— Posibilitate mugatuak dauzka-

“ Otxarkoagan 1979an EEk 27 boto zeuzkan eta gaur egun aldiz 1.600 boto ditu.”

te. Mario Fernandez zerbitzu publikoen pribatizazioarekin hasi zen eta hankak gelditu dizkiote.

Orokorrean begiratura zera ematen du, Bilbon aurkezten diren hautagaiek enpresa batean sartzera doazen «yuppie» irudi bat ematen ari direla eta Bilboko Udalean lan egin duten pertsonak esaten dietela ezetz, hanka sartzan ari direla eta beste modu batean jokatu behar dutela.

A.— Bilbon sartuta, zein dira zure ustez Bilbon aurkezten dituen arazorik larrienak?

T.U.— Bilbok arazo guztiak dauzka. Dena da arazo Bilbon. Transizio demokratikotik ateratzerakoan, Bilboko lehen udal demokratikoan sartzekoan, planteatzen ziren arazo guztiak berberak dira gaur egun. Bilbo hiritarrentzat errekuiperatzea, erdi-gunea periferiarekin armonizatuz eta hiri bakar eta oso bat eginez.

Ibaia errekuiperatzearen arazoa. Bilboko Plan Orokorraren arazoa, ez bait da egin. Alde Zaharra errekuiperatzearen arazoa... Arazoak hortxe diraute. Eta aitortu behar da gauzatxo batzuk egin direla, eta diru asko gastatu dela. Egin diren gauzatxoak hiriaren ikuspegi orokor bat gabe egin dira. Emerjenziazko egoeren aurrean egin dira gauzak... Baina luzera begirako plan batean inbertitu despilfarrorik gabe... hori ez da egin.

A.— Beraz, dauden prebisioekin, berdintsu jarraituko du horrek...

T.U.— Bai, noski. Nik uste dut Gorordok gastatu egingo duela dirua. Baina

gastatuko du orain arte bezala. Gorordok gainera erraztu egingo ditu negozio mota horiek. Berea den klase sozial horren bizimodu horren arauera: Bilbora iritsi, lan egin, bufetea itxi eta alde Bilbotik. Ideologia horrek bizirik dirau: Bilbo ez da Bilbon dastatzen, Las Arenas edo Plentzian baizik. Ahal duenak alde egiten du Bilbotik gozatzeko, eta ezin duenak Bilbo pairatzen du.

Izandako desanexioez gain 380.000 biztanle dauzka oraindik Bilbok, eta Bilbon bizi den jendeak, auzoetan bizi den jendeak, ezin du beraneatu ere egin. Abuztuan ezin dira ezta Bilbotik atera ere egin.

Hurrengo partea, nola konpon daitekeen zertxobait? Bueno, kontutan hartu behar da Bilbo erdigune bat eta auzoak direla. Auzoei bizi-ondasun pi-

ttin bat eskaini behar zaie, eta beste hainbat zentroari, auzoek han topo egin dezaten.

Europarako hautagaiak

A.— Bilbo alde batera utziaz eta Europara begira, kanpainaurre honetan indartsu ari da apostuan EE.

T.U.— Guk bagenituen harremanak betidanik zenbait partidurekin. Esquerda Galegarekin batez ere, baina bai eta ere Mallorca eta Menorcako alderdi sozialistekin, Unitat del Poble Valencià, eta Marc Palmesen taldearekin Entesa de Esquerra de Catalunya... Esquerra Republicanarekin ere bagenituen harremanak, tirabiratsuak baina harremanak. Bagenekien bazituela eskaintzak eta adostasun handiagokoak zituela besteren ideario politiko batzuekin gu-rearekin baino. Edo CIUren eskaintza edo EAren eskaintza. EAren geratu dira azkenean. Bakoitza bere tokian. Hobe eta lehen bezain adiskide.

Arazoak izan ditugu Izquierda Unidarekin. Horrelako zenbait kolektiboren presentzia udal hauteskundeetarako lista aurkeztu eta gero agertu behar izan ditugu, ze pertsona hauek, hitzarmenaren protokoloan ondo zaindu bazuten ere ez konprometitzea Europako Parlamenturako hauteskondeekin I.U.k ez die askatasunik eman horrelakorik egiteko, Izquierda de los Pueblos candidatura bultzatzeko edota parte hartzeko.

Gero zenbait kolektibo sortu da, Santanderko erradikalak, Madrilen bertan, Sevillan, Cordoban, Granadan... total

“ **Herri Batasunak Estatu mailan aterako duen boto kopurua atentzio toke bat izango da.** ”

Euskal abeslari eta taldeak

**Anje Duhalde
Erramun Martikorena
Basakabi
Akelarre
Minxoriak
Etxamendi eta Larralde
Tapia eta Leturia
Begoña ta Soledad
Izeki
Txanbela**

Sonorizazioak, argiak. Harremanetarako: (943) 462014

azpiegitura minimo bat sortu dugu estatuko 38 probintzian. Ez genuen horrelakorik espero. Balears, Menorca, Galizia, Catalunya eta Euskal Herriarekin baino ez genuen kontaktzen. Eta orain Europako Parlamentuan bi parlamentari sartzeko posibilitatearen atzetik goaz.

A.— Madrilen nahiko atsegina izango da Euskadiko Ezkerra...

T.U.— Bai. Begira. Lehengoan Madrilgo plaza txiki batean hauteskunde ekintza bat egitera gindoazen, nahiko akonplejatuta, eta hara non hangoek Plaza Mayor erdian jarri gintuzten mitina egiten. Bai, badaude espektatibak. Slogana ere hortik doa: «Siempre nos has querido votar. ¡Ahora puedes!».

Egia da Madrilen eta beste zenbait nukleo urbanotan, gure alternatiba urbanoa bait da bereziki, harrera giro ona dagoela.

lan eman dezakeenari buruzko espektatiba frango dago baita ere.

T.U.— Nik uste dut asko emango duela. Konbentziturata nago. Gainera pentsatu beharra dago, trantsizio urte hauek kenduta, Espainia izan dela historikoki Europa guzian tradizio anarkistarik handiena izan duena. Arbuio jarrerak gainera askotan eman dira Espainian: karlismoan, langile mugimenduan, anarkismoaren kontsolidazioan... Herri Batasunak erretxazoaren boto hori izan dezake. Boto garrantzitsu bat.

A.— Estatu mailan Europako Parlamenturako aurkezten diren listen artean Euskal Herriko politikoa asko aurkezten da eta badirudi pisu berezi bat hartzen dutela estatuan.

T.U.— Aurkeztu bai, aurkezten dira... baina ze pisu daukaten ez dakit... Ez dakit nik. PSOEkoe beti esaten zuten Espainian politika mugitzen zutenak zi-

Parlamentura. Izan daiteke PSOEn barruan jende askok daukalako kritikarako gogoia eta alternatibarik ez dagoelako jende askorentzat. Ez erretxazo modura, baizik eta zerbait aldatzen joateko Europar ematen diren alternatibekin bat eginaz.

Nik uste dut nazionalitate konturik ez dagoen tokitan trasbase gehiago egongo dela Europarako hauteskundeetan PSOEtik EERA Izquierda Unidatik Izquierda de los Pueblos-era baino.

A.— Hauteskundearen marean sartuta gaude dagoeneko, baina azkenean, hauteskunde hauek pasa, eta pentsa daiteke mapa politikoa ez dela askorik aldatuko.

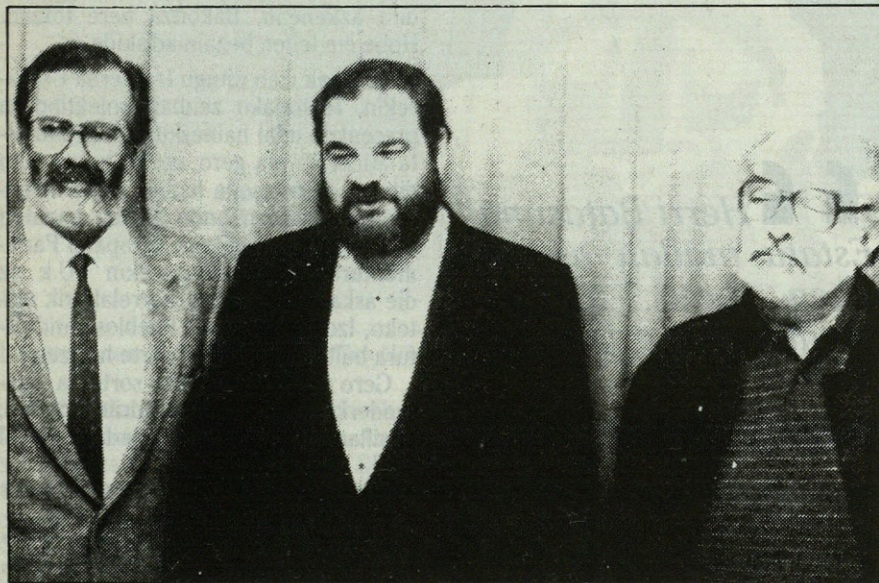
T.U.— Aldatu ez da igual askorik aldatuko, baina atentzio toke pare bat izango da. Uste dut atentzio toke bat izango dela Herri Batasunak estatu mailan aterako duena. Eta analizatu egin beharko da lasai-lasai. Beste bat izango da Euskadiko Ezkerrari etorriko zaizkion posibilitateak PSOE egozkortu egin delako barruti bakarraren kontuan. Horiek izango dira pentsatzeko emango duten bi konturik garrantzitsuenak.

Gero bestea da estatu mailan emaitza majo samarra ateraz gero haiei ere eskaini beharko zaiela zertxobait. Beraiekin ibili beharra egongo da eta estatu mailan mugitu. Ze behin hautatuak izan ondoren ez gara gure komunitateko edo gure probintziako ordezkariak, estatu guziko ordezkariak baino.

A.— Gaia aldatuz berriro. Burgosko Prozesuan egon zinen. Ordutik hona ze bilakaera ikusten duzu?

T.U.— Oso zaila da ikustea nola bizi ginen gu prozesatzerakoan. 68ko maiatzaren. Gaurko gaztedia desesperaturik baldin badago, orduko gaztedia ere desesperaturik zegoen. «Movimiento»ak eta Elizak kopatzen zuten guztia. Errepresioa zen nagusi. Txistua jotzeko gobernadore zibilarren baimena behar zenuen. Ni ere horrela sentsibilizatu nintzen politikoki: bazkalondo batean txistua atera genuen eta goardia zibilek detentitu egin gintuzten permisurik ez geneukalako. Baina konparatzeko esaten dizutenean gaur egungoa eta ordukoa...

Krisian egon eta ez dut sekula hainbeste kotxe lujozkorik ikusi baina, beste maila batzutan, kultura arloan, asoziazio arloan... diferentziak uste dut nahiko handiak direla. Baina gauza txar bat dago. Fazismoaren 40 urteen ondortik partiditis izurri bat etorri da. Estatu mailan egiten den guztia politizaturik gelditzen da, edozer egin eta den-dena politizaturik. Gizarte zibilarri protagonistismo muga oso estuak uzten zaizkio. Urriak benetan.

Hauteskunde hauen ondoren Estatuko botoemaileei ere kaso egin beharko zaiela uste du Teok.

Izquierda Unida, HB...

A.— Beraz, arazorik izan du Euskadiko Ezkerrak Izquierda Unidarekin?

T.U.— Hauteskundeetako kontrarioak izatea eta beharbada biok interesaturik gaudeneko eremu politiko bate-tarantz joatea. Beraiek ikuspegi «unitaristago» batetik, eta gu ikuspegi konfederal, ezkerreko eta nazionalista bate-tik gehiago.

Baina noski, PSOeri ezkerretik egin-dako bi alternatiba proiektu ziren eta ez dira bat etorri. Gu ez gaude prest III. Internazionaleko intontonak errepika-tzeko estatu espainolean. Uste dugu ez-kerra berritu behar den zerbaitetik pa-satzen dela, eta ez prezeski PCEtik. Iz-quierda Unidak, PCE nagusi daukan neurrian, ez du errespetorik estatuko nazionalitate ezberdinen aurrean.

A.— Herri Batasunak estatu mai-

rela katalandarrak, politikari arraziona-litatea ematen ziotenak izaki, andalu-zak eta euskaldunak, horiek zirela be-netan mugi eratzen zutenak espainiako estatua. Bai, baina ez dakit noraino.

Behintzat PSOEn alternatiba beza-la, Rocaren frakasoaren ondoren, Ga-raikoetxearen alternatiba agertzen da, Txema Monteroren alternatiba eta Ma-río Onaindiaren alternatiba.

Estatu mailako botoak

A.— Hauteskunde hauetan gerta daiteke Udal Hauteskundeetarako alderdi bati ematea botoa eta Euro-pako Parlamenturako beste bati. Badago prebisorik?

T.U.— Gerta daiteke fenomeno hori. Gerta daiteke jende batek PSOE bota-tzea munizipaletan, eta nazionalitateak aurkezten ez diren eremuetan Izquier-da de los Pueblos botatzea Europako

Iñaki ZUBIONDO

herria bizirik!

HERRI BATASUNA

Asia Erdiko lokarriak (eta III)

Kazakstan-go zurrumurruak

Lehengo astean mongoliarrez aritzen ginen. Turkiar jatorrizko herri bat ere bizi da Txina eta Sobietar Batasunaren arteko mugan: kazakak. Gehiago dira Sobietar Batasunean, eta batez ere, zer hitz eginik gehiago eman dute, azkeneko hiletan. Pasa den abenduan izan zen: Alma Ata-n (Kazakstan errepublika autonomoko hiriburuan) kale istiluak izan zirela eta. Sobietar prentsak ohi ez bezalako oihartzuna egin zuen, eta denok enteratu ginen.

Kazakstango Partidu Komunistak hartutako erabaki batekin ez-ados zeuden protestatzen zutenak. «Bertako nazionalistek» zirikatu zituzten, esan zitzaigun, halaber «beste elementu anti-sozialek».

Zein izan zen Partidu Komunistaren erabaki hori? Handik egun batzutura jakin genuen: Partiduaren buru zegoen Dinmukhamed Kunaiev bere kargutik botea izan zen, eta bere ordezkari errusiar jatorrizko Gennadi Kolbin ipini zuten.

Kazakstanen 16 milioi lagun bizi dira, horietatik gehientsuak errusiar jatorrizkoak. Sobietar Batasun osoan 6,5 milioi kazak baizik ez dago, nahiz beren errepublika lurraldez Errusia eta gero Batasuneko handiena den (2.717.000 kilometro karratu, Kaspiar itsasotik Mongoliako mugaraino). Tradizioz herri nomada da, eta garai batean Kazak Kanate erresuma musulman independentetaren parte izan zen, harik eta 1740tik 1880rako bitartean Errusiar Inperioak asimilatu zuen arte.

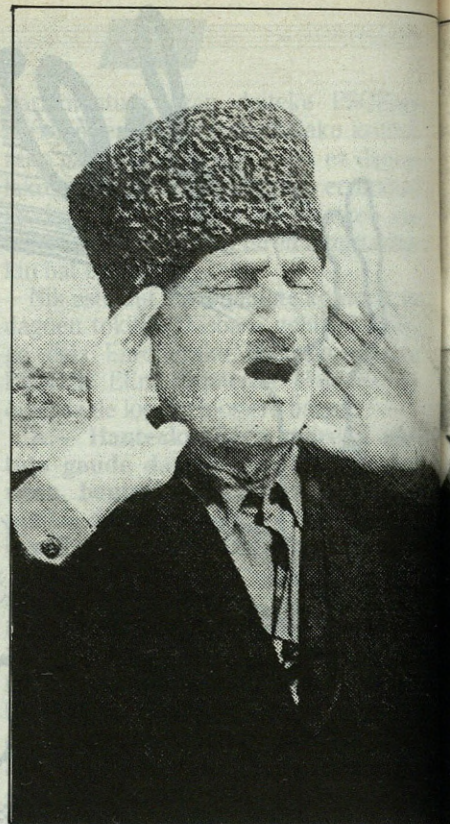
Nazio gorabeherak

Sobieten iraultza zela eta, zenbait kazakek boltxebiken aurkako kosakoekin bat egin zuten. Azken 20garrenetan eta lehen 30garrenetan, kolektibizatzeko planak desarrolatu zirela, ia 900.000 lagun galdu zituen Kazakstanek (kalkulurik esajeratuenen arabera), horietatik askok Txina aldera aldegin zutelarik.

Kunaiev-ena ez zen, gogora dezagun, kate baten beste begi bat baino. Hori baino lehen, eta geroago, beste «garbiketarik» egin izan du Gorbaxov-en eki-poak, «burokrazia, kontserbazalekeria eta inkompetenziaren borrokatzeko».

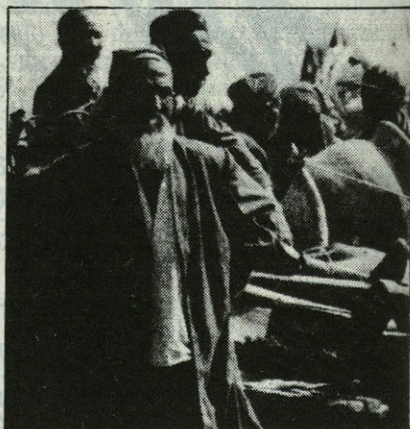
Kunaieven kasuagatik sorturiko protestek halako kutsu nazionalista zuten, errusiar batzuzentzat mamu zaharra haizeatzen ziren.

Botatako Kunaievekin batera oraindik bere karguan segitzen duen Ukrainiako Partidu burua, Vladimir Xtserbitski, omen dute jopuntutzat Moskun. Mugitzen gaitzak, izan ere, biak, Brez-

Sobietar musulmana. Errusiarrek ez dira periferiako herriei zeharo fidatzen.

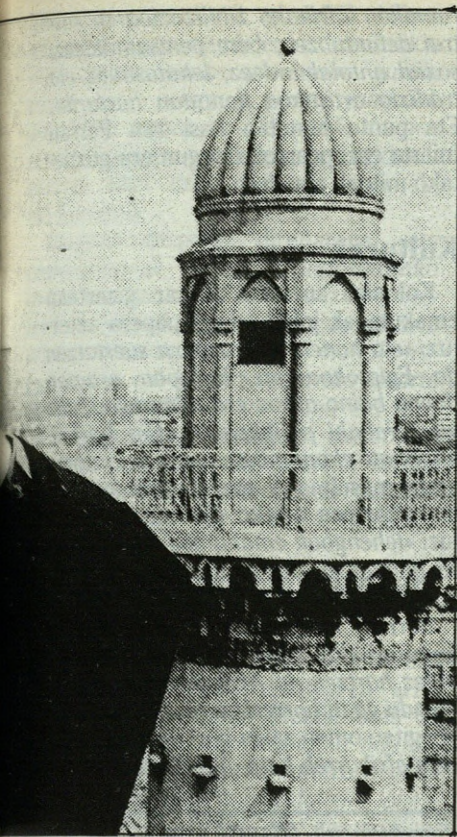
Uygurak gerta daitezke problematikoagoak txinarrentzat, epe luzean.

nev-en denboretatik beren karguetan izaki eta posizioak kontsolidatzeko aski denbora eduki bait dute.

Kunaievenak egin du baina. Zerbait antzeman zen, hilabete batzu lehenago, Kazakstango partiduko 500 partaide «garbitu» zituztenean. Handik gutira berri, ministrari kazak bati suertatu zitzaion, «ustelkeria» gatik botea izatea.

Sobietar periferian ez dira erabat isiltzen, errusiar ez direnak. Azkeneko urteetan, Georgian eta Estonian ere izan da hizkuntza, eta beste gorabeherarik. Kazakak gutxiengo bat dira, beren errepublikan, halaz ere indarrez eusten dio-

te beren kulturari, eta erdiak baizik ez dakite errusieraz nolabait mintzatzen.

Txinan uygurak ere bai

Txinarrekin, ez dute kazaken presentzia horren problematiko sentitzen. Kazakak, han, Xinjiang eskualde autonomoan bizi dira, uygurekin batera. Ustez, txinarrentzat epe luzean kezkarri litezkeenak azken horiek dira, izan ere bost bat milioi uygur bizi dira Txinan, eta 500.000 baino askoz gehiago ez, kazakak, bizimodu nomada daramatenak, beste alde batetik; hain zuzen ere, bizimodu horri zegozkion arau batzuei hartu zituelako Pekinek, 40ren bat mila kazakak utzi zuten Txina, 50garren urteetan, sobietar Kazakstani buruz.

Jeneralean esan daiteke, txinarrek baino sentsibilitate gehiagoz jokatu izan dutela sobietarrek, kazakei eta gainerako nazioei begira. Aldi batez, Kultur Iraultza furi-furian zegoela, Pekinek bota ere egin zituen zenbait mezkita, eta gainerakoak helburu profanoen erabili zituen.

Hori bukatu zen. Halaz guztiz, kontrolaturik daude, Txinako kazakak. Badakizue, txinar bikoteek ume bakarra egiteko topea dutela; ba, garai batez debeku horretaz libratu izan dira kazakak, eta beste, eta orain berriro debekatu zaie. Ez dute txinarrek, sobietarrek bezala, bazterreko populazioek gehiegi haziko diren beldur izaterik, baina, badaezpada ere...

PABLO SASTRE

Afrika

Ferran Iniestak lau ataletan banatzen du Afrikaren eboluzioa

Afrikari buruzko mitoak apurtzen

Urte honen zehar Afrika izan da Donostiako Komite Internazionalistak lan eta sakonketarako hartu nahi izan duen gaia. Hau honela, Maiatzaren 14tik 21era bitartean eta Udaletxe azpiko aretoan "Afrikarekin elkartasun ihardunaldi kulturalak" direlakoak antolatu dituzte, zeina foto, murale adierazgarri, poema eta bestelako testu literarioez osaturik bait dago nagusiki. Bestetik, hitzaldiak ere badira egunero, eta ostegunak 14ean entzundakoa benetan interesgarria eta al-diz gogorra suertatu zitzaigun.

Bertan, Bartzelonako unibertsitateko irakasle den Ferran Iniesta izan genuen solaskide eta Afrikako historiari eta gizarte aurrekolonialaz eta bestez aritu zen luze... «duela 12ren bat urte joan nintzen Afrikara, Europako gizartea ulertze ez nuelako batipat: erabilpen bat zuen guztia ona zen neurrian, beste guztia, aintzinakoa, torpea, baliorik gabea eta gizakiaren desarroiloan emandako pauso bat besterik ez zen guretzat. Horrek pentsa erazi ninduen».

Barruko prozesuak

Afrikako historia lau ataletan banatzen digu Ferran-ek: «lehenengo aint-

zinakoa hain zuzen ere, kristau aroko 4. edo 7. gizaldian bukatu zena. Bigarrena, bai Sahara hegoaldean, bai Indico-an musulman kulturak zehaztu zirenekoa eta 16. gizaldiraino iraun duena. Hirugarrenean, Europak inposatutako mugetan oinarrituko litzateke eta azkenekoa Afrika koloniala izandakoa dugu eta ondoren eman diren independentzia prozesu guztiak barruan kokatzen direlarik».

1974an UNESCO-k El Cairo-n antolatutako kolokio batetan konklusio arras garrantzitsu batetara iritsi zen: «mendebaldeko historiagile guztiek mantendutako teoria guztiak atzera bota ziren eta akordio honetara iritsi: Egipto fa-

raonikoa Afrikako zibilizazioaren sustarai definitu zen, bere pentsamoldeez, sozial antolakundeez, lekutasunez eta tradizio artistikoa kontutan harturik». Eta puntu honetan hasi zen Ferran Iniesta europarrak ditugun era guztietako mitoak apurtzen...

Kulturaz

Kolonial aurreko afrikar gizartean emakumeak jokatu duen papera aztertuz: «eta honen adierazgarri suertatzen da Egiptokoarena. European eraman duena baino askoz ere sakonagoa, alegia: erabaki politikoetan esku hartuz, aktibitate ekonomikoa landuz...», zioen, arabe-musulmana eta musulmana-beltza gizarteen arteko diferentziak argituz: «lehenengoak emakumea ostrazismora bultzatzen du, eredu patriarkal gogoraren seinale».

Berriro atzera eginez, greziatarren kulturari ekin zion: «Greziak Egiptoren bidez hartzen du Afrikak duen pentsamendu guzti horren berri». Guri oso zaila egiten omen zaigu hori sinistea, «edo zein afrikarrek hain argi duen moduan,

Emakumeak, (gizarte arabe-musulmana kanpo), eragin ukaezina izan du Afrikan.

Antonio Santamaria:

«Gure ereduak ez dute Afrikan balio»

IEPALeko Antonio Santamariarekin ere mintzatu gara. Afrika kontinente marginal bat dela esaten digu, eta oso aldakorra. Esan nahi bait da, sobietarren orbitatik amerikarrena eta alderantziz oso erraz iragaten direla bertako erregimenak.

Kontinente horretan europar edo asiarrak ereduak ez dutela balio, diosku Santamariak. Hastapenetan, azken 50garren eta lehenengo 60garrenetako independentzien ondoren, Inglatera eta Frantziako eredu parlamentarioak segitu zituzten Estatu berri gehienek, handik urte batzutura berriz edo ejertzitoak interbenitzen zuen, edo partidu bakarra indartzen zen, edo ekonomikoki porrot egiten zuten behintzat (Senegal, Kenia, noizpaiteko ereduak, lurrera jausita ikusten ditugu gaur egun).

1975eko Portugalako kolonien independentziak eta gero eredu marxistak

finkatu ziren, baina horiek ere malgutu behar izan dituzte beren jarrerak, legundu beren ortodoxiak —horretan Zimbabwe dateke salbuespena—. Orain ikusi egin behar, Burkina Faso batek zer ematen duen, adibidez.

«Askotan bertan bertako burgesiek ez dute proiektu politiko-ekonomiko sendorik aurrera eramateko kapazitateirik izan, orduan militarrek hartu dute boterea, nekazar erreformari ekin diote, ezkerren hizkera bereganaturik eta zenbait sindikatu eta ikasleren apoioaz nazio independentziaren, iraultzairen bidetik abiatu dira».

Baina, ez egonik gizarte tradizional batetik klaserik gabeko gizarte batera nola iragaten ahal den esplikatzen duen teoriarik, eta produkzioari eusteko gauza diren koadroen falta dagoe-larik, handik urte batzutura, boterea hartu duen elitea eta populazioaren artean enfrontamentuak gertatzen hasten dira...

Estatuaren interes ekonomiko, politiko eta estrategikoaren arabera botere hori eragingarriagoa edo pasiboagoa da. Rwanda bat desapertzibiturik pasa daiteke, Hegoafrika ez. «Kanpoko potentzien papera oso garrantzitsua da horretan, Frantziaren papera adibidez, Ertafrikatik operatzen duena».

Afrika beltza eta mundu arabiarren artean egin beharreko bereizketaz ere hitz egin digu Santamariak. Estatu arabiarrek zaharrak dira, kulturaz etab. kontsolidaturik daude, Afrika beltzak ordea izugarritzko identitate arazoak ditu.

Hala ere, arabiarren-eragina handia izaten da, Afrika beltzean. «Alde batek Maroko batek, bestetik Aljeria batek, kontinente mailako potentzia sendoak ditugu».

FANXIN

guk ezin ulertu»... 9. gizalditik 16.era emandako prozesuak ere "desmitifikatu" zituen: «enperadorearen garaia eman zen, zeintzuk errege jainkoak bait dira baina ez despotak, hemen ulertzen dugun moduan», ze betidanik entzun izan dugu beltzak, mairuak, ekialdekoak...

Izugarri despotak direnarena: «eta enperadoreak gizarteak inposatutako arauetara makurtu beharra zuen; bestetik betidanik aipatu izan da gizarte afrikarra burugabea dela..., mokolo hutsak!... eta ez! Klanez osaturiko gizarte batean murgildu behar dugu eta hor, aitona guztiz errespetagarri eta erabakitzaile suertatzen da. Bestetik bakoitzak arma bat eramango du eskutan azkonak badira ere, indarra duenaren adierazgarri».

Islam-etik pasa eta Europari begira

Bigarren atalean Islam munduarekiko kontaktu garaia ematearen arrazoiak bata bestearen atzetik bota zituen: «garai horretan tamaina haundiko estatuak sortu ziren Sahara hegoaldean eta nolabait ziurta daiteke lehendik existitzen zirela eta desarrolatu egin zirela. Nola?: luxozko gaien trukearen bidez. Afrikako urrea ohialen truke, liburuen truke...ziutateak eraikitzen dira, non beltzak bizi baitira komertzioetik bizi diren musulmandarrekina batera, mestizoak...eta hau honela korrante komertzial batzu sortzen dira inondik ere Mediterraneotik pasatzen ez direnak, askok uste bezala».

Islam erlijioaren hedakuntzaz ere mintzo zitzaigun: «Europatik beste imajin bat zabaldu izan da, kristauen kruzada sailduaren pareko bat aurkitu asmoz, eta ez!, Islam-a Sudanetik barrena zabalduko da ekialderuntz armak ezertarako erabili gabe eta ez dut honekin erabili ez direnik esan nahi».

3. atalean Afrikaren muga berria aztertzen zaigu: Europa.

1444tik 1870 bitartean ez zen lurralde okupaziorik eman: «Europa sartzearen arrazoiak guztiz ekonomikoa da. Ez du inongo aldaketa ideologikorik ekarriko, misiolariak alde batera utzita. Komertzioaren legetan mugitzen dira. Zergatik?: demografia altua zuen Afrikak batetik eta bestetik militar mailan ongi organizatuak. Bestetik, naturak inposatzen zuen muga latza europarentzat». Ez zen bada, kondizio haietan inongo okupaziorik existitu. Geroago, atzoko egunera itzuliz bai, kolonizazio, esklabizazio etakontinente oso baten deuseztaketa erabatekoa eman da.

J.J. ARISTI

Duarte ekonomiak ito lezake

El Salvador, demokraziazko larrua

Gerra, giza eskubideak, demokrazia eta ekonomia: lau ardatz horien inguruan jukatzen du Washington-ek Duarteren agintea. Eta laueta emanen dio aprobataua nonbait. Ekonomia delarik punturik ahulena horratik.

Armadak irudi berri bat eman nahi du.

Izan ere pobrezia handia dago Salvador-en, hori datekeelarik gerrilaren euskarrietako bat. Eta Estatu Batuek ehunen bat mila inmigratu salvadortar etxeratu behar dituela beldur da gobernua. Ez bait dago lanik (ofizialki, %35eko langabezia dute), eta gainera, kafe esportaketetatik baino, emigrante horien-gandik jasotzen omen dute diru gehiago.

Esanak esan, ordea, eta gerrilak inizatiba erabat galdu ez baldin badu ere, Duarte indarrez dago. «Demokrata» gisa azaltzen da, Arena-ko eta lehengo abenduan sorturiko Movimiento de Acción Nacional-eko eskubitarren aurrean.

Duarteren erregimena humanizatu egin da, bai, azalez. Armadak ere aurrerapen handiak egin ditu horretan, izan ere iparramerikar kontseilariak ez dira alperrik han. Konporta modu berriak, armamentuen modernizatzea, jendez emendatzea (40.000 soldadu), eta batez ere, estrategia berri bat. Operazio ze-

hatz baterako tropa ugari bildu beharrean, gerrilaren beraren gisa ibiltzen dira, bospasei soldaduz osaturiko komando berezietan.

Gerrila ere moldatu da baina garai berrietara. Mendian urteak daramatzalarik, isolamentua haustekotan hirietara, eta San Salvador-era jeitsi da berriki. Eta bake-posibilitateari buruz, bere horretan diraute gerrilariak, beren sei puntuetan alegia; oinarritzkoenak, kanpoko ingerentziarik ez izatea eta F.D.R.k eta F.M.L.N.k parte hartuko luketen behin-behineko gobernu baten osatzea lirateke.

Armadak dauka azkeneko hitza. El Salvador-eko Estatu nagusi buru den eta (EEBBak atzetik dituelarik) egitazko gizon fuerte bezala aipatzen den Blandon jeneralak Duarte apoiatzen du, baina ez baldintzarik gabe: eskubi aldetik ondo lotuta, soka mutur guztiak.

BERTA SAGASTI

Xanpol Hiribarren,
espetxetik atera berria

«Hegoaldekoek kontutan hartu beharko gaituzte aurrerantzean»

*Herri Urrats bezperatan ipini zuten ka-
lean Xanpol Hiribarren, duela ia lau urte
IK erakundeko partaide izateagatik gartze-
laratua. Justu Philippe Arruti eta Pipo Ey-
herabide epaitzen zituzten egunean. Anitz
gauza pasatua da lau urteotan Ipar Euska-
din ere, eta horiez dituen eritziak galdetu
dizkiogu Jean-Paul Hiribarreni.*

«Zernahi gisaz, luze duk lau urte,
baina federekin sartzan garenez,
irauten diagu». Espetxeko patioan,
burdinen artetik baldin bazen ere, kan-
poan egondako askok baino eguzki ge-
hiago hartu ahal izan du Xanpolek, eta
beso-zuztarrek ageri dute kirola frango
ere egina dutela.

Pauen egon zen hastapenean, eta
Baionan egon da geroztik. Eskuina
agintera igoz geroztik errepresioa alde
guztietara nola gogortu den ere ezagu-
tu ahal izan du. «Lautanhogei gintuan
hastapenean, eta orain heldu gaituk

ehun eta hirutanhogei preso izate-
ra». Horieta gehienak atzerritarrak,
marrokiarrak, holandarrak... muga ix-
torio. Euskaldunak, politikoak landa,
hamarren bat.

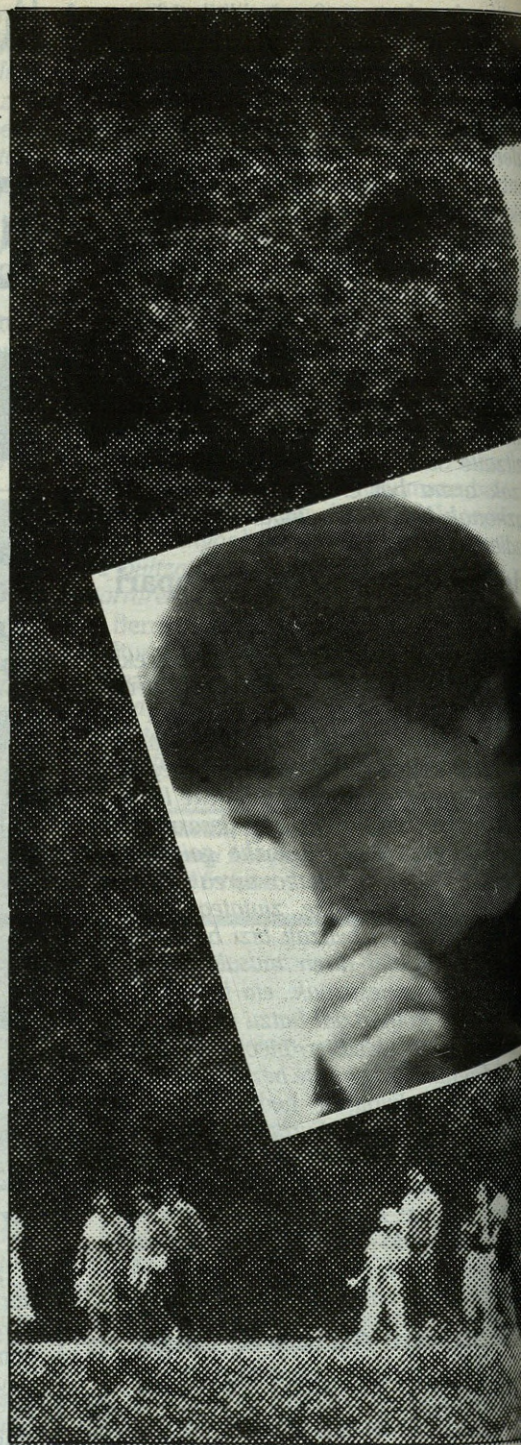
Lau urte zulo ilunean

Landetako Léon herriko kanpinean
gertatutakoekin lotzen genuen Xanpol,
poliziak komunikabideetatik zabaldu zi-
tuenen ondorioz. Berak esplikatu digu-
nez, poliziak arrestatu zuenean, bera
autoan zeramanak esan zuen Landese-

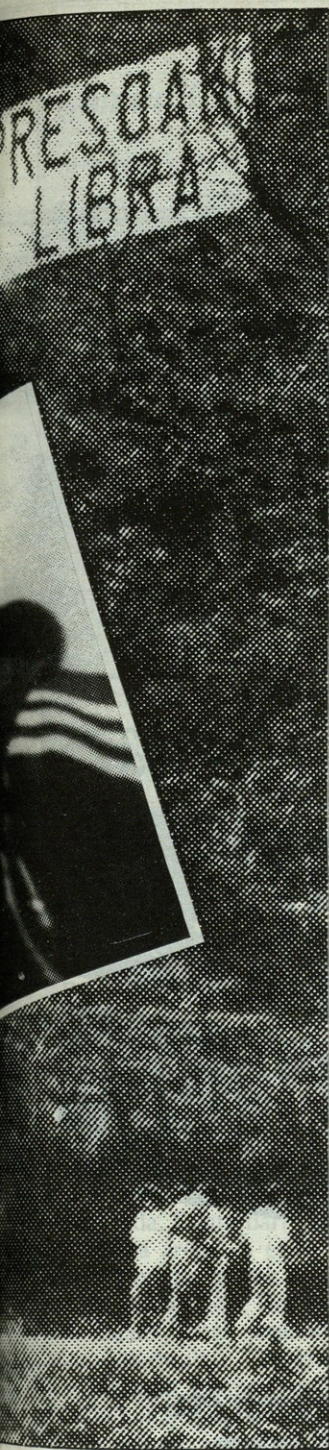
tan hartu zuela. Han auto bat aurkitu,
eta bertan Léongo kanpineko bilete bat
topatu zuten, puxka-puxka egina.

Léonera eramanez, Xanpol inork eza-
gutzen ez zuenez, berriro Baionara
ekarri zuten poliziek. Auzitegirako bi-
dean jakinen zuen bihamonean Léon-
go kanpinean sartu zirela poliziak, eta
tiroketan jendarmeetako bat hilik suer-
tatu zela, IKko militanteek ihes egitea
lortuz.

Arrestatze egunak gogoan ditu, na-
hiz eta «ostia bakar bat» bildu zuela ar-
gitzen digun. «Nik ez nian deus dekla-

*Paueko ihesak presondegietan egin zuen zirrara
libertatearen lehen egunak dastatzen dituen Xan-*

ba izan da orain
arren.

ratu, izenik ere ez nian eman, eta agian konturatu hituan ez nuela deus esanen». Geroztik poliziak bere manerak gogortu ditu han ere: «Iparaldean ere jendeen nahikeria handitzen ari da, nortasun bat hartzen dute jendeek, eta horren kontra errepresioa erabiltzen diate».

Espetxe frantses «europarrak»

Lau urteotan Ipar Euskadin euskal nortasunaren aldeko ahaleginak asko

*Ipar Euskal Herrian
ere ugalduz doaz preso politikoak, eta berekiko
solidaritateak aztarnak uzten ditu bazterretan.*

indartzen ikusi ditu Xanpolek, nahiz eta espetxetik gauzak oso urrundik bezala ikusten diren. Presondegian zirrara berezia egin du Paueko ihesak, preso politikoen artean bezala gainerakoetan ere.

Preso sozialekin harreman gehiegi ez da izaten presondegian. «Euskaldunak beti sakabanatuak dira. Preso gehiegi direnez, binaka eta hirunaka dira beti espetxeetan, eta euskaldunak beti kinkiekin nahasiak. Hauek ez dituk fidatzekoak, salatzeko prest dituk beti».

Estatu Frantseseko espetxeak espainolenak baino hobeak direla uste duena oker dago. Hoge metro karratutako patio bat dute Baionakoan, egunean ordu t'erdi pasatzeko, kinkiekin batera eta euskaldunak berezirik. Astean behin kiroldegi handiago batera joaten dira, beste ordu t'erdarako. Gainerakoa, zeldetan hertsirik.

Telebista duela bi urte ipini zuten. Prentsa zentsuratzea ere gertatzen da. ARGIA aski xuxen hartzen omen zuten. Barne errejimena gogortu egin da, Paueko ihesaren ondotik batez ere. Euskarazko kurtsoa bazuten, eta orain debekatu egin zaie.

Bisitak, kondenatu bitartean astean ordu erdiko hiru uzten zaizkie, eta kondenatu ondoren astean orduerdiko bat. «Vis-a-vis» deitzen dena —gela batean bakarrik— duela bi urte ipini zuten. Espainiakoetan bezala, han ere bisita bakoitzean bilutsirik jartzen dituzte, eta gainera zaintzaile bat beti bada kristal baten atzetik erreparaka.

Ipartar eta hegotar

Euskaldunak berriz, Hegoaldekoak edo Iparraldekoak izan, jatorri eta jokabide politiko ezberdinetakoak dira. Preso bezala, elkarren arteko giroa asko hobetzen ikusi du Xanpolek. «Estrategia mailan borroka ezberdinak dizkiagu, nahiz helburu berdinak izan.

Baina gartzelan bat egiten genian, etsaiaren aurrean. Elkar ezagutu eta gure desberdintasunak onartu behar izan ditugu; nahiz eta aterabiderik ez zen, zeren eta preso preso duk, eta ez dik mundua berriz egiten».

Elkartze bati buruz joateko nahikeria horretan segitzen du kanpoan ere Xanpolek. «Azken denboretan ageri duk frantsesek ere espainolen jokoa erabiltzen dutela. Eta gure ahaleginak elkartzera behartuak gaituk».

Espetxean IKko kide sartu zen Xanpolek militante segi nahi du kanpoan. Ipar Euskadik bizi behar badu, eta euskaldun atxiki behar badu, hemen ere borroka armatua erabili beharra adierazten du. Afera da horren aurrean estrategia ezberdinak badirela. «Errefuxiatuek ez dute hemen borroka armaturik ikusi nahi, eta gainerako borroka guztiak ere Hegoaldekoaren mende jartzen dituzte. Berezitasunak handiak dira gure artean. Baina Euskal Herria bat da, eta nork bere berezitasunarekin aterabide bat aurkitu eta elkartasunera heldu beharko dugu».

Presondegitik baserrira

Barruan harremanak gozatu badira, kalean sekula baino tentsioago dira harreman horiek. «Askok jende dute su hori pizten, baina borrokan parte hartu gabe, hori dira kritikatzeko bakarrik. Militante bezala ez dugu hori onartzen ahal. Lan egiten duenak kritikatzeko baina lan egitea, hori bai; baina ezer egiten ez duenak kritikatzeko, hori ez».

Elkartasun hori iritsiko denaren itxaropena aitortzen du Xanpol Hiribarrenek. Elkartasuna, baina Iparraldekoek beren borroka armatuari utzi gabe, bere ustez. «Iparraldeko etorkizuna hortik pasatzen duk. Ez diagu beste aukerarik, ikusiz gure ekonomia, euskararen egoera, dena».

Iparraldeko borroka estrategia azkartzen ari dela segur dago Xanpol, eta berak bukaeran dioskunez, «Hegoaldekoek orain arte ez gaituzte kontutuan hartu, baina hartu beharko gaituzte».

Itsuak ere badakus arazo nagusiek hor dirautela: Ipar Euskadin abertzaleek jarraitu behar dituzten bideak, estrategia... Baina abertzalerik epelena ere poztan da preso bat kalera ateratzen ikusita. Bere ardiekin utzi dugu Xanpol itsasuarra, berriro lanean buru-belarri sartu aurretik gauzak lasai pentsatzeko beta artuz.

**Hegoameriketako estatuen
krisiak eta petrolioak
produzitzen dutenenak
izugarri mugatu ditu
gure esportazio posibilitateak.**

Euskal esportazioak laurden batean urritu dira Esportatzea, gure ekonomiaren desafiorik gogorrenetako bat

**Euskal Herriak munduarekin dituenen
harremanetan, esportatzen duenaren kopurua
jaitsi egin da 1985etik 86ra bitarteko epe horretan,
ia laurden batean. Berri inportantea da, Lankide
Aurrezkiak urtero argitaratzen duen urtekari
ekonomikoak laster plazaratuko duena, eta
ekonomilarien bezala politikarien azterketa
eskatuko duena.**

Azken urteotan euskal ekonomia bere esportazio kopurua handituz joan da, hazkuntza inportante batzuekin gainera. Ez da euskal ekonomiaren prolema bakarrik, bestalde, Estatu Espainolak bere osotasunean antzeko tonika jarraitu du.

Dolarraren eta petrolioaren beherakada

Euskal esportazioak hain gogorki urritzearen arrazoinak bat baino gehiago dira. Faktore garrantzitsuenak hauek jotzen ditu Lankide Aurrezkiak esportazioetarako sortu duen zerbitzua-ren buru den **Joxe Manuel Etxebarriak**: «dolarra asko jaitsi da, Estatu Espainolean esportazioei ematen zitzaizkien subentzioak desagertu egin dira Europako Ekonomi Elkartean sartzerakoan, petrolioak esportatzen duten herriek beren inportazioak asko urritu behar izan dituztela eta azkenik aipatu behar da orain artean guretzako oso merkatu ona izan diren Latinoamerike-

Komunitate Autonomoko esportazioen bilakaera

Arantzel-sektoreak	1984	1985	1986	1985/86
Bereziak	5.902,7	5.981,3	877,5	-85,3
Abereak eta aberekiak	5.140,7	4.816,5	6.825,4	+41,7
Landarekiak	441,6	383,1	323,2	-15,6
Koipe eta olioak	7.418,7	5.354,5	1.680,8	-68,6
Janari industrietakoak	5.456,5	5.108,2	4.693,8	-8,1
Industria kimikoetakoak	13.161,8	21.080,5	15.003,6	-28,8
Plastikogaiak	51.977,4	56.270,3	51.541,2	-8,4
Larrukiak	640,8	657,0	455,0	-30,7
Zurgintzakoak	1.531,3	1.607,1	1.462,0	-9,0
Paper eta paperkiak	12.259,1	11.733,2	11.988,6	+2,2
Textilgintzakoak	2.447,7	3.578,0	4.357,2	+21,8
Oinetakoak	484,5	455,0	489,7	+7,6
Eraikuntzako gaiak	6.951,6	6.635,2	7.584,2	+14,3
Bitxigintza	13.989,7	5.334,3	1.256,6	-76,4
Metale arruntak	168.271,5	214.535,9	142.109,6	-33,8
Makina eta aparatuak	64.607,2	75.528,0	75.601,0	+0,1
Garraioak	41.148,9	29.660,1	39.949,0	+34,7
Optika eta argazkigintza	2.144,1	2.611,6	3.338,2	+27,8
Arma eta munizioak	4.612,6	4.579,0	4.027,5	-12,0
Haltzari eta jostailuak	6.309,6	6.585,6	5.929,7	-10,0
Arteak	24,0	44,2	56,7	+28,3
DENETARA	523.693,0	588.645,9	449.608,9	-23,6
Energia ez direnak	414.943,9	462.577,3	379.550,6	-17,9
Energia	108.749,3	126.068,6	70.058,3	-44,4

Iturria: Madrilgo «Dirección General de Aduanas». Xifrek milioiak adierazten dituzte, eta Araba, Bizkaia eta Gipuzkoari dagozkie.

tako herriak krisi sakon batean murgilduta daudela».

Faktore horiek berak dira bai Estatu mailan, bai Hego Euskadi mailan eta baita Lankide Aurrezkiaren inguruan ere biltzen den kooperatiba taldearen zako. Kanpoko faktoreak izan dira beraz, exogenoak, euskal esportazioak joan den urtean zigortu dituztenak.

Esportazioentzako urte txarra izan baldin bada, Estatu barruko merkatuan kontsumoa areagotu egin da eta eskariaren handitze horrek estali du esportazioen beherakada. Horrek ez du kentzen Estatu honek jasaten duen inflazioaren garrantzia: Grezia eta Portugal dira Europar Estatu Espainolak baino inflazio handiagoa duten bakarrak. Ondorioz, urtero konpetitibitatea galduz goaz. Eta ez da ahaztu behar Estatu Batuek dolarra merketu badute, beren produzioa zaintzeko izan dela, neurri protezionista bat.

Makina-erremintatan kanpeoi gabilza

Sektoreka hartuta, ekonomiaren arlo bakoitzak jokabide desberdina erakusten du. Gehienbat metalak, makina erremintak eta «bienes de equipo» direlakoak dira gehien esportatzen direnak. Beste sektore batzuek, arma lantegiek adibidez, gero eta gutxiago esportatzen dute, haltzari edo muebleek.

«Esan daiteke gutxien esportatzen duten sektoreak direla aldi berean krisi sakonenean murgilduta dauden eta arazorik handienak dituztenak. Hala nola, altzairua, haltzariak, eta abar».

Aurtengo perspektibei dagokienez, baikorrago ikusten ditu gauzak Joxe Manuel Etxebarriak. Lehen lau hilabeteotako xifra batzuk jadanik baditu eskuetan, eta badirudi horien arauera zenbait enpresak erreazionatu duela. Hala ere, izugarritzko sorpresak ikusi zain egotea alferrikako lana omen dugu: «Oraindik inflazioak gora egiten du, konpetitibitatea galtzen ari gara beraz, dolarrek lehengo bidetik jarraitzen du, garabidean ari diren herrien krisia ez da bukatzen, eta beraz gauzak ez dira sobera aldatzen».

Barne merkatuaren hazkundera ere gelditzen ari zaigu, antza. Azken finen, eta sintoma guzti horiek kontutan hartuta, euskal lantegiek esfortzu berriak egin beharko dituztela beren esportazio ahalmena sendotzeko.

Hegoamerika eta arabiarren pagotxak ahitu

Hegoameriketa oso merkatu polita izan da azken denboretan euskaldunontzako. Ugariak izan dira hango herriekin, eta batik bat Mexico, Argentina, Brasil eta Venezuelarekin egindako ne-

gozioak. Kubarekin ere bai. Brasil ahuldu zitzaigun lehenik, eta orain gainerako laurak ere oso gutxi erosten omen digute.

«Problema duk ez ditugula merkatu horiek beste berri batzuekin ordezkatu. Esate baterako, hor dauzkagu Afrikako merkatuak. Baina horiek ere nahiko egoera larrian dira. Gero, petrolio esportatzen duten erresuma arabiarrek ere, petrolioaren prezioak jaitsi direla eta asko jaitsi dituzte beren esportazioak. Asiako estatuak berriz Korea, Taiwan, Japonia eta abarren eragin handia dute, eta guretzako merkatu zailak dira».

Ondorioz, gure esportazioen %75a edo gehiago Mendebal Europaruntz bideratzen dira. Esfortzuak hortik kanpora bideratu behar dira. Hasteko, Estatu Frantsesa Espainolaren pareko tratatu behar da hemendik aurrera, Bordenalera edo Lyonera joatea Sevilla edo Valenciar joatea baino errezago dago eta. Benelux, Alemania eta abar, Europa azken batean, merkatu zabala da, gero eta hesi gutxiago ditugu horiekiko, eta gero eta gehiago jokatu behar dugu horietan ere.

Kooperatibak ere merkatu bila

Joxe Manuel Etxebarria «Lankidexport» saileko burua da. Hau sortu zuten, batik bat Mendebal Europatik kanpoko lurrikiko harremanetan pentsatu zuen Lankide Aurrezkiak: urrutitako merkatuak, eta «merkatu ekonomia» deitzen duguna ez den beste sistemaz mugitzen diren merkatuak, estatu sozialista edo komunistetakoak alegia.

Merkatu horietan sartzeak lan zaila eta epe luzera planifikatua eskatzen du. «Lankidexport»ek egiten duena aspalditik ari dira egiten Europako estatuetan zehar, «trading» zerbitzu enpresa gisa. Kooperatibek beren esportazioak kontrolatu nahi zituzten horrela, eta hiru urtetan hamabi soziedade sortu dituzte atzerrietan. Horietako batzuk itxi egingo dituzte, errentagarritasunik ikusten ez zaielako, eta beste berriak ireki.

Delegazio horien bidez kooperatibetako produktuak nahi dira kolokatu kanpoan, baina Etxebarriak dioskunez «askotan merkatua ezagutzen doazen neurrian denetako produktuak eskatzen dizkiete gure gizonei, ez beti kooperatibek egiten dituztenak. Eta gure zerbitzua saiatzeko da produktu horiek ahal den neurrian Euskal Herrian egina izaten». Kooperatiba taldeetako kanpoko enpresak ere sartzen dira jokoan, batik bat kontsulta mailan, baina kooperatibetan zentratuta segitzen dute.

Etxebarria: «Epe luzera inbertitu eta konfidantzazko jendea bidaltzea»

«Esportazioek beherakada kojuntural bat jasan dute, baina Euskal Herriak bere ekonomiaren atal horri arreta bereziz begiratu behar dio. Europako Ekonomi Elkartean sartuta, frantsesak, alemanak, italiarrak eta beste atopetako sartuko dira hemen ere, eta Penintsulan izan dugun merkatu 'preso' antzeko hori desagertu egiten da, arantzelak gero eta gutxiago dira. Gero eta arazo handiagoak ditugu, beraz, barruan saltzeko eta esportatzera behartuta gaude.

Hemen lantegi batek lasai samar ibiltzekotan, nik planteiatuko nuke bere produzioaren %40tik %50 arteko kopuru bat exportatu behar duela. Behar horren aurrean, sektoreka ere indar desberdinak ikusten dira. Batzuk oso ahaltsuak dira, eta beste batzuek oso gutxi esportatzen dute. Hauek izango dute arazorik handiena aurrera segitzeko, zeren eta hemendik aurrera edo oso enpresa berezi bat duzu edo bestela nahi ta nahi ez esportatu egin behar duzu bizitzeko.

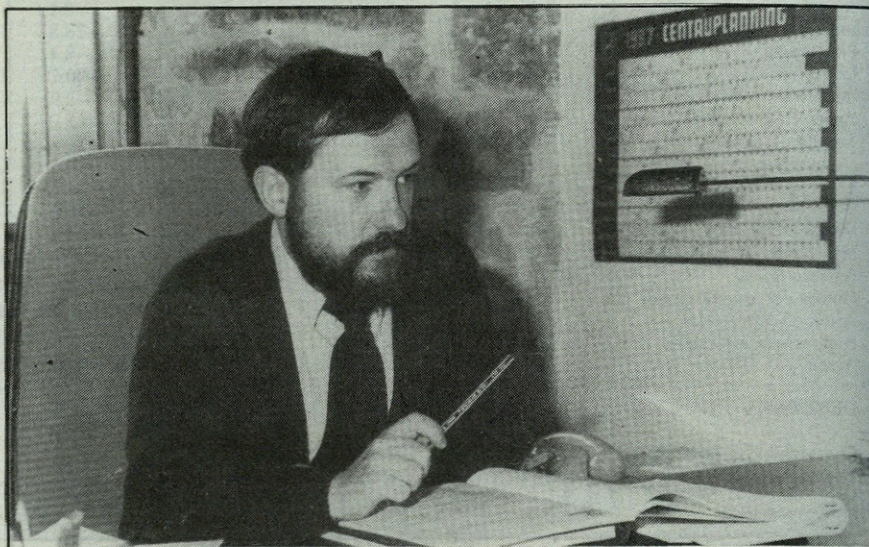
Kooperatibetan esportaziotan ongien dabilten sektoreak ditugu elektrotresnak eta beren konponenteak, makina-erreminta, fundizio bereziak... eta zenbait produktu bakanagoak eta sektore moduan jo ezin ditugunak. Kooperatibetan bezala edozein enpresatarako balio du arau honek: ondo dabilzan enpresek saldu egiten dute, eta hain ondo ez dabilzanek saltzea oso zaila da.

Lantegi bat ondo antolatuta baldin badago, produktu ona badauka eta konpetitibitatea mantentzen badu, esportazio kopuru ona mantendu du. Eta alderantziz, enpresa bat ondo antolatuta eta prestatuta eduki gabe esportatu nahi izatea ezinezkoa da. Esportazioa ez bait da ekintza boluntarista bat.

Sobiet Batasuna, Estatu Batuak, Singapuri, Iran... egunero eskuartearen erabiltzen dira esportazio enpresa batean urrutiko izenik exotikoenak. Baina egitura hori mantentzeak arazo frango sortzen du.

Hasteko, enpresak egokitu egin behar du esfortzu berriari egokitzeko, mentalitatez bezala lan egiteko moduz. Gero pertsona prestatuak eduki behar dira. Tentsiorik ez da falta izaten hauen eta gainerako langileen artean: batzuentzako hauek eskueran dituzten erreztasun eta abantaila ekonomiko guztiak ere gutxi dira eskatzen zaient lan zailarentzako, eta beste batzuentzako berriz kanpotik dabilzan komertzialak kristo bezala bizi diren jendeak dira.

Hemengo jendea bidali nahi da kanpoko delegazioetara. Beharrezkoa bait da oso gertutik kontrolatzea han egiten

Ekia European eta ekonomia zentralizatua duten erresumetan merkatu ederrik aurki daitekeela diosku Joxe Manuel Etxebarriak.

Orain arte izan ditugun esperientziekin, positiiboekin bezala izan ditugun galerekin ere, garbi gelditzen da esfortzuak epe luzera begira inbertitu behar direla, eta bestetik gure konfidantzazko jendea bidali behar dugula, hemengo. Edozein erabaki gertutik kontrolatu behar da, han bertakoak beren interesetarako ari direlako. Bost mila kilometrotara dagoen zentro bat ezin da hemendik kontrolatu. Eta azkenik, profesionaltasun handi bat behar da lan honetan, hartu behar diren erabakiak hartzeko eta hango jenderik ahalik eta inportanteenarekin lan egiteko».

diren operazio guztiak. «Baina hemendik jendeak ez du joan nahi», dio Etxebarriak. «Nahiz eta prolema asko izan, langabezia eta beste, euskaldunak ez du errez asumitzen lana dela medio urte batzuk kanpoan bizitzera joatea. Gagoengatik esaten dugu, baina euskaldunok ere oso nostalgikoak gara».

Bost urte behar omen dira merkatu bat ongi ezagutu eta hartan zerbait proxuzko egin ahal izateko. Eta urte horiek kanpoan pasatzeko prest daudenak gutxi dira, ez bakarrik profesionalen artean, baizik eta baita ikasketak burutu berriak dituztenen artean ere.

Berriro dirutik trukera pasatzen

Prolema guztien artean esportazio ahaletan aurrera darrai, eta esperientzia kaxkarren artean batzuk borobilak

ere ateratzen dira. Horien artean ekonomia planifikatua edo zentralizatua duten herriekikoa aipatzen du Etxebarriak: Sobiet Batasuna, Kuba...

Horiekin bezala garapen bidean daudenekin, harreman motak ere asko aldatzen dira. Estatu horiek produktu asko dute saltzeko, beste batzuk erosteko gogoak ere bai, baina dibisak —xoxak— falta. Konpentsazio edo «barter» operazioak burutzen dira holakoetan: diruz pagatzeko orde ezpezetan ordaintzen da, dela petrolioa, tabakoa, makinak. Munduan egiten egiten den merkatalgoaren %40a nola edo hala konpentsazio moztaren bati lotua omen dago.

Posibilitate handiak ematen ditu honek, baina baita arriskuak ere, merkatuan eta prezioetan ematen diren gorabeheren arabera. Negoziaketak luzeagoak dira, akordioek partaide asko inplikatzeko dituzte... Konplikazio asko, eta enpresa txiki batentzako bakarka joanda gaintu ezinezkoak.

Datozkigun hauteskundeak abisatzen digute Europaren dimentsioa gero eta gehiago eduki beharko dugula kontutan. Europa, gainera, hemendik aurrera esportaziorako merkatu baino «hemen auzoko» gure merkatutzat jo beharko dugu. Baina zabala da mundua, eta euskaldunak badu eskuratzeko merkatu-rik. Eta badu merkatu berriak eskuratzeko beharra ere: nolaz mantendu zutik, bestela, gure Herri txiki hau?

Pello ZUBIRIA

XXX

K O M I K I A

62. zenbakia

WALTER GARMENDIA JR.

Lafitegi
&
Varela 86.

EZ GARA BA SAN BORONDA-ETIK ETORRI ETA MAIALE-TREAN EGOTE-KO!!!

Lafitegi & Varela 60

kirolzaleen zerbitzutan

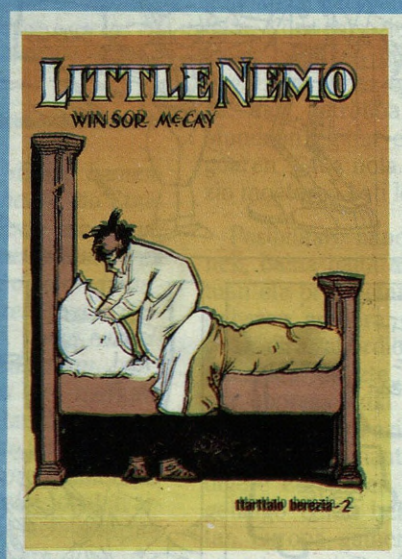
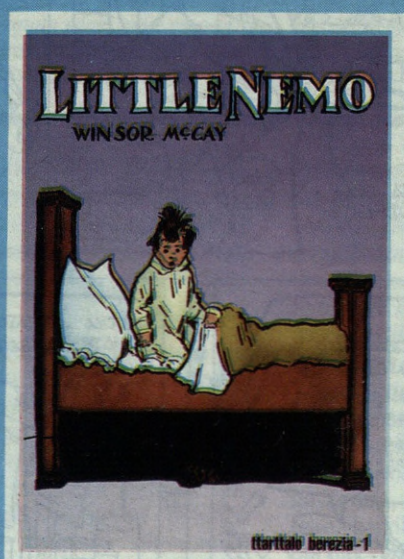
miner

donostia

271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

BETI
DAUDE ITZAL
LABAIN KORRAK
GURE GAUETAKO
VENEZIAN

IRUDITU
EGIN
ZAIT...

... ORAIN DENBORA ASKO
EZAGUTU NUEN BAT IKUSI
DIDALA. IDAZLE INGELES BAT.
BAINA EZINEZKOA DA
1913 AN HIL ZELAKO.
FREDERICK ROLFE IZENE-
KO BAT, BARON CORVO
IZENAREKIN EZAGUNAGOA.

A.
BARON
CORVO.

BAI
XELEBREA, IN-
GELESAK SARRI-
TAN DIREN
BEZALAKOAK.

XELEBREA BAINO
GEHIAGO ZEN... BERE
BURUA BIRRINDU NAHI
ZUEN ADIBIDEA EMATE-
KO EDO NORBAITEN
KONZIENTZIA
LARRITZEKO...

ORAINDIK ERE IKUSTEN
ARI NAIZELA IRUDITZEN
ZAIT. STEVANIREN
LAGUNA ZEN, BETI
ELKARREKIN
GRASPO
DE UA-N...

STEVANI?

BAI, STEVANI AITA.
EZ GAUR GAUEAN IKUSI
DUZUNA. BERAZ BARON
CORVO EZAGUTU ZENUEN.

LADY
LAYARD-EN
ETXEAN IZAN
ZEN, ATSO ZAHAR
BAT, BIZI ZELARIK
BERAREKIN OSO
GROSERA IZATEKO
JOERA IZAN
ZUEN. ETA
ZUK?

O, NEU NI EZ
NINTZEN BERE LAGUNA
BIZITZAREN BUKAERAN
GUSTOKOA NUEN BERE
IZATEKO MODUA.
LAGUNA
STEVANI-REKIN
ZEN.

STEVANI...
GUSTATUKO LI-
TZAIDAKE BERA-
REKIN HITZE-
GITEA.

HIL BAINO LEHENTXOAGO
ZERBAITEN BILA ARI ZEN BURU
BELARRI. SAN PIETRO DI
CASTELO ETA ARSENALAREN
INGURUAN IBILTZEN
ZEN... AUSKALO!
BENO, LAGUNAK
UTZI BEHAR
ZAITUZTET, ESKU-
MINAK "HIPATIA
DIBINOARI".

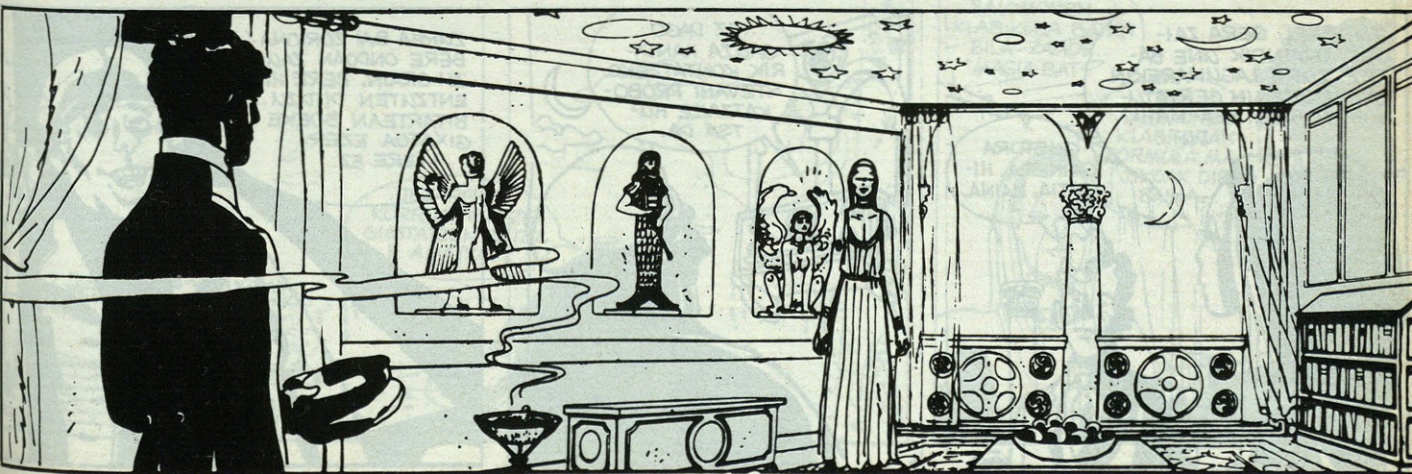
SAIOA EGINGO DUT STE-
VANI IKUSI DEZAZUN.

AGUR
POETA!

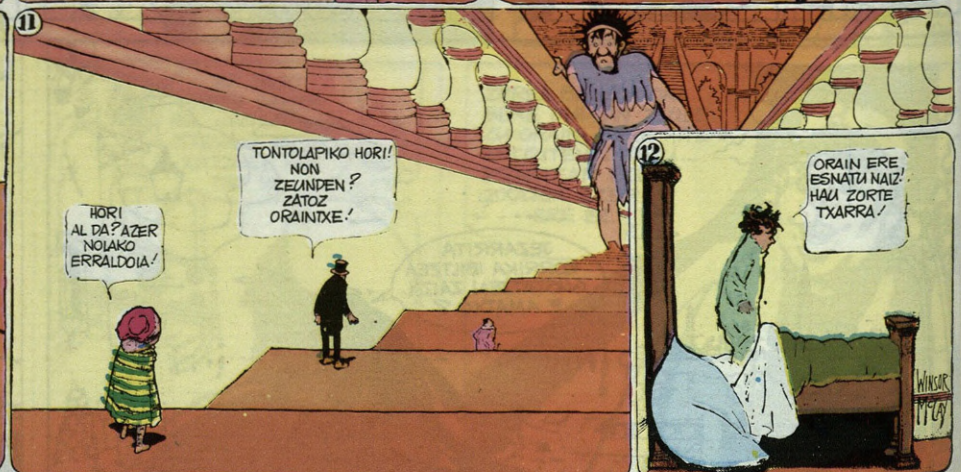
KURIOSO DA...
NOLA IZAN
DAITEKE STEVA-
NIREN LAGUNA?

EZ DIRA
LAGUNAK!

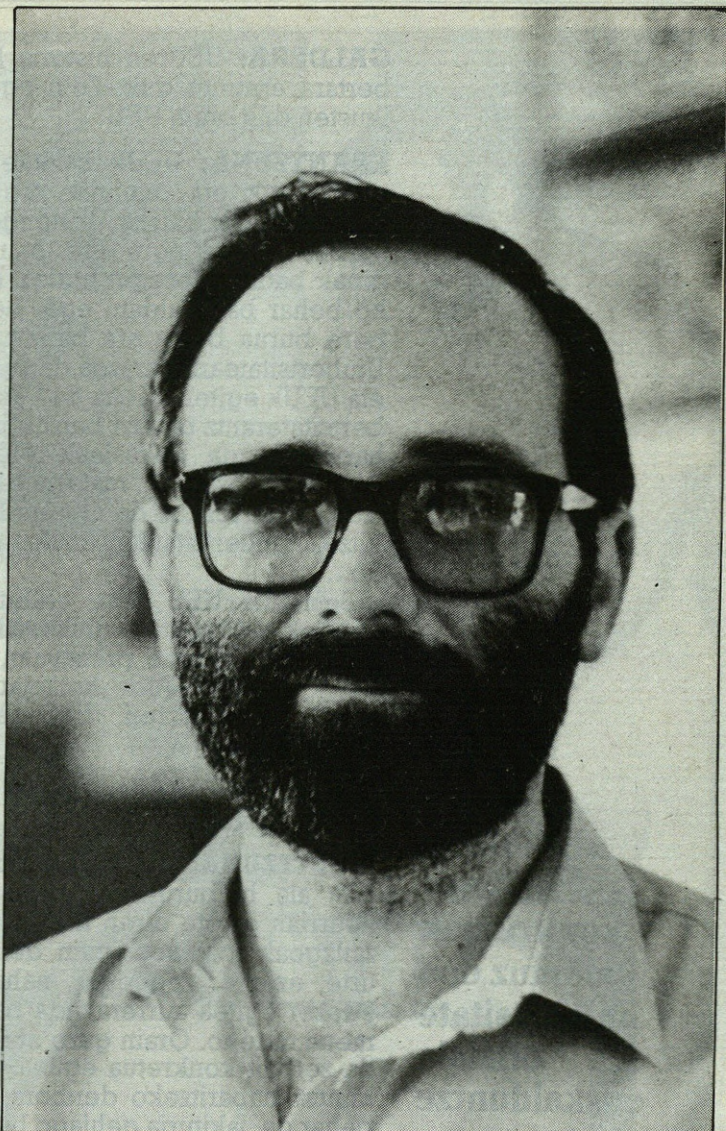

JAXINTO ITURBE

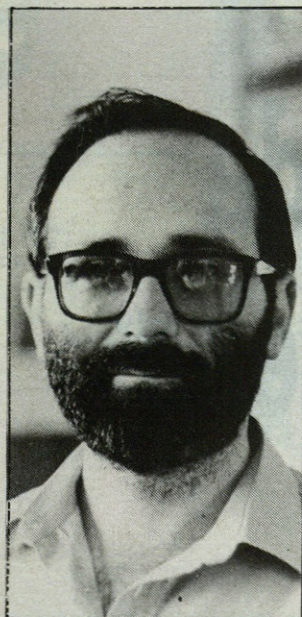
EHU-UPVko erretore-ordea dugu Jaxinto Iturbe. Udako Euskal Unibertsitatearen partaide izandakoa urtetan zehar. Kimikoa berez. Estatu Batuetan hiru urte pasatakoa. Gaur egun Leioako unibertsitatean aritzen dena. Erretoretzaren edifizioan dauka bere bulegoa. Unibertsitatean berriz pintadak ikusten dira. Irakasle ez-numerarioen grebaren jarraipena aidean. Ikasleak greban. Azterketak gainean... «Nahiago dut gai konfliktiboei buruz ez hitzegin» esan dit Jaxintok bulegoan sartzerakoan. UEU, Euskara Unibertsitatean, Unibertsitatea bera... jarri ditugu gai bezala. Azkenean aipatu ditugu grebak ere.

Jaxinto Iturbe:

«Unibertsitatea ez da jendea euskalduntzeko lekua»

«UEU bere helburu konkretuak aldatuz doa unibertsitate ofiziala euskalduntze prozesuan aurrera doan neurrian».

GALDERA: UEUren historia bertatik bertara ezagutu duk. Zein egoeratan ikusten duk orain UEU?

ERANTZUNA: UEUk bazituen zeregin batzuk eta oraindik ere baditu beste zeregin batzuk. Lehengoak beharbada aldatu egin dira, baina zereginak baditu. Zeregin horiek betetzeko behar bada aldatu egin behar du bere burua beste era batera. Euskal Unibertsitatearen arazoa dago tartean, eta UEUk egiten duena da Euskal Unibertsitatearentz oinarri batzuk jarri. Beharrezkoa da irakasleak prestatzea, ikasleak prestatzea, materialeak prestatzea, beharrezkoa da ohitura bat edukitzea unibertsitatean euskaraz egiteko...

Bestalde, UEU bere helburu konkretuak aldatuz doa unibertsitate ofiziala euskalduntze prozesuan aurrera doan neurrian. Alde horretatik UEU, nolabait esatearren, beti zertxobait aurretik doa.

GALDERA: Ez al dago orain «inpass» moduko batean?

ERANTZUNA: Ez dakit inpass bat den ala helburuak aldatzen doazen neurrian ez ote diren hauek gero eta zailagoak iristeko. Orain dela hamar urte, ezer ez zegoenez, nahikoa zen edozer egitea aurrerakada bat nabarmena izateko. Orain gero eta zailagoa da zerbait konkretua egitea. Aurrerakuntza nabaritzeko denbora gehiago behar da, jakituria gehiago behar da... Ez dut uste moteltasuna bakarrik denik UEUn lanaren arazoa.

UNIBERTSITATE OFIZIALAK UEU-K BAINO POSIBILITATE GEHIAGO

GALDERA: Noraino eragiten du horretan EHU-UPVren euskalduntze prozesuak?

ERANTZUNA: Unibertsitate ofizialean beste arazo batzuk ere baditugu, UEUk ez dauzkanak. Unibertsitate ofizialean garbi dago ez direla eskainiko irakaskuntza mota batzuk. UEU toki egokia izan daiteke horiek eskaintzeko. Aldiz unibertsitate ofizialak posibilitate askoz ere gehiago ditu ikaskuntza aldetik, publikazio aldetik zenbait gauza egiteko.

GALDERA: Unibertsitate ofiziala hartuta, nola dago horretan euskalduntze prozesua? Bi alderdietatik begiratuta: euskarazko irakaskuntza eta euskararen irakaskuntza unibertsitatean.

ERANTZUNA: Euskarazko irakaskuntzaren eskaintza, pertsonalaren euskalduntzea... alde horretatik doa unibertsitatearen euskalduntzea. Bigarren parte, euskararen irakaskuntza unibertsitatean... unibertsitatea ez dut uste denik euskalduntzeko zentru bat. Gaur egun gizartean badago eskaintza ugari jendeak bere burua euskalduntzeko. Unibertsitatea ez da lekua jendea euskalduntzeko.

GALDERA: Unibertsitatean euskaraz egiten diren ikasketak. Nola dago hau gaur egun?

ERANTZUNA: Egoera zeharo desberdina da unibertsitateko ikastegi ezberdinetan. Majisterio eskoletan adar elebidunak daude. Fakultate batzutan lehen ziklo osoa daukate. Beste batzutan ez daukate tutik ere. Beste batzutan asignatura batzuk... Egoera diferentea da lekutik lekura. Une honetan egoera aztertzen ari gara.

GALDERA: Kopuru bat. Unibertsitatean ari diren ikasleetatik zenbat dira euskaraz ikasten dutenak?

ERANTZUNA: Momentu honetan ezin dizut esan. Aztertu egin beharko nituzke zifrak eta buruz ez dakizkit.

UNIBERTSITATEAREN ERREFORMA ADMINISTRATIBO BAT DA LRU

GALDERA: Beste gai bat. Irakasle ez numerarioak greban izan dira azken aste hauetan. Esan ohi da LRUn arauera, funtzionariotzaren arauera, eragotzi egiten dela unibertsitatea euskalduntzearen prozesua.

ERANTZUNA: Eritziak eritzi. LRU nire ustez unibertsitatearen erreforma administratibo bat da eta erreforma horretan batzuk eragotziagoak egongo dira beste batzuk baino beren etorkizuna unibertsitatean ikusteko. Klaru dagoena da unibertsitateko euskal lerroek denbora gutxi daukatela, erdal lerroek baino denbora gutxiago, eta orduan, irakasle goa gazteagoa denez LRUK ezarritako zenbait baldintza betetzea zailago egingo zaiela. Hori horrela da, baina euskal adarretako irakasleak eta azken urteotan kontratatutako erdal irakasleak baldintza beretsutan daude. Ez dut uste horretan diferentziarik dagoenik. Euskal adarren arriskua? Arriskua baino gehiago ikusten dut beldurra.

GALDERA: Ze beldur?

ERANTZUNA: Euskal adarren prolema, eta LRÜren barruan euskal adarren desagerpenaren beldurra ikusten dutenek esan beharko lukete. Nik ez dut ikusten arrisku hori.

GIZARTE OSOA EUSKALDUNDUTAKOAN EUSKALDUNDUKO DA UNIBERTSITATEA

GALDERA: Egin al duzue kalkulatorik edo planik... Zenbat urte beharko lirateke EHU-UPV euskalduntzeko?

ERANTZUNA: ... Zer da euskalduntzea? Dena euskaldundu? Bada Euskal Herrian gizarte osoa euskaldundutakoan! Zer da euskalduntzea? Irakaskuntza osoa euskaraz ematea? Bertako irakasle-goa gai izatea euskaraz iharduteko? Pertsonala euskalduntzea? Denbora luzeko ekintza positibo bat suposatzen du. Denboraren arazoa... nik ezin dut esan.

GALDERA: Unibertsitateak ba al du planik euskalduntzeko?

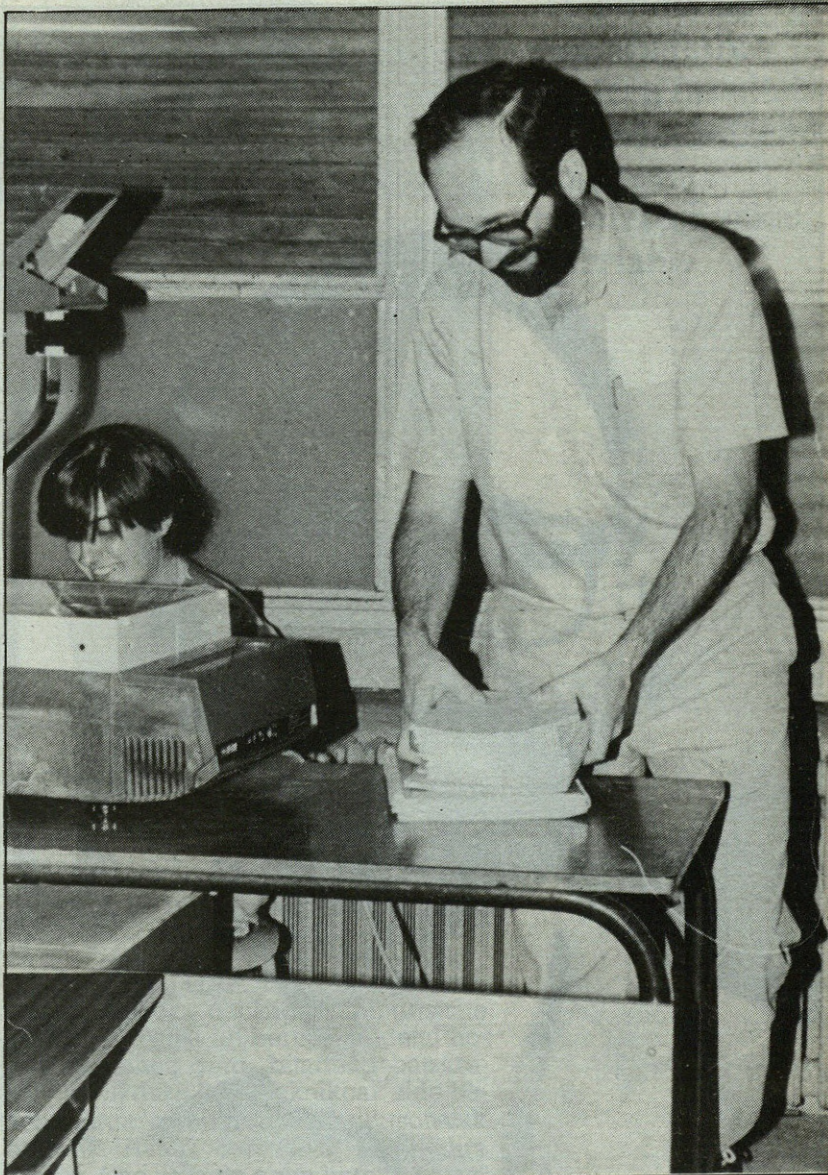
ERANTZUNA: Egiten ari gara.

GALDERA: Ze lehentasun ezartzen dituzue?

ERANTZUNA: Orain ari gara egiten. Baina esaterako, kontutan hartu beharko dira unibertsitatean eskaintzen diren titulazioak. Hizkuntzaren erabileraren aldetik gizartean eragin multiplikatzaila daukaten tituloak bereizi beharko dira: majisterio eskolak, kazetaritza fakultatea... Gero egongo dira eragin aditiboa izan dezaketen tituloak: banan banako eragin pertsonala izango dutenak: medikuntza, administrazioan arituko direnak... Hirugarrenik arazo pertsonalari begira euskaldundu beharrekoak egongo lirateke: hemen titulazio teknikoak sartuko lirateke batez ere. Laugarren multzo bat izan daiteke, nahiz eta eragin biderkatzaile edo aditibo handiegirik ez izan, gizartearen euskalduntze prozesuan garrantzia handikoak izan daitezkeenak: zuzenbidea, informatika...

EUSKAL BARRUTI BAKARRAREN AFERA

GALDERA: Duela urte batzuk, Euskal Unibertsitatea erreibindikazio bizi bat zenean, hizkuntzaz gain, barruti edo distrito bakar bat eskatzen zen Hego Euskal Herrirako behinik behin. Gaur egun, estatutoaren arauera, ze lotura eta ze lotura-posibilitate dauzka EHU-UPV Baio-

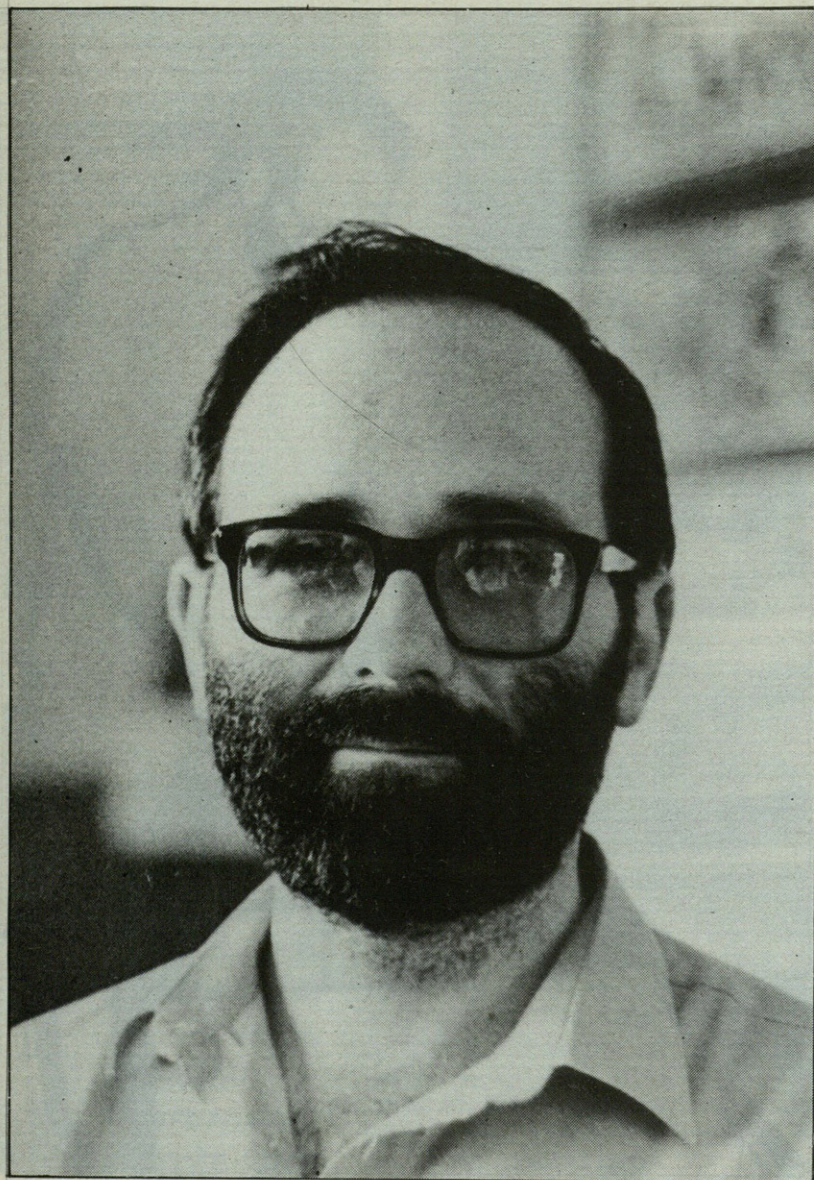
na eta Nafarroako unibertsitateekin?

ERANTZUNA: Estatutoa begiratzea baino ez dago horretarako.

GALDERA: Beste modu batera: Nafarroako unibertsitatearekin edota Baionakoarekin daukazuen harremanak Zaragozakoarekin edota Valladolidekoarekin daukazuenak baino estuagoak dira?

ERANTZUNA: Euskal unibertsitateaz zer ulertzen den eztabaidatu beharko litzateke lehendabizi. Ze, esaten badidazu Euskal Unibertsitatea zazpi probintzietako zerbait dela..., ideia geografiko bat aipatzen badidazu, orduan esango dizut Nafarroako unibertsitatearekin eta Valladolidekoarekin daukagun harremanak antzerakoak direla. Euskal Unibertsitateaz ulertzen bada euskaraz mintzatzen den unibertsitatea, orduan beste kontzeptu batean sartzen gara. Orduan berriro ikusi beharko genuke zer den Euskal Unibertsitatea.

«Hein handi batetan ikasleen problematika, ikasketa plan berriak direla eta, informazio eta partizipazio problema da».

«Gure estatutoetan agertzen da Nafarroako nibertsitatearekin harremanak egiteko agindua, baina oraindik ez dugu gorpuztu».

Territorialitatearen arazoa berriro nahastzen da LRUekin. Distritoen arazoa aldatu egiten da iraganeko distritoetara.

Iparaldeari buruz... Instituzionalki badaude harreman batzuk. Pertsonalki ere bai... Orain, nik ez dakidana da ze ereduaren arauera egin beharko genituzkeen harremanak Nafarroako eta Iparaldeko instituzio unibertsitarioekin. Gure estatutoetan agertzen da Nafarroko unibertsitatearekin harremanak egiteko agindua, baina oraindik ez dugu gorpuztu, nolabait esatearren.

GALDERA: Alda dezagun gaia. Irakasleak greban eta borroketan aritu dira ikasketa plan berria zela eta. PNNak LRUn aplikazioa zela eta. Has gaitzen irasleengandik. Nola ikusi duzue hemendik arazoa?

ERANTZUNA: Irakasleek, Ikasketa Planen Erreforma dela eta, kezka handia erakutsi dute beti ere informazio gabe-

ziaz. Informazio hori zabaltzeko izan dira maila handi batetan grebak. Oraintxe hasi dira lehendabiziko informazioak Madriletik honantza heltzen. Gero, informazio hori nola erabiliko den eta erabiliko den lekuetan irasleek nola parte hartuko duten ere badago kezka bat irasleen artean. Batzuk nahikoa izango dute informazioarekin eta besteak erabakia hartzeko orduan parte hartu nahi izango dute. Parte hartuko dutenen artean errepresentatibitate maila ere eztabaidatu nahi izango dute. Komisio erabakitzaileak paritarioak edo partzialak izango diren e.a.

Hein handi batetan irasleen problematika, ikasketa plan berriak direla eta, informazio eta partizipazio problema da.

GALDERA: Irakasleena?

ERANTZUNA: Irakasle ez-numerarioen arazoan beste konponente ezberdinak agertzen dira. Hor ikusten dudan arazoi nagusia, LRUn dauden epeak betetzen badira, irasle ez-numerarioek bere etorkizuna ez dute ikusten argi eta garbi. Orduan lan-postua mantentzearen beldur dira, eta lan-postua mantentzen badute beldur dira barne errekonbertsio bat egingo dela unibertsitatean eta errekonbertsio horretan irasleari egoituko zaizkion tokiak ez direla izango berak nahiko lituzkenak bere etorkizun pertsonalerako. Arazoa istiluz beteta dago eta oraindik aidean dago.

GALDERA: Zenbat irasle harrapatzen ditu honek?

ERANTZUNA: Mila eta lauhun dira ez-numerarioak. Horietatik batzuk ziurtatuta daukate lan-postua eta egoera desberdinak ematen dira horien artean: tesia daukatenak eta ez daukatenak, unibertsitate eskoletan daudenak eta fakultatetan daudenak, partzialki dedikatuta daudenak eta denbora osoz daudenak... Hau da, mila eta lauhun ez-numerario izan arren, problema ez da guztiena.

GALDERA: Mila eta lauhun horiek zenbat dira unibertsitateko iraslegoaren parean?

ERANTZUNA: Guztira bi mila eta berrehun irasle dira.

GALDERA: Irakaslegoaren parte handia da beraz legearen baldintzek eragindakoa...

ERANTZUNA: Bai, dexente handia.

GALDERA: Eta horietatik, eman dezagun, 800 bat kalean gera daitezke...

ERANTZUNA: Ez.

GALDERA: Kalean geratzen diren irasle horien zuloak betetzeko aipatu izan da kanpoko irasleak etorriko direla...

ERANTZUNA: Ez. Aipatu bada, nik ez dut entzun aipamen hori.

GALDERA: Zer izango litzateke, hemengo irakaslegoa?

ERANTZUNA: Hori aidean dagoen gauza bat da eta momentuan ezin dizut erantzun.

GALDERA: Unibertsitatean euskara sarzen joan den neurrian, entzun izan dudanez, are eta gehiago agertu dira irakasle «recalcitrante»en jarrera antieuskaldunak. Honelako gorputz dexentea al dago?

ERANTZUNA: Ez dut uste gorputz kontua denik. Euskararekiko eta Euskal Herriarekiko jarrera pertsonalak direla uste dut. Nik errespetatu egiten ditut jarra pertsonalak, nahiz eta batzurenak ez konpartitu. Irakasle batzuk adierazi dute zerbait euskal lerroen gainean, baina orohar, nik neuk ez dut ikusi halako prebentzio programatiko edo sistematikorik unibertsitatean. Behar bada egongo da, baina nik ez dut hori ikusi halako idatzietan eta zurrumurruen kontrako mobidarik ez dut montatuko.

ESTATUAN MAILA ERTAIN BAT ESKAINTZEN DUEN UNIBERTSITATEA

GALDERA: Unibertsitate batetan «prestijio»a izaten da horren kalitatea neurtzeko baremoetako bat. Ze maila ematen du hemengo unibertsitateak estatuari eta Europari begira?

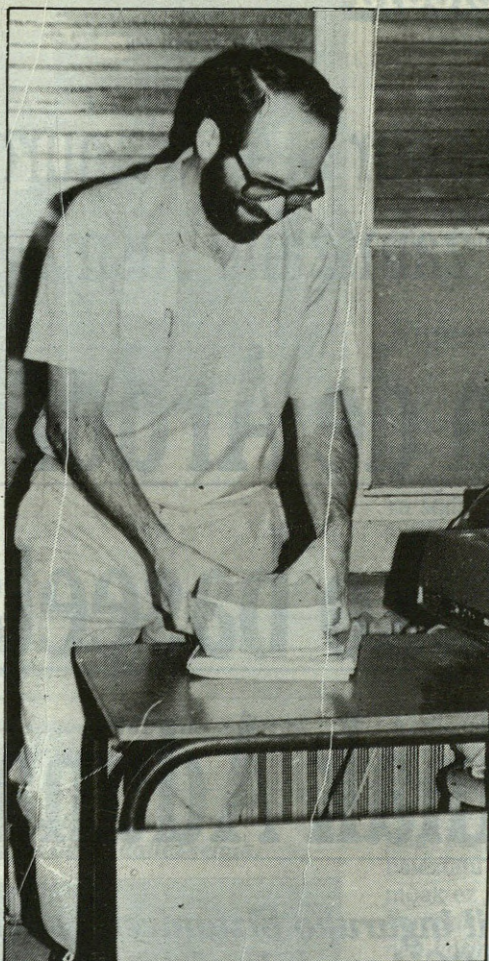
ERANTZUNA: Unibertsitateak zentru ezberdin asko ditu eta egoera ezberdinak erakusten ditu. Nik esango nuke maila ertain bat ematen duela. Ez gora-ego ez beherago, estatuko unibertsitateekin konparatuz.

Internazionaliki ez daukat horrenbeste datu zerbait argia esateko. Hori bai, gure unibertsitatea ahalegin handia egiten ari da hemengo irakasleak kanpoko unibertsitateetara bidaia dezaten. Horretan estatuko beste unibertsitateen aurretik gabilza eta gure unibertsitateko irakaslegoa ezagun samarra da jada mundu mailan.

Bestalde esango nuke gure unibertsitatea gazteegia dela oraindik, eta irakaslegoa bere premietara dedikatuta egon dela. Orain jada kanpora ere dedikatzen hasia da.

GALDERA: Zer aldatuko zenuke unibertsitate honetan? Ze posibilitate dau- de horretarako?

ERANTZUNA: Bi gauza ezberdinduko nituzke hor: bitarteko teknikoak eta bi-

«Oso zaila da egun batetik bestera fakultate bat montatzeko irakaslegoa topatzea Euskal Herrian».

tarteko pertsonalak. Desioak egon daitezke. Denok daukagu unibertsitate ideial bat. Baina unibertsitate ideial horrantza joanez gero, bitarteko batzuren egiten duzu topo: teknikoak alde batetik, dirua, plangintzak; eta pertsonalak bestetik. Hauek oso zailak izaten dira lortzea. Oso zaila da egun batetik bestera fakultate bat montatzeko irakaslegoa topatzea Euskal Herrian. Ez dago merkaturan irakaslegorik unibertsitatearako kontratatzeko. Behar bada unibertsitatearen baldintza ekonomikoak ez dira nahikoak daudenak horretan lanean jartzeko... Nik uste dut prozesu dialektikoa dela eta apurka apurka joan beharra da-goela.

GALDERA: Gaur egungo unibertsitate honek erantzuten al dio gure gizarteari?

ERANTZUNA: Segun eta nori galdetzen diozun?

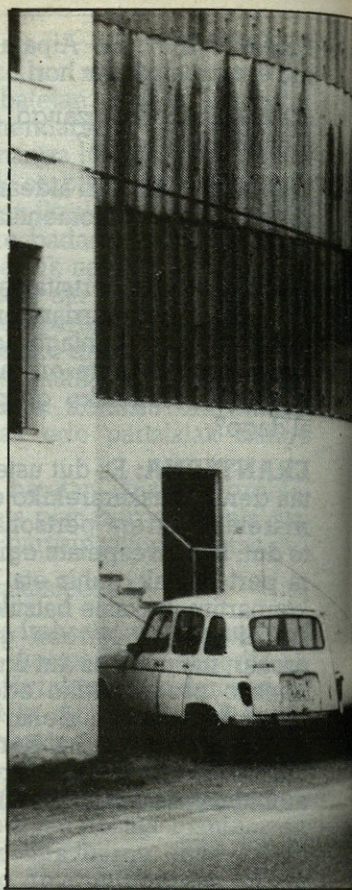
GALDERA: Zuri, noski.

ERANTZUNA: Ahal duen neurrian bai. Behar bada «feed-back» prozesua askoz ere lentuagoa da unibertsitatearekiko beste edozein erakunderekiko baino, baina uste dut erantzuten saiatu egiten dela.

INAKI URIA

Hidronor S.A., zianuroaren
zaintzaile susmagarria

Torrejon de Ardoz eta Zaragozako baseetako hondakinak Adunan lo

Aduna eta Zizurkil inguruko biztanleen aspaldi-ko zurrumurruak ARGIAren belarrietaraino iritsi dira. Bada Adunan, hondakin industrialekin lan egiten duen «Hidronor S.A.» deritzan fabrika eta zurrumurru hauek diotenez, gauza arraro ugari suertatzen ari da empresa honek erabili ohi duen mehatzaren barrunbetan. «Gauza arraro» horiek zertan diren saiatu nahian iturri desberdinetan arakatu dugu eta, besteak beste, Zizurkilgo alkate den Felix Gabarainekin iluntasunak argitzen saiatu gara.

Tolosa eta Donostia artean aurkitzen den Aduna herriskan kokatzen da aipaturiko «Hidronor S.A.» fabrika, Oria ibaiaren ur kutsatuen bazterrean. 1982. urtearen inguruan ekin zion lantegi honetik, Adunan, bere aktibitateari. Adunan diogu, lehen Zornotzan aritu bait zen empresa bera eta 82.eko apirilean Zornotzako udal plenoak aho batez erabaki zuenez, «Hidronor S.A.-k behin baino gehiagotan neurri zuzentzaileak bete ez zituenenez, enpresaren gelditzea agindu zuen udalbatzak», honelaxe diote bederen, garai hartako udaletxeko paperekin.

Ofizial mailan, lantegi honen zeregin-burniaren «dacapado» delakoaren tratamendua egitea litzateke. Prozesu

honetan gertatzen diren hondakin likidoak Oria ibaiara doaz eta solidoak beriz, mehatze ilunera.

Zurrumurruak hasieran

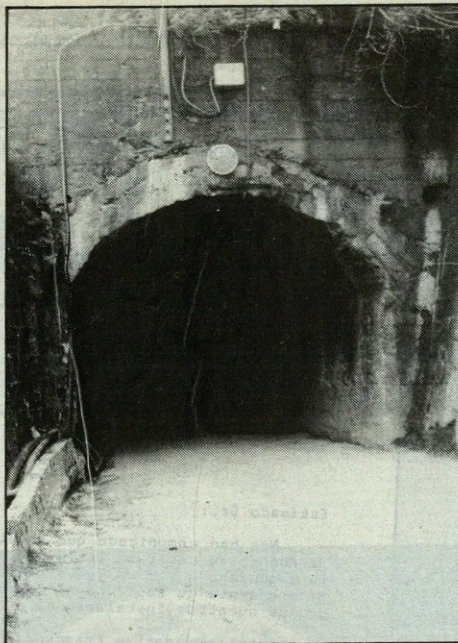
Zizurkilgo alkateak argitu dizkigu herriarren lehen kezak eta beldurrak, «nik dakidanez, guztia fabrika horretan lan egiten duen langile batek jasan zuen istripu edo horrelako zerbaitez hasi zen, langile hau biriketako edema larri batez joan zen Adunako eta Zizurkilgo den medikuarengana eta honek gaitzaren jatorriaz galdetzerakoan langileak ikara eta hitzegin nahi ez izatea azaldu zituen eta medikuak niri komentatu».

Arazo larria izan zitekeelakoan, Adunako alkatea, Zizurkilgo zinegotziren bat eta medikuak lantegira ikustaldi bat egitera joan eta gero, ez zuten ezer askorik ikusi eta horretantxe gelditu zen guztia.

Hala ere, zurrumurruak gero eta indartsuagoak ziren herri mailan, hala nola zenbait kamioi fabrikatik pasatu gabe zuzen-zuzen mehatzera sartzen zirela, beste batzu gauez etortzen zirela, besteren bat guardia zibiletz zaindua eta holandar matrikuladunak ere ikusi izan zirela. «Adunako alkateari deitu nion eta hango udaletxean bilera bat ospatu ondoren salaketa bat ipintzea erabaki genuen, handik egun gutxira poliziaren dei bat jaso nuen zeinetan ertzainekin ikuskapen berri bat egitea eskatzen zигuten. Nik ezin nuenez medikua joan zen eta lantegian ez zieten ia kasorik ere egin». Ertzainek argazki soil batzu besterik ez zituzten atera.

Zianuroa barra-barra

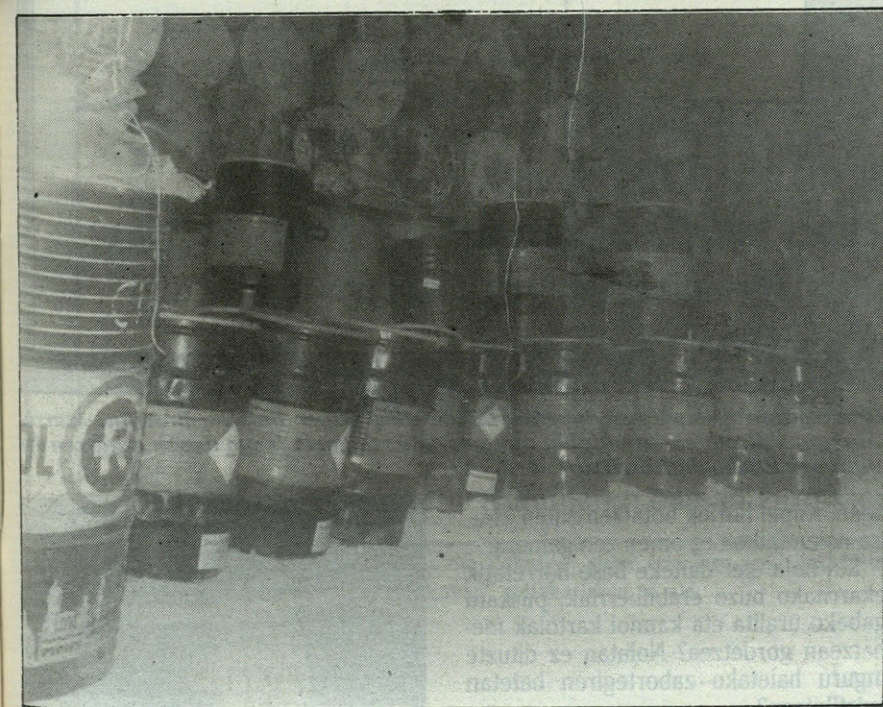
Ertzainek ikuskapen hartara ez zuten inolako tresna egokirik eraman, argazki kamarak ezik. Mehatzera gerturatutako lekukoek eta alkateak berak baieztatu digunez, «Hidronor S.A.-k zaborte-gisa erabiltzen duen mehatze horretan zianuro kupel kopuru izugarri bat aurkitzen da. Zianuro hori neurri desberdinetako kupeletan dator, hots, 200 litrotakotan, 50 litrotakotan e.a.».

Mehatzaren sarreraetariko bat. Iluntasun susmagarria.

Adunan dagoen Hidronor S.A.-ren aurpegi garbia.

Galeria handiak mehatzean aurki daitezkenak.

1977.eko abuztuan berriz, Iñaki Sanz gerenteak Zornotzako lantegian zianuro kopuruak ere agertu zirelarik, «1975.urteko gertakizuna zela eta AGRIA enpresaren hondakinak zirela aitortu zuen, bide batez, zianuro hondakin hauek Hidronor S.A.-k desagerazi zituen». Teoria mailan bederen, ez zen Hidronor S.A.-aren zeregina tratamendu hau. Zeren truke egiten zuten honelako lanak?

Bertako politikariak oso bazterturik senditzen dira. Herritarren zurrumurru eta kezkei erantzun ezinean dabilta eta mesfidantza zabaltzen ari da. «1986. urtearen bukaera arte bederen, inguruko udalek ez dute, ofizialki, zianuro horren berririk izan. Ez dakigu noiz, nondik eta zeren truke dauden kupel pozointsu horiek. Jakin izan duguna, kezkaeren fruitu izan da, ez lantegiaren edo beste inoren borondate onez».

Zianuroaz gain, mehatze hau insektizidaz, pestizidaz, pinturaz eta beste moetak kupelz bete dago eta ondorioz, lantegiaren beharrak ikusirik, zabartegia dirudien mehatze honen egin-kizun zehatzik ez da inondik agertzen. Lantegian tratatutako burniaren «dekapado» delakoaren hondakinen gordeleku, edota materiale pozointsuen izkutaleku susmagarri bilakatu da mehatzezu-lo hau?

Kupelen egoera tamalgarria

Zianuro eta beste osagai pozointsuen kopurua garrantzizkoa bada, gutxi gora behera berrogeitalau mila bostehun eta larogaitamarren (44.590) bat litro zianuro soilik badago, zer esanik ez hauetako zenbait kupelen egoera larriaz. «Hor barruan dauden zianuro kupel asko irekiak daude eta beste asko puztu-puztu eginda» baieztatzen dute lekukoek.

Lekukoen harriidurarako, beste kupel asko hormigoiez jantzirik aurkitzen dira eta enpresarengandik jasotako erantzuna beste zianuro kupel arrunt batzu direla izan da. Jakin izan dugunez, Zizurkilgo udal arkitektoak hormigoitona izugarriak mehatzean sartu direla eta zertarako diren ez dakiela baieztatu du. Felix Gabarainen susmoak ez dira txantxetakoak, «hormigoi horrekin kontrolatu gabeko hondakinen hormigoiperatzea egin ote den beldur gara. Ehaltze hori eman eta gero, galeriaren itxidura suertatzen delarik».

Aipatu behar da, alturaz soilik, 15-20 metrotakoa izango dela mehatzea, eta zabaleraz bi edo hiru kamio lasai lanean ibil daitezke galeria berean.

Justifikaezinaren justifikapena

1986.eko irailaren 30eko datatz, herriko zurrumurruak argitu nahian edo, Hidronor S.A.-k Eusko Jaurlaritzako Juan Uribarri jaunari idatziriko eskutitzean, mehatzean dauden kupelen kopurua eta jatorria ezagutarazten dio eta era berean, radiaktibo hondakinak ez dagoela eta zianuroa denboraldi batez soilik aurkitzen dela adierazten dio, kupelen sarrera data ere esaten zaiolarik, guztiak 85-86eko sarreraz.

Hidronor S.A.-k udalekiko duen jarrera bazterkoia nabaria da. Nolatan zuzentzen zaio Jaurlaritzari eta ez salaketa ipini dutenei? Berriz ere, argi gelditzen da herritar hauek bere herrian gertatzen denaren berri zehatzik ez izaterakoan, kezkek eraginda zurrumurru-tan aritu behar izatea.

«Hor dago koska. Betiko zurrumurru eta hipotesiekin aritu behar dugu, ez dugu ezer garbirik eta ni alkate izanik ia daturik ez dut. Nork ez du informa-

42 ARGIA 1.152. zbk./87-V-24

ELHUYAR

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

Hurrengo alean

Lurra; gure sorlekua eta oraindik gure

**GAIA, EKOLOGIA BERRIA
GARRAIOA 2000 URTEAN
JOSE LUIS MUNOAREKIN SOLASEAN
AINGIREN MISTERIOA
NABIGAZIO MODERNOAREN SORRERA**

Ekainaren batean zure kioskoan

"Elhuyar. Zientzia eta Teknika" aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen sei ale jasoko ditut gainera doan "Elhuyar" aldizkariaren bi ale.

Izena.....
Helbidea..... Lanbidea
Hiria..... Telefonoa
Ordainketa:

Errenboltsoz

Kontu korrontea k/k: zenbakia..... Bankua:.....

- ☐ 1.987.erako 2.200 pta. Euskal Herria eta Frantzia
- ☐ Bi urterako 4.100 pta.
- ☐ Hiru urterako 6.400 pta.
- ☐ 1.987.erako 2.750 pta. beste herrietan.

Harpidetza-txartela: ELHUYAR Kultur Elkarte. P.K. 361. DONOSTIA

Eusko Jaurlaritzako Turismo Promoziokoei

Turismoa zabaldu nahi duzuela diozue, Baina Eusko Jaurlaritzak ezer gutxi egiten du herritarrei garraio publikoak hobetu eta ugartzeko. Adibidez: maiatzaren aurreneko astemuga zela eta ONATira joan nahi genuen, herri eta alderdi hartako edertasuna gure lagunei erakustera; Donostiako Erakartasun eta Turismoategiak gure eskuetan jarri duen garraio publikoen komunikabide orduak kontutan hartu eta ordu bete TRANSCONORen zain egin genuen geltokian alferrik, ondoren jakin bait genuen goizeko bidaia kendua zutela. Zuen informazioarekin gure programa pikutara joan zen!

Bilbotik Madrilako bidaian bi ordu gutxiagotan egiteko bidea jarri behar duzuela diozue... Bitartean, Euskal Trenbidean hiru ordu t'erdi behar dira Donostiatik Bilbora bidaia egiteko; trenbide hori zuzendu eta trenak berritzeko hotsa atera zenuten baina ezer ez duzue egin. Hortik pasatzen den turistak, hainbat geltoki apurtuta ikusi ondoren oroipen ederrik ez du eramango.

"Errementariaren etxean, zurezko labaina" esan ohi da eta izan ere... Hemen CAFen tren berriak egiten ditugu, baina bat ere ez duzue gure herritarren zerbitzurako jarri; horiek denak kanpora bidaltzen dira eta honera ondatuta dauden wagoiak biltzen dituzue, inork nahi ez dituenak gure garraioan jar-

tzen, nahiz eta irekitzen ez diren ateak eduki, ixten ez diren lehio eta eserleku apurtuak. Guk ordaintzen ditugun zerrei dagokiena al da hau...?

Autobide eta autoestrata berriak ez, baina dauden errepide eta trenbideak konpontzea eta hobetzea eskatzen dugu eta baita ere herri bakoitzeko biztanleek behar dituzten garraio publikoak jartzea. Herritarrek behar dutena jartzen saia zaitezte eta egoki izango dute ondoren datozten kanpotarrak ere. Hotel asko ez egon arren, ongi etorria eta "bed and breakfast" edo ohe eta gosari onak eskeiniko dizkiegu.

Gure eskakizuna aintzakotzat har eta ekin. Ondoren zeini botoa eman jakingo degu.

HERRITARRAK

Euskal Telebistako publizidade bitxiaren jugadak

Hau nekea, ARGIAko lagunok.

Begira, lagunak, ez naiz batere telebista zalea. Telebisio-maniarik ez dudala esan nahi dut, beste hitz batzutan. Ez ditut, alegia, aparailua piztu eta orduak eta orduak kaja-tontoaren multukolorrari begira pasatzen. Baina hala eta guztiz ere, dexte samar ikusten dudala ezin ukatuko dut.

Oso kirol zalea bait naiz azken finean. Eta ez naiz horren kexu, ez naiz kexu izango telebistan kirol gutxi ematen dutelako. Aldrebes, esan beharko nuke. Denetarik eta mordoa eskeintzen da-eta edozein kate aukerata. Eta zer esanik ez Euskal Telebistako botoiari sakatzuz gero. Informatiboak eta kirolak ditut gustoko, eta

ia denak tragatzen ditut: piraguismoak hasita arte-marztialetaraino, betiko saski-balo, futbol eta ziklismoak pasata (bai pasada!).

Eta ez horregatik, ez dut publizidadearen kontra ezer ez. Ez, ze azken bolada honetan, publizidadearen kalitatea dela-eta, ikusgarri bezain liluragarri gertatzen bait da intermedioa ere. Baina, bai honegatik, badut Euskal Telebistako emisio bitarteko publizidadearen kontrako moskeoa. Bai, futboleko partidu bitartean pantailaren beheko partean agertzen den publizidade merke horretaz ari naiz.

Baloia nondik arraiio dabilen jakitea galera duen publizidade hori. Karreran doan ziklista tapatzen duen publizidadea. Saski-balo amerikarreko jokalar beltzaren zenbakia tapatu eta identifikatu ezinean uzten nauden publizidadea. Azkenean, kirola baino publizidadea besterik ez bait da ikusten: telebistako teknikoak ipintzen digunaz aparte, polideportiboko kantxako zigarrak pakete marka, estadioa inguratzen duena, ziklistak bere elastikoan daramana, erreporteroaren mikrofono-ko irratiairena...

Egunen batean, pelikuletan ere jarriko dituzte hala-koak. Eta nola behekaldean subtituloko agertzen diren, ba, goikaldean ezarriko dituzte, estrellainbitatuaren muturra 'ezkutatzen'. Baina tira, nik informatiboak eta kirolak bakarrik ikusten ditut eta!

SASIKI

Hauteskunde lehen ondorioak

Kaixo kalekumeok,

Hauteskunde ditxoso hoiek gainean dauzkagunean, azkeneko bolaran ikusten ari naizen gauza batetaz mintzatu nahi nuke. Eta zera da: kale-hormetako propaganda. Garaibatean "zentzu komuna" zuten as-

kok eta askok horren kontra zeuden, eta oraindik ere hala izango da. Kaleak zikintzen ziran eta abar eta abar. Hori garbitzea ez zen merkea zioten. Alderdi politikoeztaz mintza gaitezen orain.

Telebista garestia denez kaletara jotzen dute ia denak. Eta denak leku mugatuetan leku punteroetan iragartzen dituzte beren erreklamoak. Batak besteen gainean. Lerroartean makina bat maniobra zikin irakurtzen ikasi dugu eta pausu honetan ikustekoak gera. Hor ez da inor salbatzen, ez eskubi, —eta neurri ttikiagoan— ezta ezker, ez abertzale, ez espanolistik, ez diskoteketako, edo beste edozein publizidade komertzialik. Den denak zikin jokatzen dute, inor ez da salbatzen. Beraienean agertzen dira zorritzu guzti hoiek. Ez dira erniatuko, ez! Berreun metrotan hustu kartelen furgoneta eta aurrera motelak! Beraiena iragarri eta ahal bada besteena tapatu. Ahal bada baino hobeto esanda, besteena tapatzeak lehentasuna duela ematen du. Ezkerrek eskubiari tapatzen dio. Eskubiak ezkerriari. Propagandarako espresamente egindako leku hoiek gonbitagurea sortzen didate. Beste leku ilunago batzueri kolore lapurtzen diete. Atrakzio guztia betiko lekutan; ez ohizkoetan ezer ez: Kanposantuen hormetan, koartelen inguruetan, ospital nahiz kasino atarrietan... Honez gero, hamar urtetik honuntza Euskadi osoa enpapelaturik egon behar luke. Ohitura onak galtzen ari gera, bista-aren gozamenaren txarrerako. Bizitza koloretsua ikusi nahi nuke, ez telebisioaren koloretan, baizik eta kaleetako koloretan. Errespetu falta berri ikaragarri bat gure kaletaz jabetzen ari da. Beste gauza bat litzeke maniobra zikin hoiek ez baleudeke.

F. PENA

Kanpezuko bailaran Araba Euskaraz-en zazpigarren edizioa

Nahiz eta eguraldiak ezer askorik lagundu ez zuen maiatzaren 17ko igandez, hamabost mila bat euskaltzale hurreratu zen Kanpezura *Araba Euskaraz* 87 eguna ospatzeko Arabako Ikastolen Federakundearen alde. Kanpezuko eskualdean euskara galdu zela makinan bat urte baldin badira dagoeneko, jendearen kontzientzia areagotuz doa urtetik urtera, gaur egun berrehun eta piku direlarik euskara ikasten.

Araba Euskaraz-en Kanpezuko kanpainari maiatzaren 9an ekin zioten denetariko ikuskizun eta ekitaldiz moldatutako kultur aste batez hasiera emanateko. Festa egunaren bezperako berbena galantaren ondotik, dantza, erakusketak, musika, herri bazkaria, antzerkia eta erromeriaan murgildu ziren igandean, hotz eta euriari umorezko aurpegi ona ipiniz. Honela, hamar milioiko aurrekontua bankezte eta instituzio publikoen dirulaguntzez babesturik, espero adinako etekina atera zitzaion euskara zuzpertz lanari adorez segitzeko.

Aste honetan

Iratzeder, Afrikara
aldegin baino lehen
mintzo
(46. orrialdea)

Loli Altolagirre,
tapizetan saridun
(48. orrialdea)

Nafarroako Ikastolen
Eguna, Etxarri
Aranatz-en
(49. orrialdea)

Tadeusz Kantor,
antzerkiaren heriotz
igarle
(50. orrialdea)

Mundu zabaletik,
kultura
(54. orrialdea)

DEKRETU HONI EZETZ ESATEKO

Jende franko Iruñean AEKren manifestaldian

*Baskongadetan jaso zuen eraso
bera datorkio Nafarroako
AEKri hango Gobernuak
ezarri nahi dion dekretuarekin.*

Joan den larunbatean irten ziren nafarrak kalera AEKri Nafarroako Gobernuak ezarri nahi dion dekretuari ezetz borobila emateko. Seietan taldea oraindik kozkorra bazen ere, bukaeran Gaztelu Plaza inguratzen zuten manifestariak. Argi dezagun orain saltsaren zergatia.

Nafarroako jendea sentibilizatu nahi da Gobernuak AEKri ezarri nahi dizkion baldintza estuak esplikatuta. Hauen artean, titulazioarena legoke, EGA edo diplomatu tituluak eskatuz, esperientzia kontutan hartu gabe. Taldeko ikasle kopuruak subentzioa izatekotan 12koak behar lukete, AEKk 8koak

izatea eskatzen duelarik. Esan beharra dago, Iruñerrian salbu, ez dagoela Nafarroan kopuru horietara iristen den talderik, beraz Nafarroa gehiena subentzio gabe geratuko litzateke. 60 pta emanen lukete ikasle bakoitzaren orduagatik. Talde politikoei iritzia eskatzekotan dira AEKkoak.

Kanpaina luzerako programatua dute AEKkoek telefonoz esan zigutenez. Aita beharra dago orain artean lan franko eginak direla honi dagokionean. Joan den asteko eskolak karrikan eman ziren Iruñea aldean batez ere. Komunikabideetara ere jo dute, herriz herriko ekintzetarako bidea irekia utzita.

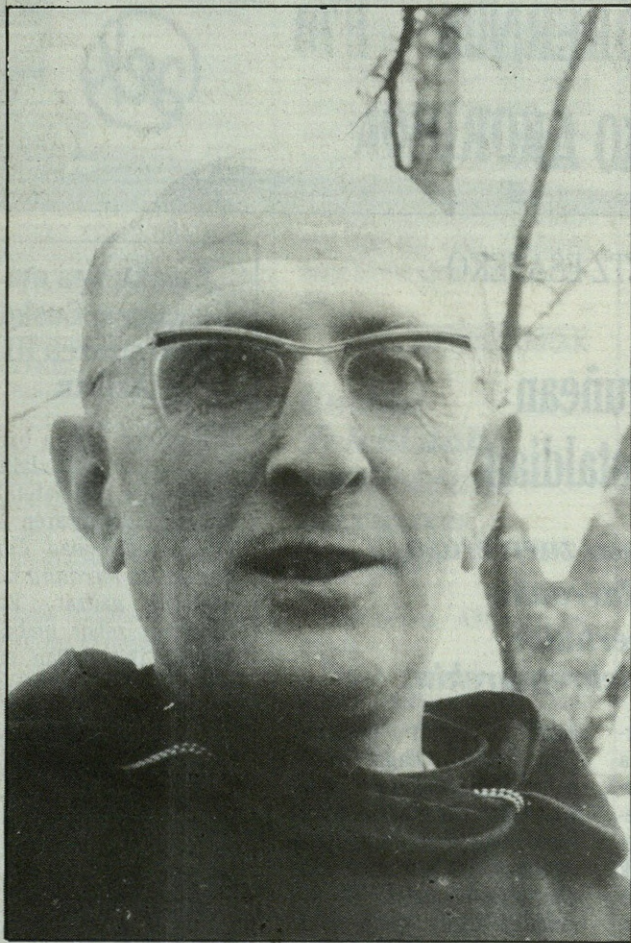
Emakumea eta literatura, Euskal Literaturaren III. Astean

Joan den astean burutu zen Donostian «Jakin» aldizkariak antolatutako Euskal Literaturaren III. astea, aurtengoan *Emakumea eta literatura* izan duelarik gaitzat. Bost egunetan zehar mahaieraturiko hitzalditan euskal literaturan barrena emakumezkoen ekarriak eta eraginak jorratu dira, bien bitartean emakumezko idazleen zenbait obraren azterketak egiteko parada bilakatu direlarik ihardunaldiok.

Euskal literaturgintza emakumezko idazleei errepasoa eman zuen Nerea Azurmendik lehendabiziko mintzaldian, segidako bitan emakumezko gizonezkoen literaturan eta gizonezko emakumezkoen mamitzea, Tere Irastortza, Aureli Arkotxa eta Gema Lasarteren eskutik. Laura Mintegi, emakume-literatura zertan den eta ezauzgarrien aipamenari heldu zion.

BENINGO ERREPUBLIKARA ABIATU AURRETIK ELKARRIZKETARAKO AUKERA POETA NAGUSI HONEKIN

Iratzeder, Belokeko komentua utzita Afrikako lurraldetara doa misiolari

Osasun ona ageri du Iratzeder-ek, 67 urteez, atera berriko argazki honetan antzematen denez.

“ Ez dut geroaren beldurrik; baserrietan eta kanpainetan ahuldu bada euskara, hirietan azkartu da eta euskal ikasle talde gehiago da ”

Gerraondoko poetarik pisuenetakoa, «Otoizlari» aldizkariko arima dugu Xabier Diharce «Iratzeder». 67 urteko euskaltzain hau Donibane Lohitzunen jaiotakoa dugu, eta Belokeko komentuan buru izan ondoren, Afrikako bidea hartu berri du, Beningo Herri Errepublikara. Gainera, oraingoz Euskal Herrira itzultzeko asmorik joango da.

ARGIA.— Aita Iratzeder, jakin dugu, Afrikarat joanen zarela bizitzaren olerki berri bat idaztera.

AITA IRATZEDER.— Ez da lehendabizikotz Afrikara noala, hamargarren aldia bait da. Behar nuen hango fraideen ikustera joan. Egun txarrak iragan dituzte han, marxista-leninistak sartu bait ziren herrian. 1978an uste nuen berriz itzularazi behar nituela fraideak. Elkar mintzatu ginen, eta bertan egoitea erabaki zuten azkenean.

A.— Zañanado izeneko herri batean da komentu hori. Non da hori?

A.I.— Zañanado hori Beninen da, Abomey-tik berrogeita hamar kilometrotan. Hango errege handien hiria da, eta beren pausalekua Zañanado zuten. Hor zeuden amazonak, emazte gerlariak, erregeren alde ari zirenak. Zañanado da misiolariak

joan diren lehen tokia.

A.— Misiolari lana segituko duzu funtsean?

A.I.— Hango apezpikuak deika etorri zitzaigun otoitz bat egin genezan. Orain Erroman dago, kardenal. Hara noan arren, ez naiz hango komentuaren buru izango, ez bait dakit haien lengoaia, baina laguntzera joaiten naiz. Ene laguntza behar dute. Jadanik hiru hilabetez egon naiz aurtan han, eta Aita Nagusia ohartu da ene laguntzaren beharraz. Galdetu dut ene Beloke-ko kargua uzteko, eta harat noa.

A.— Benediktinoen usadio bat da hau, azken «Otoitzlari»n agertu duzun bezala.

A.I.— Betidanik Beloke-tik izan dira fraideak misionetan: Aita Duperou joan zen Oklahomarako misionera, la-rru-gorriengana; eta geroztik ere joan gara Argentinarat Aita Bastres-en bidetik, han-

go euskaldunez eta hartu eman ukaiteko; bai eta Lur Saindurat Aita Gariador, 1903an. Beloke-k betidanik izan du misionen kezka.

A.— Afrikan misionen kezka gero eta gehiago dela iduriz, musulmanen indarra aipatzen da. Katolikoek arazoak dituzte Afrikako eskualde hartan.

A.I.— Han mahometan gutti da. Lehengo paganoak dira, baina bada zer egin.

A.— Eta zer gertatuko da «Otoitzlari» aldizkariarekin. Gelditu egingo da?, zu bait zinen hango idazle nagusia menturaz.

A.I.— Bertze batzuek egin dezakete Beloke-n. Ni nintzen buru, baina orain gutti- tuak gara Beloken, badira-eta sei urte gazterik ez dela sartu. Gainera zenbait aita ere hil egin da, Aita Inda, Aita Thomas... Beraz mementuan bederen hobe dugu «Otoitzlari» isiltzea.

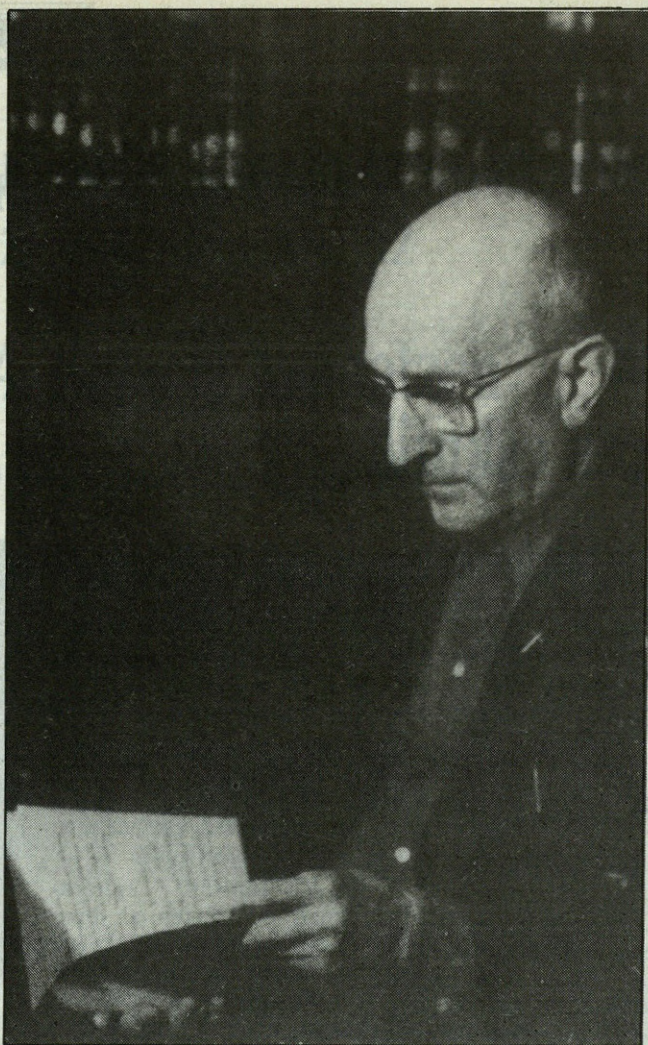
A.— Urrun zoazelarik, nola atxikiko duzu Euskal Herria zeure baitan. Segituko duzu zure poesigintzako lana ere?

A.I.— Ez du balio lan egi- tea ez garen tokian. Han behar-ko dut hango lana egin. Gero badakit ene bihotza hemen izango dela eta otoitza maiz hunat etorriko dela. Euskal Herriaren alde orain zer egingo dudan ez dakit. Gisa guztiz badakit, ene burua ematen badiot Jainkoari eta misioneari, badakit Euskal Herriaren onetan izanen dela.

A.— Jende batzuek ez dute ongi koprenitzen, beti erran ohi duzun hori, otoitzaren garrantzia eta lan isil batekin anitz egin daitekeela. Hori da zure bizitzako helburua?

A.I.— Hortaz mintzatzea baino hobe da gauza horretan bizitzea. Otoitza ona dela erraiteko partez, nahiago dut nihaurek hori praktikatu eta ene biziaz erakutsi.

A.— Duela berrogeita hamar urte Gernika suntsitu zutela-eta, zuk poema bat idatzi zenuen hartaz Iratzeder izenarekin. Orain urteurrena betetzen da eta zu joaiten zara Euskal Herri-rik. Zer gogoeta

Bizimouda Afrikan finkatzeko asmoz utzi du Beloke-ko komentua.

egiten duzu urtemuga honetaz.

A.I.— Zer erran, bada su handi bat izan zela Gernikan. Baina su handiena euskal bihotzetan behar da. Euskal Herrian sinestea. Eta euskaldunek baldin badute bihotzean herriaren amodio zinezkoa, badut esperantza Euskal Herriak gaudituko duela oraingo ezin bizia, elkar ezin jasanak, eta Euskal Herria biziko dela gero eta gehiago.

A.— Mendekua da baita ere euskaldun anitzen baitan. Horrek jotzen zaitu molde berezi batez.

A.I.— Gerrak ez du futuro-rik nahi badugu Euskal Herria salbatu. Behar dugu elkar maitatu, elkar lagundu.

A.— Euskararen langile handia izan zara zure bizitza guztian. Lehentasuna eman diozu zure lan publi-koan euskarari. Horren

beharra beti sentitzen duzu?

A.I.— Hamabi-hamahiru urte nituenean Donibane Lohitzunen bizi nintzen, eta nahi izan nuen apeztu. Joan nintzen aitarenganat esanez apeztu nahi nuela. Eta aitak esan zidan: «hi apez? Ez dakik eta euskararik!». Orduan hasi nintzen euskara gogotik ikasten, eta ez nukeen sekula ikasiko ez banintz apeztu. Kantikak eta bertsoak egiteko hasi nintzen eta eritasun hori ez zait geroztik gelditu.

A.— Euskal Herriko liturgian leku inportantet- natarik bat duzu. Oroitara- zi behar dugu ekipa ba- tean egin duzula lan.

A.I.— Apez andana bat izan gara liturgiaren alde fruituak eman ditugunak eus- kal elizetan. Pozkariatzen naiz Euskal Herriak euskaraz otoitz egiteak laudorio egiten bait dio Jainkoari.

A.— Euskaltzaindian ere partaide zara.

A.I.— Ez dut lan handirik egin. Maiz joaiten nintzen bilkuretarat, adiskidetasuna erakutsi eta lagunduz. Baina ene sail bakarra da liturgia eta fraide izatea.

A.— Aldakuntza anitz ikusten duzu zure haur denboratarik gaur arte. Onerat ala txarrerat ari garen, nola ikusten duzu?

A.I.— Ustaritzen sei urtez izan naiz apezgai. Eta Xarri- ton eta biok bertze guztien kontra ginen. Gu euskaltza- leak bait ginen, eta Espainia- ko gerra zen eta denak kontra genituen. Geroztik harri- tu naiz kontra ziren horieta- rik zenbat diren euskaltzale bilakatu. Alde batetik euska- ra galtzen ari da, bertzalde- tik ordea euskal kontzentzia handitu da, eta uste dut eus- kaldungoa azkartuko dela geroko denboretan ere.

A.— Barandiaranek erraiten du euskaldun- tuna mehatxatua dela gaur egun agortuak direla euskaldun egiten gaituz- ten iturriak: baserria, fe- dea, familia. Horrek bel- durrik ematen dizu?

A.I.— Ez dut geroaren bel- durrik. Baserrietan eta kan- painetan ahuldu bada euska- ra, hirietan azkartu da eta euskal ikasle talde gehiago da.

A.— Jendeak galdetzen dio bere buruari zer den euskalduntasuna. Euska- rarik gabe izan liteke eus- kaldun?

A.I.— Ez da egiazko eus- kaldunik ez baldin badaki euskararik. Odolez euskota- rra liteke, baina funteaz eus- kalduna izateko behar da euskara jakin eta erabili.

A.— Betikotz Afrikan finkatuko zara ala Belo- ke-ra itzultzeko asmorik baduzu.

A.I.— Han finkatzeko go- goz joaiten naiz. Gero osasu- nak iraunen duen ez dakit. Eginahalak egingen ditut han bizitzeko eta hangoen lagun- tzeko.

L. ETXEZAHARRETA

ZALDUONDOKO TAPIZ LEHIAKETA IRABAZI BERRI DU

Tapiz aldakorrak Loli Altolagirreren eskutik

Arabako Zalduondon antolatzen da lehiaketa bi urtetan behin.

Aurtengoan oso informazio gutxi izan da, baina. Eskertzekoa da Zalduondo bezalako herri batek honi ekitea. Inolako komunikabidetan ez da irten gaiari buruzko argibiderik.

Gainera dezagun urte batean lehiaketa pinturakoa dela eta bestean tapiz eta keramikakoa. Aretoa Lazarragarren antxinako jauretzea dugu, orain Zalduondoko museo komarkal bihurtua. Zalduondoko Elkarte Kulturak antolatzen du.

«Iruditu zait —diosku Loli Altolagirrek—, oihalaren tekniketako azalen kalitate barietateak, hariak eta oihalek, tapiz eta zintzilikatzeko piezen azalera interesgarriak sortzeko eremua ireki dezaketela. Piezen ukipen eta malgutasun ezaugarriak, bukatuaren eremu zabalari leku ematen diote opakoak, zetazkoak, lakarrak, iledunak edo koska sueltokoak izan daitezkeen texturekin. Irudi luke interesgarriagoa dela, tonoa, koloreak eta formak behin ere berdinak ez iruditzea, atmosfera anitza sortuz. Dena aldatzen ari da beti».

Loli Altolagirrek irabazi du Zalduondoko aurtengo lehiaketako saria. Maiatzean egin da urtero, aurtengoan 37 tapiz aurkeztu dituzte eta keramika lanak ere anitz izan dira.

A.— Zail al zaizu tapiz baterako diseinua egitea?

L.A.— Eskuarki bai, Neko-soa da aurrean jarri eta tapiz pertsonal bat egin nahi dudanean, nirea den zerbait den tapiza bilatzen dudanean batere ere. Ene gogoan dudanaren eta paperean ateratzen ari denaren bilakuntza zaila da. Bestalde berriz, ehungintza ezagutuz, esperimentatzen zozaz, eta hori dibertigarria gerta dakizuke.

A.— Oihala estereotipatua eta irudimenik gabekotzat jo da orain artean, baina egun askoz ikuspegi pertsonalagotik begiratzeko zaio.

L.A.— Normalean tapiz bat ikusi eta «bai ederra» aditzen zenuen. Ezertarako pentsatu gabe beharbada zerbait gehiago izan zezakeela, moldeen hausketa baloratu gabe, espazio horretan sortu egin behar zela pentsatu gabe. Baina badirudi orain kezka dagoela tapiza dela ta, kreatibitate handiagoa dagoela. Kezka gehiago dago, bai. Dena den, tapiz eroso da gailen oraino.

A.— Zure ideiak adieraz-

teko bide bat gehiago al da tapiza?

L.A.— Ene ideiak adierazteko bidea da, eta tapiza egin duen edonork jo behar luke horretara. Tapiza beste edozein bide bezain kreatiboa da, beti apaintze soiltzat jo badugu ere. Ni neu, oso pozik nago material bizi batekin lan eginez. Lan materialetik oso hurbil zaude.

A.— Tapizak egitera koan pentsatzen al duzu kolore eta tonu aldaketan kontutan harturik ikuslea tapizaren alde batetik bestera ibili ohi dela ikusteko?

L.A.— Nik esango nuke kolore batean pentsatzen dudala eta ikusleak nire ikuspegi bera eduki lezakeela, zer gehiago nahi nik! beste gauza bat ere iradoki diezaioke.

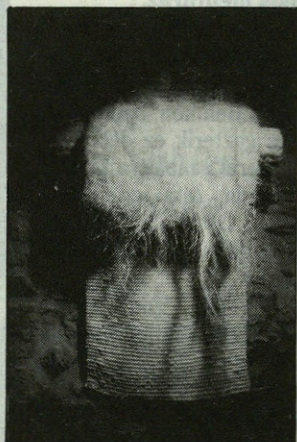
A.— Mintza gaitzen obra baten muntaiaz.

L.A.— Tapizak etxean baldin badauzkazu arazorik ez. Baina erakusketa egin behar duzunean obra nola jarri edo ipintzen den asko kezkatzen naiz. Beste batek muntatzen duenean ez zara fido.

A.— Zer esan zenezake saritu dizuten lanaz?

L.A.— «El envuelto» «Troxatua» deitu diot. Kotoiz landu dudun pieza da, kolore naturalean. Orañ arte erabili dudun materiala naturala izan da eta eskuz landutakoa.

KOLDO SAN JULIAN

«Troxatua», Zalduondoko lehiaketan irabazle suertaturiko tapiza goian, eta behean Loli Altolagirreren beste tapiz bat.

**HAURRENTZAKO FESTA EGUNEAN,
ERREIBINDIKAZIOA EZIN AHANTZIZ**

Igandeak 24, Etxarri Aranatzan Nafarroako Ikastolen Eguna

Egundalako festa izanen al dute nafar haurrek igandekoan!

**Jolas eta festa giroa espero dira
Nafarroan urtero egiten den
Ikastolen Egunerako. Etxarrin
izanen da jaia; bat baino gehiago
oroituko da aurten ikastola honek
izandako arazoez.**

ARGIA.— Zein da Sakanako ikastolen egoera gaur egun?

PEDRO MARI ARTIE-DA.— Ume kopuruaren aldetik oso ona, gehiago dira ikastolara doazenak eskola nazionalak baino. Alde horretatik herriaren erantzuna ona da. Bestalde ekonomi arazo handiak dauka, Nafarroako Gobernuak ez duelako guk uste dugun moduko laguntzarik ematen. Berak araudi bat bete behar du-

tela diote, haur kopuru bat kunplitu beharra dagoela, eta gu momentuz ez gaude haur kopuru hori osatzeko, gure jokatzeko modua gainera differentea da, ekonomi aldeko sakrifizioa eginez, eskolaurreko haurrak herrian bertan uztea da gure helburua eta horretan gaude, ta jakina, zenbait gela subentziorik gabe daukagu.

A.— Lokal aldetik eta?

P.M.A.— Oso gaizki, mo-

mentuz ez dugu soluziorik. Orain Etxarri Aranatzan dugun ikastola, guk ontzat hartzen duguna, garai batean eskola nazionalak ziren eta haiek txarrak zirelakoan utzi egin zituzten. Berendako ona ez dena guretako hoberena da. Dirurik balego etxe berria egingen genuke, baina ezin.

A.— Aurtengo udaberrian lokalak zirela ta Etxarriko San Donato eskola publikoarekin izandako istiluez zer?

P.M.A.— Ez dut nik uste ikastolak San Donatorekin zuzenean istilurik izan duenik, eta uste dut gainera horrek zehaztapen bat merezi lukeela. Lekurik ez genuela ta, Etxarriko udaletxera jo genuen eske, ta udaletxeak etxe bateko pisu batzu utzi

zizkigun, garai batean Ministerio de Educación y Ciencia maisuendako egindako etxe batzu. Etxe horiek hutsik zeuden eta bertan toki ederra zegoen. Hiru pisu okupaturik, beste hiru hutsik, baina bizi ez zen inor bizi. Udaletxeak okupatua zuten eskola nazionalak hiru irakasleei galdetu zien eta erantzuna eskolako klaustro osoarena izan zen, berek Junta Superior de Educaciónen eskutan uzten zuten arazoa. Momentuz beraz udaletxeak baimena eman zigun libre zeudenak erabiltzeko, ta horixe egin genuen. Ikastolako bi gela beraz hortxe egin ditugu aurten. Legez oraindik Nafarroako Diputazioak ez digu baieztatu edo ezezkorik eman. Badakigu Junta Superiorrek ezezkoa eman ziola desafektioari, hau da etxea MECen eskutatik Udaletxera pasatzeari. Ta halaxe gaude, esan daiteke beraz, San Donato eskola publikoarekin ikastolak ez duela istilurik izan, nahastu egin da hau.

A.— Zein da Sakanako ikastolen historia?

P.M.A.— Duela 19 urte sortu ziren hainbat guraso eta gazteri esker. Etxarrin izan zen aurrena, gero pixkana inguruko herriak. Gela bat izan zen hasieran oso eskola zahar batean, apezek utzi ziguten lekua gero 74.ean. Nafarroako Caja de Ahorrosrek kreditu bat eman zigun, esan behar da Urmeneta izan zela horren bultzatzaile eta atzenez barkatu egin zigun milioi erdia, ta eskerrak horri.

A.— Kopurutan eta nola zabiltzate eskolaren aldean?

P.M.A.— Hemen Etxarrin eskolaurean 74 eta OHon 306. Aurten hasi gara BUPen Altsasun, guk Lakuntzako eskola batean nahi genuen, gazte gehienak Etxarrikoak baitira, baina Gobernuak Altsasura eraman gaitu, talde erdaldunarekin eskola berean. Eskola Publikoek haur guti jasotzen dute eskolurrerako, urtean 2 edo 3.

INAKI CAMINO

«BEJONDEIELA ARTISTOI» AURKEZTU BERRI DU BILBON

Tadeusz Kantor: estetika hutsetik errealitate krudelera

«Cricot 2»k azken urteotan burutu duen trilogian, antzerkieren heriotza aurkeztu nahi izan digu Tadeusz-ek.

Bilbotik joan den asteen antzerki berezi bat iragan da, poloniarra, polonieraz antzesten, lan ulergaitz batekin, antzerki hotza: «Cricot 2». Eta talde honen buru, hogeit hamar urte inguruko gizon bat, bizia, argia, egilea, zuzendaria eta antzeslea batera, eta, adituen esanetan, antzerkigintzan gelditzen den genio bakarretarikoa: Tadeusz Kantor.

Egia esan, ez da jende asko hurbildu Ayala antzokira «Bejondeiela artistoi» lana ikustera —ezta ere eskeini dituzten bideoak ikustera—, baina joan diren gehienek hau bezalakorik inoiz ikusi ez dutelako inpresioarekin atera dira.

«Ez da erreperatorioko an-

tzerki bat, orduan ez dago estrenorik, ez dugu gauero antzesten, bakarrik gogoko daukagunean egiten dugu, ikuskizuna, esatetektorik daukagunean sortzen dugu. Ia antzerki guztiek ezer esatetektorik ez daukatenean antzesten dute, ohitura delako, gauero egin behar da eta

guztiz leloa da gauero antzestea», esaten zuen Tadeusz Kantor-ek Bilbora ailegatzearan prentsarekin izan zuen solasaldian. Hau da Tadeusz berak eta «Cricot 2» taldeak duten planteamendutariko bat. Gure belarrietan gogor jotzen duen planteamendu horietarikoa.

Farandula girokoek «hau antzerkiaren esentzia» esaten dute, beharbada, antzerkiari buruzko lan eta ihar-duera bat izan daitekeela esan nahiez. Zertan datza Tadeusz Kantor-ek eta bere taldeak aurkeztzen dutena? Bilbon antzestu duten lana ikusi zein ez ikusi ez duenarentzat Poloniatik etorritako 'artista' hauen proposamenak argitzeko saio bat izango dira lerro hauek. Lehenengo, obraren irakurketa bat eginez eta, gero, taldearen historia —Tadeusz-ek kontatuta— eta honen planteamenduak ikusiz.

Egilea eszenatokian

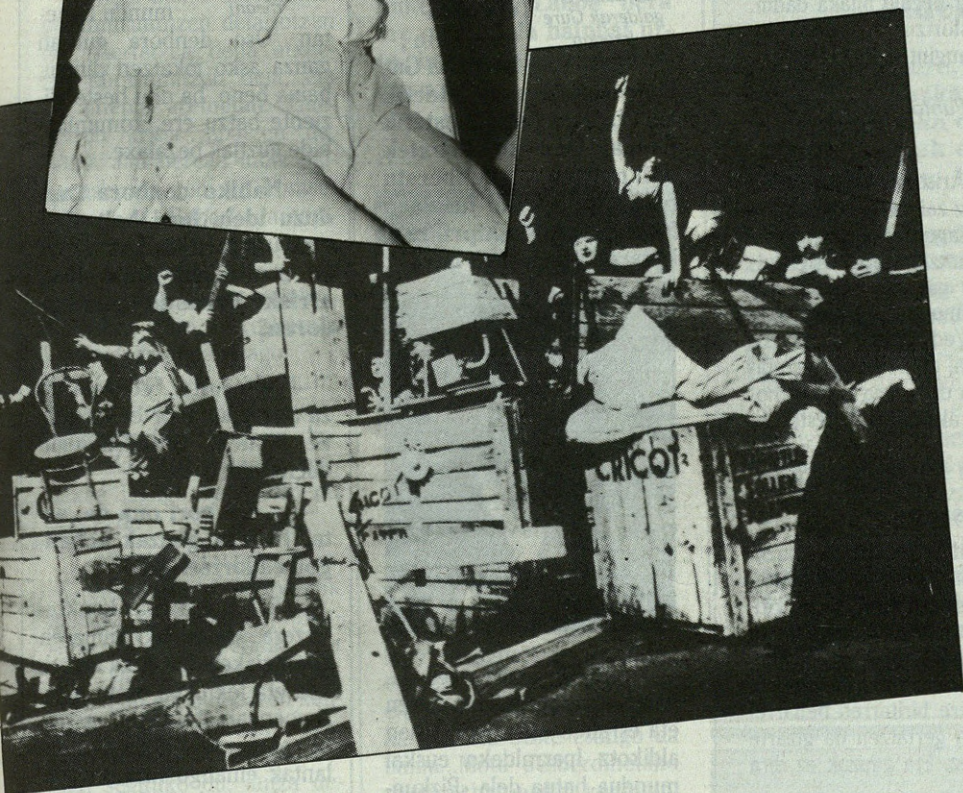
Ez dago argi noiz hasten den errepresentazioa, ezta non bukatzen den eszenatokia. Antzokiko argi batzuk —eszenatokikoak ez diren batzuk— piztuta diraute denbora guztian. Trajeatutako gizon zahar bat, Tadeusz bera, agertzen da bazter batean eta jezarri egiten da aulki batetan, behagile, zuzendari lana egiten ari dela ematen du. Aktoreen agerpen desordenatua ikustatzen du, eskuez agindu keinuak eginez. Pentsa daiteke ere antzeslea dela ere, eta bada, egilearen papera egiten du. Badirudi ere sinestarazi nahi digutela gertatzen ari dena benetazkoa dela, antzerkia ez dela.

Berak azaltzen digu pixka bat bere agerpen ezberdinak: «ikuskizun honetan ni neu naiz —ate ondoan nago beti presente—, sei urte dituen umea naiz, gurdintxo batekin, gloria militarrekin amets egiten duena, mariskala izatearekin —heroe poloniar handia, bere zaldi gainean—. Baina, gizon guztiak bezala zahartzen da, bere heriotza imajinatzeko joera du. Orduan hirugarren pertsonaia naiz ere, hil zorian dagoena, ikuskizun guztian hiltzen ari dena, ohe miserabile batetan. Beraz, hiru pertsonengan nago».

Alde batetik, memoriaren pertsonaiak daude: ama, biakiak (bata hil zorian, bestea, bere egilea, agoniaren epeak eta egoerak deskribatuz), soldadu gaztea (umea bere karritoarekin), honen ametsetako heroea. Beste aldetik, bizi-

«Errealitatea bera iraultzen duen joku bat eskeini nahi dugu; antzesten ari dena ez da obra bat, gertatzen ari den errealitatea baizik».

Adibide gisa, garai hartan prestatu zuen lana azaldu zuen, «Ulises-en etorrerera». Itaca irla eraikitzea, Ulisesen itzulera prestatzeko, ilusioa zen. Gela txiro bat prestatu zuten Ulises etor zedin: paper beltzez estalitako leihoak —guda zen—, zapaia hautsita, zaborkeria, hautsa, kutxa hutsak. «*Eta nik* —konstatzen du Tadeusz-ek— esan nion nire buruari: Ulises-ek etorri behar du gela honetara eta gela pobre hau izango da Itaca. Jakina, Ulises etorri zen, general aleman baten bezala, 44a zelako».

1955an, esan bezala, agertu zen «Cricot 2». «Cricot» hitzak, polonieraz, zirkoa esan nahi du alderantziz. Lehen esan dugu ez dagoela ohizko antzerkiaren planteamendurik. Zer dago? «*Pentsamenduen bilakaeraren sasoi bat, ekintza artistikoarena, artistiko hutsarena*». 1961an «infernuko antzerkia», 1963an «zero antzerkia», 1967an «antzerki-happening», 72an «antzerki ezina», 75an «heriotzaren antzerkia» eta 77tik aurrera izendatze berezirik ez duen antzerkia.

Azken urteetan, «trilogia» bat egiten duten hiru antzeslan asmatu eta gauzatu egin ditu «Cricot 2»: «Klase hila», «Wielopole-Wielopole» eta «Qu'ils crevent les artistes». «*Antzerkiaren heriotzaren trilogia da —dinonku Tadeusz-ek—, heriotzarena, memoriarena, neurea*».

Erreala, errealitateko pertsonaiak, aktoreak beraiek, dira Tadeusz-en antzerkiaren materia. Estetika hutsaren errekurtso guztiez baliatuz errealitatea bera iraultzen duen joku bat eskeintzen du. Antzesten ari dena ez da obra bat, gertatzen ari den errealitatea baizik, hau izan liteke ikusleari proposatzen zaiona, berak erabakiko du, azken finean, barrikadaren atzera joatea ala butakan eroso gelditzea.

PELLO URZELAI

tzaren pertsonaiak, bere objektuekin: urkatua eta urka, txulo-tahurra eta mahaia, oinak garbitzen ari dena eta palangana, kabareteko puta eta bere gorputza, santurrona eta belaunikatzeko aulkia, harrikolaria eta harrikoa. Egunero beren 'pikotak' daramatate, laster martirio gurutze bihurtuko direnak. Hauek eta besteak eguneroko infernuan nahastu egiten dira, puta eta santurrona, kantu obszenoa eta kantu patriotiko militarra, haur ametsak eta gerraren zaldia.

Denek luze egiten dute hitz, eta oihu, eta bultza. Agertu eta desagertu egiten dira. Eguneroko estutasenez gain, batzutan poztu egiten dira, herri jai musikaren laguntzaz kantatzen dute. Hori gertatzen den bakoitzean, musika militarrez generalak

eta heroea agertzen dira, dena aurreko lekura bueltatuz. Bapatean dena beste gauza bat bilaka daiteke. Gela-eszenatokiko atea mugitzen da, XV. mendeko eskultore bat agertzen da, bere obra, bere retabloa egiten du. Retabloa kartzela batetako zelda bat bihurtzen da: tormentoen gela. Kabareteko puta heriotzaren aingeru bihurtzen da. Kondenatuak dantza egiten dute. Heriotza dator. Bukarra. Eta komediantek eutsi egiten dute. Obra guztian narraz eraman dituzten objektuak —eguneroko zama— pilatuz barrikada bat egiten dute. Aktore guztiak bere gainean, tiroka, bukatzen da dena.

Erreala

Hau da irakurketa posible bat, korapilotsua. Korapilota

desegiteko jo beharko dugu Tadeusz-en hitzetara eta «Cricot 2» historiara. Cracoviako talde hau 1955an sortu zen, Stalinen garaia bukatzen denean, nolabaiteko 'udaberria' hasten denean. Baina gizon honen antzerkigintza lehenago hasi zen, 42, 43, 44an, modu klandestino batez, «garai hura, niretzat, oso iraultzailea eta heroikoa izan zen», gogoratzen du Kantor-ek. Orduan, gerra garaian, aurkitu zuen gaur arte iraun izan duen zerbait: «errealitatea, erreala». Marcel Duchamp-ek, Parisen lehenengo gerratean aurkitu zuen antzeko zerbait, baina pintorea ezagutu gabe. Erreala denaren aurkikuntzak imitazioa ordezkatu zuen, arteko ilusioa objektuagatik, hurbileko objektuagatik, aurkitutako objektuagatik.

Paperetan idatziak

ESKULTURA

Gaur egungo artista gazteek jasaten dituzten baldintza sozioekonomikoak, une honetan, oso gogorrak dira: langabeziaren mamua, haien baitan ezezik, ingurukoengan ere, oso faktore kaltegarria da artea behar bezala bilaka dadin. Institutuzioek esfortzua egin behar lukete, baina plangintzazko esfortzua.

Vicente Larrea,

«Punto y Hora», 87-V-14

«SATURNO» NOBELA

Ez dut irakurri (Pako Aristiren kritika), telefonoz irakurri zidaten, egia esan. Niri ez zait halere hori kritika iruditzen, ez niri idazle lankide bezala laguntzeko eginga, ezta irakurleari nobelaren ulermenean laguntzeko ere. Uste dut, gure literatur munduan prezidenterik gabeko eraso zuzen eta pertsonala dela. Espero dut, kritika modu horrek ez duela jarraipenik izango; horrek, nolabait, «Veda» irekitzea ekarriko bait luke, elkarri erasoka hasiz. Ez al da behintzat errepikatuko.... Literaturan denontzako tokia dago, eta nik lan honetarako aukeratu dudana bidea ez da akzioarena, beste bat baizik.

Arantxa Urretabizkaia, «El Diario Vasco», 87-V-6

INSTITUZIOAK ETA EUSKARA

Baina normalean, Administrazioak gaizki eginga salatzen da bakarrik eta ondo egiten dena ez da albiste. Gure artean kritika erabat negatiboak egiten dira, ez da kritika positiborik ia egiten, egiten den guztia gaizki egingo balitz bezala. Nahikoa da prentsa irakurtzea honetan jabetzeko. Jokabide horren ondorioz, badirudi Administrazioak ezer ez duela ondo egiten, ez zaiela inondik ere hiritarren beharrei erantzun egokirik ematen. Gauza bera gertatzen da gizarte osoaren funtzionamenduari dagokionez. Eta gauzak ez dira horrela.

koenetako izango dela, pentsatzen dugu.

Txomin Aurrekoetxea, «La Gaceta del Norte», 87-IV-17

II. EUSKAL MUNDU BILTZARRA

Esan daiteke zientzialarien espezializazioa handitzen den neurri berean handitzen direla beste esperazialistek, nork bere eremuan, egiten duten lanen ezagutzaren beharra ere. Arrazoi horregatik biltzen dira noizean behin zientzialari hauek, aurkitzen dutenaren berri emateko eta, bide batez, ondokoarena ezagutzeko ere. (...) Kontuan izan behar da gaur egun zientzia guztietan eskuz esku ibiltzen direla lanak eta artikulua, argitara eman baino askoz ere lehena. Liburu bat argitaratzen den orduko zaharkitua da.

Pello Salaburu, «El Correo Español-El Pueblo Vasco», 87-V-14

IRRATIAK

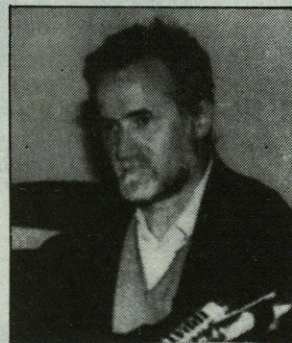
Ahalik eta lasterren, Euskadin banatzea tokatzen zaigun irratibaimenen kopurua negoziatuko dugu Madrilera, eman diguten kopurua (hamabi) guztiz eskasa gertatzen bait zaigu jaso ditugun eskari mordoan artean banatzeko. Kopurua gehituz gero, ekainerako egon liteke frekuentzien banaketa.

Xipri Arbelbide

Martin Larzabal-en galderak Gure Irratian (maiatzaren 9ean)

Pizkunde» era-kundeak deklaratu du Euskal Herriko Kultur Etxearen aktibitateak behar zirela boikoteatu, hori gertatzearekin eta obra-tzearekin, bereziki Galarrutsek beren aldetik ari baitira eta bestetik Euskal Herriko Artixtek boikotatzea deliberatu bait dute Sarako Idazleen Bilkura, ez dea Xipri, zati-ketaren arriskurik hor?

— Zatiketa arriskutzen da, baina ez gure aldetik, zeren eta erraiten ahal dugu lehen aldikotz Iparraldeko euskal mundua batua dela «Pizkunde» federakuntza barnean; lehen aldia da hori gertatzen dela, batasun horrek erabaki du Kultur Etxea boikotatzea, eta haustura bat baldin bada boikot horren kontra joaiten direnek dute haustura egiten, ez batasun horrek erabaki duen boikotari jarraikitzen direnak, ene ustez hori, e!

— Indar gehiago bilduko du, beraz, euskal kultur mogimenduak Euskal Herriko Kultur Etxeari buruz, hori obratuz?

— Hortarako eginga da, eta aspaldian egin genuen Biltzar Nagusia hartan hartutako erabakiak ez baditugu segitzen horrek erran nahiko du batasunik ez dela. Hitz bat eman dugula aidera eta gure xedeak ez ditugula praktikara eramaiten.

Eta zer moduz zinemaren munduan, Andu?

— Beno, nahiko lasai aurkitzen naiz zinemaren mundu honetan; bestalde nahiko erlatiboa da lasaitasuna mundu hone-

Anjel Lertxundi
Juanjo Arkaute-ren galderak Donostia Irratian —SER katea— (maiatzaren 15ean)

tan. Oso denbora guttian gauza asko jokatzeko dituzu, baina beno, ba ditu beste alizientzia batzu ere, komunikabide guztiak bezalaxe.

— Nahiko denbora izan duzu ideia hori heltzeko, eta, ondorioak zuk espero zenituenak izan dira, arrisku hoietatik igaro ondoren?

— Nere ustez, edozein giza alorretan, inor ez da guztiz kontent geratzen egin duenarekin.

— ...Eta hori ona da, ezta? Horrek gauzak hobegotzea lortzen du.

— Bai. Baina goaz konkretatzera. «Kareletik» filmaren finantziaketa eta fitxa artistikoa eta teknikoa osatu gabe zegoenean eta gidoia ere lotu gabe erabat kopetako galantak emango nizkion gustora hormari produktoa horrelakoa izan behar zela sinesteagatik.

— Nahiko baliapide izan zenituen eskuetan «Kareletik» gauzatzeko?

— Betidanik dakigu inoiz ere ez direla izaten behar hainbateko baliapideak mundu artistiko hauetan, eta noski kreatzaile batek beti nahi ditu munduko bitarteko onenak. Hala eta guztiz ere, kontutan hartuz gero ze egoeratan bizi garen eta ze Herrialdean, ba nere ustez, baliapide urriekin ere oparoak izaten saiatu behar dugula. Posiblezko bideak urratu behar ditugula, nik solitasunezko filosofi bat bindikatzen dut.

— Uste duzu aurrekontu on batekin filma bikain bat egin daitekeela?

— Sinesten dut ideia on batekin filma bikain bat egin daitekela. Eta aurrekontuak ez duela suposatzen filma baten garaipena.

— Zinetaz mintza gaitezen, garrantzitsuena denez. Imajinataz gozatzeko hainbeste medio dauden garai hauetan, zineak masa espektakuloen gailurra izaten segitzen al du?

— Inoiz baino zine gehiago kontsumitzen dela jotzen dut. Gertatzen dena etxeetan kontsumitzen dela, eta ez zinema aretoetan. Zinemaren krisia aipatzen da. Baina aldi berean inoiz baino askoz gehiago kontsumitzen da. Beharbada topikoa izango da, gehiago da aretoen krisia... Hala eta guztiz, pantailaren espektakularitate hori birreskuratu behar dugulakoan nago.

G.—Galdera oso topikoa, bideoak afektatzen zaituzte? Profesionalak zeraten horientzako estudiantzeko modukoa izango da fenomeno hori ezta?

— Noski afektatzen gaituela, eta ikuspegi askoetatik gainera, organizazio, finantzaketa ikuspegietatik eta abar. Oraingoz behintzat fotogramen eta bideoaren kalitateak parekaezinak dira, aurrenekoaren alde ateratzen segituko du, antza denez, kalitateak.

Mikel Laboa

Euskadi Irratian

ko? «O Pello-Pello» ez dakit eskatu dizuten baina hortxe nonbait ibiliko da jendea, ez?

— Bai... batzuk eskatzen didate; «Haika mutil» geroxoagokoa eta... horiek. Nere ustez kanta oso ederrak dira, dudarik gabe. Jasotako kanta horiek oso ederrak dira, lehen aipatuak, «Txinaurria», «Txori Erresinula»... orduan ba beikulo bat bezala kanta horiek ekartzen aritu naiz, momentu horretan.

— Ez dakit kantena bakarrik ote den, nik esango nuke Mikel Laboa bera ere orain dela hainbat urte bezain exitoso dela gaur...

— (Irrifarra) Ez dakit hori...

— Nik uste baietz. Jendea etortzen zaizu...Eta horren sekreturik badago edo ez dago?

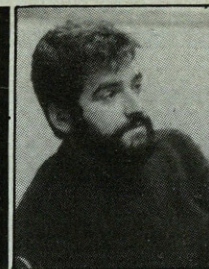
— «Nik ez dakit...Ba, gazte jendea inguratzen da. Beste leku batzuetara ere. Gaur egungo gazteriak denetarik entzuteko gogo handia dauka hau eta beste esango da baina...Mota desberdinetako musika, bai euskal kantagintza, bai rocka. Gogo handia dago.

— Baina bienbitartean ez da ahaztu behar jende asko desagertu dela.

— Bueno, Xabier eta beste batzuk ere. Nik uste Xabier bueltan etorriko dela...

— Larogitaseigarrena amaitzeaz dago. Nola ikusten duzu zuk gaur egun euskal kantagintza? Sano, sendo, irmo...

— Berririo herrietatik jendeak kantaldiak eskatzen ditu, ez bakarrik diskoak grabatu, kultur etxeek edo herrietako gazteek deitzen gaituzte, enfin, badago baita ere jende berria kantatzen. Amateurrentzat ere bada iragarria zazpi probintzieta-ko mailan izango den kantu lehiaketa. Horrek martxa badagoela esan nahi du.

Torrealdak puntua jarrita

Antton Mari Aldekoa-Otalora

— Aurten ere, jadanik bigarren aldiz, Euskara hutsezko Liburuaren Azoka ospatzen da Durangon. Iazkoak ez zuen izan halako arrakasta handirik, jende gutxi ibili zen.

Gerediaga Elkartearen Zuzendari zarenez galdetzen dizut: zergatik eta zertarako ospatzen duzue berriz azoka hori?

Iazko euskara hutsezko azokak arrakasta gutxi izan zuela hori ez da esaldi zuzena. Neurri bezala abendukoa hartzen badugu, ba ez zen izan hain jendetsua. Kontutan izan, jaio berria dela, ohiturarik eza, eta abar. Beharrezkotzat dugu euskal azoka hau, euskararen normalizaziorako asko falta bait zaigu. Azoka den aldetik interes komertzialak ere nahastu egiten dira kulturalekin, egia da.

Dena den, euskal produktzioa gidatu beharra dago, bestela abendurako pilatzen dira gehientsuenak. Gerediaga Elkartetik urratutako bideari gogoz jarraitzeko asmoa dugu. Egunen batean, euskararen balantza orekatuko ote denaren esperantzan.

Puntako liburuak

Gasteizko «Axular» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Saturno», Arantxa Urretabizkaia. Erein.
- 2.— «Haur besoetakoa», Jon Mirande. Erein.
- 3.— «Manu militar», Joxe Austin Arrieta. Elkar.
- 4.— «Alaba», Gotzon Garate. Elkar.
- 5.— «Narrazioak», Joseba Sarrionandia. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Vitoria-Gasteiz», askoren artean. Arabako Diputazioa.
- 2.— «Euskal Dialektologiaren Hastapenak», askoren artean. UEU.
- 3.— «Larrun» aldizkaria, 4. zenbakia.
- 4.— «Antología poética vasca», askoren artean. Vanguardia Obrera.

Genevan nazioarteko prentsa eta liburu azoka berria

Maiatzaren hamairutik hemezazpira egin da Genevako hirian liburu eta prentsa azoka berria. Nazioarteko izateko nahia duen azoka berri hau dagoeneko Europako beste zenbait hiri nagusietan egiten direnei konpetentzia egin eta bere lekutxo eta izaera propioaz jabetzeko asmoz sortu da.

Ez da txantxetako entsegua, Frankfurt, Paris, Bolonia, Brussela etabarreko liburu azokei aurre egitea, eta horretarako, noski, antolatzaileek babes ekonomiko garrantzitsu bat topatu dute.

Durangoko abenduko azoka euskaldunontzat ezinbesteko zita den hein berean, Europako beste zenbait hiritan badira karakter propiozko beste zenbait azoka, hala nola Boloniakoa gazte eta haur literaturari dagokionaz, edota

Frankfurtekoa nazioarteko argitaratzeari dagokionean. Beraz, suizoez ere beren liburu azoka antolatzea deliberratu dute, Santo-Domingo, Casablanca, Chicago, Varsovia, Mosku eta munduko beste zenbaiten antzera.

Suizaren desafioa

Aitzakia erraza eman dute antolatzaileek, Suiza tradizioz izan baita inprimagintza eta argitaratzearen seaska. Ostopoa, gisa horretarako azoka-erakusketek sortzen duten esfortzua, batik bat argitaletxeen aldetik. Diru aldetik 400.000 suizar frankoko aurrekontua izan dute eta Genevako Kongresu eta Erakusketa Palazioaren 20.000 metro karratutan kokatutako bostehundik gorako estandak bisitatzearren larogei mila pertsona inguru hurbildu da. Erakustarien artean hogeitamaibost nazio diferentetakoak zeuden.

Idazle eta bestelako ezinbesteko atrakzioak erakartzearren tren bereziak eta sariketa moeta guztitakoak eratu dituzte. Erakusketen artean Zurich-eko Kunstgewerbemuseum-ak egun horietarako utzitako liburu eta argitaratzeari buruzko afitzak; eta bai eta ere 1986 urteko prentsako argazkiri esanguratsuenak. Mahai inguruaren artean azpimarratzekoak dirateke «Astekariaren etorkizunaz» eta «Egunkariak beste komunikabideen aitzinean» gaitzat zutenak. Datorren urteak esanendu esperientzia errepikatze modukoa izan den. Frogan-bai dago iaz hasi zen Durangoko maiatzeko azokaren gisara.

J.M. HERITZ

Zizelkaritza enxeren errekor berria

Arte-lanen enxeretan, arte-lanaz beraz gain badago beste emozio gune bat, hain zuzen ere, ea markarik hausten den. Duela hilabete batzu zoritzarreko Van Gogh-en «Iguzi-lili»ek ezarri zuten XIX. mendeko pinturari zegokioneko marka berria. Oraingoan zizelkaritzari egokitu zaio txanda, zehazkiago Alberto Giacometti-ren brontze bati; «Zutikako Emakume Handia II» obra, 1960an buruturikoa 3.630.000 dolarretan erosia izan da. Zizelkariaren lan bategatik ordaindu den diru kopururik handiena. Eta baita zizelkaritza lan bategatikoa.

Paul Butterfield blueslariari adio

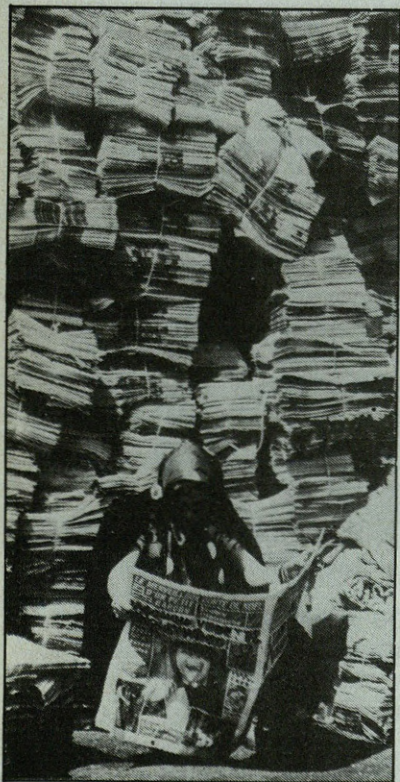
Maiatzaren 4ean zendu zen Paul Butterfield blues-gizon zuria, Martin Scorsese-k errodaturiko «The Last Waltz» filme gogainkarri horretan guztiz ezarian igaro zen gizona, berrogeitalau urte zituelarik. Chicagotarrak Muddy Waters handia zuen aitapontekotzat berarekin batera «Fathers and sons» izeneko diskoa grabatzearino. Baina batez ere bere bizitza osoan antolatu eta gidatu zituen bandek egiten zuten musikagatik izan zen ezagutua. Ia beti korrontearren kontra bluesa elektrifikatuz bere Paul Butterfield Blues Band-arekin eta gero «funk-blues»a asmatuz.

Firentzeko Maiatzak 50 urte

Berrogeitamargarren ediziora iritsi da Firentzeko Maiatza ospetsua, bienal gisa 1933an hasi zena eta gerraren eraginez zenbait etenaldi ezagutu zuena. Sekulako jendetza bildu zen Pitti jauretxearen eta Santa Maria del Fiore-ren artean Berliozen opera florentinoa entzutearren: «Benvenuto Cellini». Okasioak eskatzen zuen bezain handinahitsua izan zen ospakizuna, nahiz eta Elijah Moshinsky austaliarraren montaia ez izan askoren gustokoa.

Gineako griot-rock taldea indarberrituz

Zentralismo kultural oraingoz ekidin ezin bati jarraituz, Afrika beltzeko musika taldeek beren herrietan arrakasta ezagutu ondoren, ezinbestekotzat dute Europatik barrena bisitaldixoa egitea, «zuri» belarriak eta poltsikoak xaramelatzearen. Horixe da Mory Kante-ren kasua. Mandinga erritmoen baladak utzi eta rock-erantz jo du aurtengoan bisita karta gustagarriagoa izan daitekelakoan.

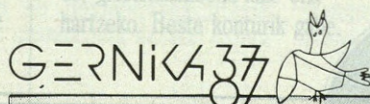

GERNIKA 87 literatur errezitalak

Maiatzaren 22an: GERNIKA.
Maiatzaren 27an: DONOSTIA.
Maiatzaren 28an: BILBO.
Ekainaren 2an: BAIONA.

SARRERA DOHAN

ren laguntzaz

Bertsoak

Alfonso Yoldiri

Alfonso Yoldi nafarraz egin nahi dut bertso aipamena apirilaren boskarrenean Tafallan bonbaz hil zena. Nire laguna zinez gero bihotzean daukat pena baina hil zinen borrokatuaz eta hori da onena.

Irrati bidez aditu nuen hil zinenaren berria eutsi ezinik negar bihurtu zitzaidan nire irria aspalditik ez nuen jasotzen hain berri negargarria sinisten ere aritu nintzen enpeino dena jarria.*

Norbait hilda ez nuen egiten negarrikan aspalditik nahiz eta hainbat gudari ere hil diren zure aurretik baina Alfonso nik ezagutzen zintudanez hurbiletik pena dadukat berriz zurekin alkartu ezinagatik.

Serio antza eduki arren humoretsu zinen oso zurekin pasa izan genuen hainbeste momentu gozo alkartu eta egiten gendun hainbat txiste egiten gendun hainbat txiste eta bertso ezagutzeko aukeragaitik eskerrikasko Alfonso.

Euskaldunberri bihurtzea zen zure ekinetakoa gero Gasteiza euskaran alde lanera joandakoa. Nahiz ta norbaitek pentsa zinela nortasun zakarrekoa mutil sanoa zinen egizko nafarrak bezalakoa.

Zuk egindako beste borroka hori bai zen serioa zu bezalako gutxik daukate zuk zeneukan balioa era gogorrez menperatu nahi zenuen arerioa zure borrokak eduki behar du bere ondorioa.

Zu bezalaxe beste batzuak izan dira eroriak gogor sufritzen bizirik ere baditugu ugariak ez zaituzte ez zuek ahaztuko herriaren historiak gora Alfonso eta gora zu bezalako gudariak.

Jaso zenuen zure herrian merezitako onena hamazazpian Etxaurin zure herrian burutu zena. Bertsoen bidez egin nahi izan dizut nire oroipena Arabatikan zuzendu nahirik zuri agur beroena.

ZURE ARABAR LAGUN BAT

Txisteak

A ZE KOADROA

Nafarroako Erriberako herri txiki batean, eliza berria inauguratzera zihoazenean, eta bapatean «Azken Afariko» koadro bat behar zutela bururatu zitzairen.

Haietakoren batek ezagutez zuela Iruñean lan egiten zuen artista famatu bat eta lau egunetan azken afariko koadroa egitea eskatu zioten.

Bukatu dute eliza eta inaugurazioaren bezperan, artista oraindik ere lanean koadroa bukatu ezinik. Noizpaiteko batetan bukatzen du eta leher eginda etxera itzultzen da, koadroa zapi batez estalita utzi ondoren.

Biharamunean, meza nagusi ederra zeukan prestatuta herriko apaizak, goztaia eta guzti. Meza erdian hasi da sermoia ematen:

— Anai-arrebok! Gaur, hemen, gure herrian, Jesukristo gure jaunaren omenez, berritutako eliza zabaltzen dugu; gure arimak salbatzera etorrita, haragi bihurtu eta bere bizitza gugatik ematera etorri zen hura gurtzeko. Eta eliza berri-tzeaz gain eta berak gu guztiongatik egin zuen sakrifizioa ahantz ez dezagun, hona hemen artista famatu batek egin duen azken afariko koadroa.

Zabaltzen dute zapia eta hantxe agertzen dira Magdalena eta San Juan flamenkoa dantzatzeko, Jesus txaloka, San Pedro tunika erdi bilduta, beste apostolu batzuk kantari, Judas mozkortuta...

Apaiza, zer esan ez zekiela, disimulatzeko hasten da:

— Begira Jesukristo! Saldu behar zuen gizona afaltzera gonbidatu ondoren eta jakinik biharamunean akabatu egin behar zutela, nola ez zuen umore-rik galtzen eta dantzarako eta kanturako ere gogoia nola zeukan.

Bukatu dute afaria eta telefonoz hots segiten diote artistari ziztu batetan herrian ager dadin. Gizona harritu egiten da eta joan egiten da. Herrira iristerakoan hantxe dauka apaiza eta herri erdia zain:

— Baina zuk zer uste duzu? Gu horrelako egoera barregarrian jarri eta gainera lasai-lasai etxean!

— Baina zer gertatzen zaizue? Zer egindut nik, bada?

— Zer egin duzun?

Joaten dira denak elizara eta apaizak koadroa erakutsiz...

— Eta hau zer? Zer da hau?

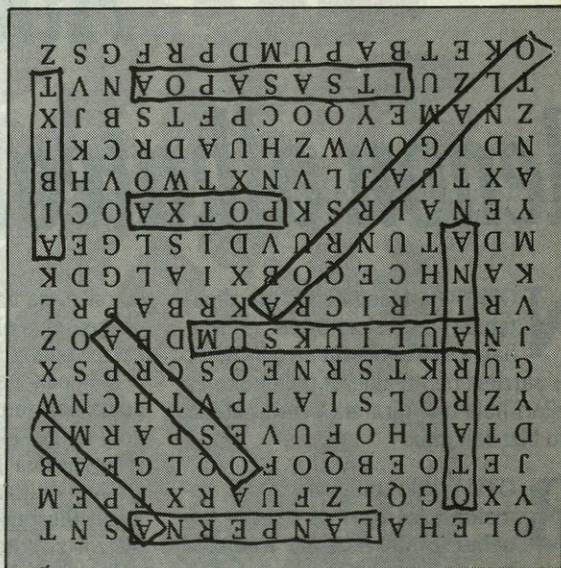
— Et, et, et... Nik utzi nituenean afaltzen zeuden, eh!

Jolasean

Itsasoko zenbait animalia: (9)

O L E H A L A N P E R N A S Ñ T
Y X O G Q L Z F U A R X T P E M
J E T O E B Q O F O Q L G E A B
D T A I H O F U V E S P A R M L
Y Z R O L S I A T P V T H C N W
G U R K T S R N E O S C R P S X
J Ñ A U L I U K S U M D B A O Z
V R I L R I C R A K R B A P R L
K A N H C E Q O B X I A L G D K
M D A T U N R U V D I S L G E A
Y E N A L R S K P O T X A O C I
A X T U A J L V Ñ X T W O V H B
N D I G O V W Z H U A D R C K I
Z N A M E Y Q O C P F T S B J X
T L Z U I T S A S A P O A N V T
O K E T B A P U M D P R F G S Z

SOLUZIOA:

*Kafe ona hartzeko,
Bake da garrantzizkoa.*

Kafe ona hartzeko, ez da platera garrantzizkoa, ez kikara, ez kutxarila, ezta gozatu ala ez ere. Garrantzizkoa kafea berria izatea da. Egunero xigortua, zeure

hurrean. Nahasteak behar duen puntuan, zaporea bakarra izan dadin.

KAFE BAKE KAFE BERRIA da, garrantzizkoena kafe ona hartzeko. Beste konturik gabe.

KAFE BAKE, KAFE BERRI-BERRIA Nahi duzu?

Alkateak denon alkateak dira

NOSKI, eta zinegotziak, eta diputatuak, eta senatoreak. Noski, baina ez dago hain arto esaterik beti, sarriegi beren alderdi politikoko ordezkari huts bait dira eta beren alderdirako bizi bait dira.

BOTUA sekretua izan zedin ha- maika odol isuri da mundu honetan, orain normala iruditzen zaigu. Orain sekretua izatearen arrazoia aldamenekoak gure eritzien berri ez jakiteko bakarrik dela iruditzen zaigu. Hori hala da, baina azpimarra dezadan beste alderdi bat, «botuen bidez hautatuak berak ere jakin ez dezan».

Horrela botu sekretuaren bidez, nork botua eman dion ez dakiela, agintari batzuk izendatzen dira eta nork eman dion botua ez dakienez, denonak dira jaso dituen botuak, eta ondorioz denok *berdin* tratatu behar gaitu.

EZ da urte asko *diktadura* batetik irten eta demokrazian sartu ginela; beste modu batetara esanda, *gutxiengo* baten aginpetik irten eta *gehiengoaren* menpean sartu ginela.

Honela ulertzen da gaur egun Europako Demokrazia, botu gehien ateratzen dituen alderdiak *nahi duena egiten du*, egiten duen horrek botuak gutxitzen ez badizkio behintzat.

Oraindik Francoren diktaduran bizi ginenean haxe esan zidan irakasle batek: «Orain Francoren diktadurapean bizi gara, laister eroriko gara *gehiengoaren*». Herri batetako demokrazia-maia edo gradua ez da *gehiengoak* agintzen duela esatearekin neurtzen, *gutxiengoarekin* duen errespetuarekin baizik».

GEHINGOAREN agintea nahi-koa ez bada, nolaz jokatu agintariet? Zail da ezagutzen ez dugun zerbaitetaz hitzegitea, baina esan dezadan udalak, diputazioak edo jaur-laritzak *gutxiengotik* letozkeen proposamenak, eskaerak edo eritzia, nondik

datozen eta haien onartzeak zein talderi ohorea ekarriko dion begiratu gabe jokatzea izango litzateke bidea.

Lehenaz gainera, burutik egina na-goela pentsatuko du batek baino gehiagok. Ez dut ukatuko, baina funtsean herri-tar bezala kezka, mina eta amorrua ematen dit jendea botereari nolaz lotzen zaion ikusteak. Beren laneko hamarretik zortzi boterean irauteko da, pertsonalki edo alderdiaren izenean.

Hau normalizat onartzen badugu, goian esana inozoarena da, izan ere, nolaz utzi beste talde minoritario bati botuak irabazten. EZ! Gutxiengoan dagoena zanpatu behar den zerbait da.

Beraz, hauteskunde kanpainan bakoi-tzak ikus dezala nolaz ulertu Herri-zer-bitzutaz mintzo direnean.

BADIRUDI denok onartu ditugula Europako demokraziaren legeak, eta gutxiengoan dauden zenbait talderen protestak ez dira salbuespen sarritan. Botuaren atzetik dabil-tza denok, bai txiki eta bai handi: handia goian mantentzeko eta txikia igotzeko. Gutxiengoan dagoenak gora igo nahi du, orain jasaten ari den guztia kitzatuko.

Udal hauteskunde hauek egokiak dira horretaz mintzatzeko, ez bait da alderdi bera *gehiengo* udal-barruti guztietan. Baina jokaera nonbait berdintsua daramate denek: «Gu gaude agintean, besteok ixo».

Barka ieza-dazue betiko adibide bat hona ekartzea, oso adierazgarri iruditzen bait zait une honetan, botuaren atzetik itsu-itsu gabil-tzanon adierazgarri: euskararena; zein lotura eskasa teoria eta praktikaren artean. Botuengatik ez balitz...!

AGINTEAK jaten du pertsona; aginteak, alderdiak, karguak... Eguneko ordu guztiak eskaintzen ditu zeregin horretan, zenbaki handiekin korapilatzen da eta jendearen gauza txikiak albo batera uzten ditu. Pe-

naz eta dolorez uzten ditu txikieria horiek, baina ezinak agintzen dio arazo larriagoetan murgildurik bizi da.

Boterea pozoi bat bezala da, behin horretan sartu dena nekez irteten da bere sareetatik, nekez itzultzen da aurreko egoerara. Jatorriarekiko haria eten de-nean, zail da, oso zaila, berreskuratzen.

JENDEA urruntzen den bezala, udaletxea ere urruntzen ari zaigu. Lehen baino diru gehiago sartzen da gure udaletxeetan, eta horrek konplexuagotu egin ditu hauek.

Herritar soila hara hurbiltzen denean, arau berriak eta zaharrak gogoratzen zaizkio, plan orokorrak, txosten orokorrak, txosten teknikoak, espezialisten onarpenak, horretarako dagoen batzorde baten aktak, Jaur-laritz edo Diputa-zioaren erizpide eta aginduak...

Horren aurrean itereara bakar- ba beste teknikari espezialista baten txosten bat da eta hori gehienetan herritar soilaren eskutik kanpo dago.

BEHIN baino gehiagotan tokatu zait, herriko festak direla eta, hainbat herritako alkatearen agurrak irakurtzea. Azken urteotan ia beti egintza eta asmo berdintsuak dabil-tza nonahi: OBRAK. Bazegoen premia-rik gure Herrian azpiegitura hobetzeko, noski, eta ona da aspaldiko partez gauza horiek egitea.

Baina galdera bat beti geratu zait ez-painetan, nire buruari ere berdin-berdin egin diezaioke-dana: dirua bereganatu duen bezala, bereganatu al du Udalak Herria? Jendea joaten al da udaletxera herrigintzan parte hartzera, edo eta hauteskundeetan aukeratutakoak uzten ditu han nahi edo ahal dutena egiten? Herriarrak ba al daki nola doan Udala? Zuzenki afektatutakoetatik aparte, zen-bat jende joaten da udal-plenoetara? Hautatuekiko konfidantza osoa adieraz-ten al du horrek edo utzikieria?

ALDERDI batetako txartel osoa botatzera beharturik gaude, ezin dugu alderdi batetako zerre-nda batetik bat eta bestetik beste bat bota. Hori litzateke zerrenda irekiak izate-
tea.

Euskal Herria herri txikiz osatua da-go, bospasei hiri handi kenduz gero, eta herrietan jendea ondo ezagutzen da. Nik ondo ikusiko nituzke zerrenda ire-kiak udal-hauteskundeetan, jendeak ez lioke beti zein alderditakoa denari baka-rrik begiratu.

Udal-hauteskunde alai eta zorion-tsuak denoi!

MARTXEL AIZPURUA

II. EUSKERAZKO LIBURU ETA DISKO AZOKA

Durango 1.987

Maiatzak 29, 30 eta 31

ANTOLATZAILEA:
Gerediaga Elkarte

LAGUNTZAILEAK:
Eusko Jaurlaritza
Durango-Iurretako Udala
Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako Foru Aldundiak
Euskal Editoreen Elkarte

berbaz berba, irabazi jokoa.

H A S I G U R R E D
E U S K E R A
A N A H O A N

AURTEN BAI 87

Aurten Bai 87, zulako euskaldunentzat
prestatu dan bide erreza eta laburra dozu.
Euskera sakontzeko bidea.

Berbaz berba irabazi jokoa dogu helburu.
Zurea be hauxe bada hemen gaituzu: